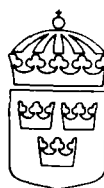

Riksdagens protokoll

1987/88:105

Protokoll
1987/88:105

21 april 1988

Debatter m. m.

Torsdagen den 21 april

Radio och television (forts. från prot. 96)	4
Anslag till allmän kulturverksamhet	11
Anslag till museer och utställningar	41
Anslag till teater, dans och musik, m. m.	50
Meddelande om interpellationer	
1987/88:237 av Ulla Orring (fp) om epilepsisjukvården	80
1987/88:238 av Bengt Silfverstrand (s) om hjälpinsatser för Afghanistans folk	81
Meddelande om frågor	
1987/88:457 av Hugo Bergdahl (fp) om åtgärder för att främja sysselsättningen i Bergslagen	82
1987/88:458 av Ivar Franzén (c) om finansieringen av borring- ar efter gas i Siljansringen	82

Avgjorda ärenden

Torsdagen den 21 april

Näringsutskottets betänkanden

1987/88:22 om vissa anslag inom utrikesdepartementet	3
1987/88:23 om vissa anslag till energiändamål, m. m.	3
1987/88:30 om ny kontrollordning för elektrisk materiel, m. m.	4

Kulturutskottets betänkanden

1987/88:11 om radio och television	37
1987/88:12 om anslag till allmän kulturverksamhet m. m.	38
1987/88:13 om anslag till museer och utställningar	74
1987/88:14 om anslag till teater, dans och musik, bibliotek, bild och form samt arkiv	75
1987/88:15 om anslag till forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	77
1987/88:17 om anslag till internationellt kulturellt samarbete	77

Torsdagen den 21 april

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

2 § Företogs till avgörande näringsutskottets betänkanden 1987/88:22, 23 och 30 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 104).

Näringsutskottets betänkande 22

Punkterna 1–3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 4

Mom. 3 (små och medelstora företags inflytande på Exportrådets verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (regionala exportsäljbolag)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 36 för reservation 2 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 5

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 23

Mom. 4 (avgifter för finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (högspänningsledningar)

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 53 för reservation 3 av Ivar Franzén m. fl.

Mom. 8 (främjande av landsbygdens elektrifiering)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 35 för reservation 4 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 30

Mom. 1 (kontrollformer)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 17 för reservation 1 av Paul Lestander. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (SEMKO:s roll)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 19 för reservation 2 av Paul Lestander. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3-7

Utskottets hemställan bifölls.

3 § Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1987/88:12 om anslag till allmän kulturverksamhet m. m. (prop. 1987/88:100 delvis).

Förste vice talmannen meddelade att detta betänkande samt kulturutskottets betänkande 11 – som föredragits vid kammarens arbetsplenium fredagen den 8 april (prot. 96) – skulle avgöras i ett sammanhang när debatten i båda dessa betänkanden var avslutad.

Först fortsattes behandlingen av kulturutskottets betänkande 11 om radio och television.

Radio och television (forts. från prot. 96)

Anf. 1 LARS AHLMARK (m):

Fru talman! Detta är egentligen en replik på Ing-Marie Hanssons anförande den 8 april. Ing-Marie Hansson påpekade då helt riktigt att Sveriges Radio-koncernens ekonomi inte alls påverkas av om mottagaravgiften höjs med 68 kr., som socialdemokraterna vill, eller med 56 kr., som moderaterna vill. Enda effekten av en större höjning är att radiofonden fylls på litet snabbare.

I nästa ögonblick påstod Ing-Marie Hansson att moderaternas förslag visar en njugghet och ovilja att tillföra företaget resurser som ändå krävs. Hon hoppar kvickt som en sädesärla mellan ståndpunkterna. Det korrekta är att vi båda vill ge Sveriges Radio exakt lika mycket. Men då är det oansvarigt att, i ett läge när det gäller att hålla inflationen tillbaka, höja mottagaravgiften med 7 à 9 %.

Ing-Marie Hansson är nöjd med kulturutbudet i TV. Låt mig då ta ett exempel från långfilmsområdet.

Inför den första delen av denna debatt undersökte jag långfilmsutbudet de två sista veckorna i mars. Då visades åtta långfilmer, alla på fredag och lördag. Den genomsnittliga åldern var 29 år. Genomsnittsåldern på de fyra svenska filmerna var 45 år. Är man nöjd med en sådan långfilmspolitik, har man inte stora pretentioner.

Så till tappningsrätten. De nuvarande restriktionerna påstås vara resultatet av en överenskommelse inom koncernen. Då vill jag citera lokalradios chef Jan Engdahl, som i senaste numret av Antennen den 15 april säger:

”Eftersom Lokalradion och Riksradiation haft oförenliga uppfattningar har Sveriges Radios styrelse beslutat att lägga upp det så här.”

Så ligger det till. Sedan söker den fria tappningsrättens motståndare krypa bakom upphovsrätten och säger att program som tappas inte bör brytas av. Men, snälla Ing-Marie Hansson, möjligheterna att undvika avbrott är naturligtvis mycket större om lokalradion får tappa fritt och inte är bunden till en kanal vid en viss tid på dygnet. Upphovsrätten talar *för* en fri tappning, inte *mot* den.

Anf. 2 KARL BOO (c):

Fru talman! En replik efter så lång tid som 14 dagar kräver att man har snabbprotokollet med sig, och det har jag. Jag har läst in vad utskottets vice ordförande Ing-Marie Hansson sade med anledning av vårt förslag om att förstärka Sveriges Radios intäkter med reklam sänd över en kanal. Då sade hon att centern verkligen hade kommit långt från sina tidigare ideal, för centern vill ha reklam dels i Sveriges Radio, dels i lokalradion, dels i närradion. Jag vet inte hur Ing-Marie Hansson läser våra förslag. Var finns de två senare förslagen i yrkanden från centern?

Jag tycker att utskottets vice ordförande var synnerligen trängd när jag i anslutning till vårt förslag hänvisade till vad Aftonbladet skrivit och framträdande socialdemokrater anfört om möjligheterna till reklam i Sveriges Radio. När vi föreslår att man skall utreda om det är möjligt att förstärka Sveriges Radios intäkter med reklam menar vi att pengarna självfallet skall gå till radiofonden på samma sätt som mottagaravgifterna. Därifrån skall de fördelas över hela koncernens verksamhet. Då vill jag fråga utskottets vice ordförande: Vilken principiell skillnad innebär det om vi eventuellt kan förstärka intäkterna för Sveriges Radio genom att förfara på detta sätt? Har inte utskottets vice ordförande uppmärksamats på att vi får över oss reklam genom andra sändningar? Är det då inte bättre att använda de resurser som svenskt näringsliv och andra ställer till förfogande för reklam för att förstärka intäkterna för Sveriges Radio?

Detta är utomordentligt intressant att diskutera. Jag är förvånad över den läsning som socialdemokraterna har i den här frågan, inte minst genom uttalanden av kulturministern.

När vi nu diskuterar framtidsfrågorna är det ytterst angeläget att göra en totalbedömning och se till att vi kan ge de resurser till Sveriges Radio som företaget behöver för att stärka sin konkurrenssituation gentemot det utbud som kommer över oss från utlandet genom satelliter. De som vill slå vakt om

Radio och television

Anf. 3 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! Till Lars Ahlmark vill jag först säga: Jag upplever mycket starkt moderaternas njugghet i fråga om anslag till Sveriges Radio. Den njuggheten har varit en följetong under flera år. För några år sedan gick man ut och sade att man trodde att om det blev reklam så skulle man kunna finansiera Sveriges Radio genom det. Numera håller ni nere den föreslagna ökningen av mottagaravgiften.

Det är riktigt att den höjningen inte påverkar Sveriges Radios ekonomi för i år, men den påverkar i hög grad möjligheterna att komma till rätta med det mycket stora underskottet i radiofonden, som för närvarande är 103 milj. kr. På sikt måste naturligtvis det underskottet täckas, om Sveriges Radio skall kunna känna trygghet över att det finns en finansiering. Därför tycker jag att det är litet inkonsekvent att ställa så pass ökade krav men inte vara beredd att redovisa en trygghet beträffande finansieringen av företaget.

I fråga om kritiken av långfilmerna vill jag säga att erfarenheterna är att långfilm är en ganska dyr programform. Vissa långfilmer är billiga – det gäller de filmer som är massproducerade och framför allt framställda i USA. Men om vi vill ha en större variation i långfilmerna och ha färskare långfilmer, då handlar det om en dyr programform. Men jag instämmer i Lars Ahlmarks uppfattning att det vore önskvärt att vi kunde få in mer av långfilmer, för det tror jag är ett allmänt önskemål från publiken. Därför behöver man också se till att koncernen har möjligheter att kunna köpa sådana filmer.

Det är riktigt att den föreslagna licenshöjningen inte ökar programramen i detta skede, men vi har också hänvisat till att vi nästkommande år kommer att få ta ställning till en mer långsiktig bedömning av Sveriges Radios möjligheter att täcka det här underskottet och finansiera sin verksamhet.

Till Karl Boo vill jag säga: Det finns motioner om reklam i olika former av media. Där har det varit ett klart trendbrott för centerpartiet. Jag tycker att aningslösheten är stor när det gäller riskerna för reklaminslag just som finansieringsform. Det finns en risk för programpåverkan och en förskjutning bort från det public service-begrepp som innebär stor frihet för Sveriges Radio-koncernens olika bolag. Den friheten får man inte underskatta. Jag tycker inte att centerpartiet riktigt har analyserat detta.

Dessutom tycker jag att det är mycket inkonsekvent att visserligen tillstyrka en provisorisk licenshöjning men i princip säga nej till den med hänvisning till att man skulle kunna få reklamintäkter till Sveriges Radio. Jag tror att det vore en förödande väg att gå när det gäller att slå vakt om Sveriges Radio och den målsättning som riksdagen har fastställt för verksamheten.

Jag anser att centerpartiet inte riktigt har klart för sig vad man pratar om. Det är en helt annan sak att vi har reklamskyltar på idrottsanläggningar vid matcher osv. Det är bara därför att vi inte har reklam i TV som detta kan tillåtas. I andra länder ser reklamfinansiärerna detta som en konkurrens, och därmed tillåts inte sådan reklam. I dag går dessa reklamintäkter oftast direkt till idrottsföreningar o. d. och utgör en viktig del av deras finansiering.

Jag vidhåller mitt tidigare yrkande om avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Prot. 1987/88:105
21 april 1988

Radio och television

Anf. 4 LARS AHLMARK (m) replik:

Fru talman! Ing-Marie Hansson erkänner således att vi har precis samma uppfattning om vilka resurser skall stå till Sveriges Radio-koncernens förfogande. Det är alltså helt fel att tala om njugghet från vår sida.

Däremot har vi litet olika uppfattning om hur snabbt underskottet i radiofonden skall täckas. I en period när vi försöker hålla tillbaka inflationen tycker jag det är oansvarigt att riksdagen – genom en extra stor höjning av mottagaravgiften – i praktiken driver på inflationen.

Ing-Marie Hansson säger att långfilmer är ganska dyra. Men det är inte alls så. Långfilmer är genomsnittligt en billig programform. Kostnaderna är alltså inte orsaken till att man inom Sveriges Radio-koncernen inte har mer av långfilmer. Jag uppfattar orsaken vara ett bristande intresse, och det innebär i praktiken en utarmning av kulturutbudet i det här landet. Jag tycker att vi från kulturutskottet skall bevaka detta och kritisera de nuvarande förhållandena.

Anf. 5 KARL BOO (c) replik:

Fru talman! När Ing-Marie Hansson säger att vårt förslag är förödande i ekonomiskt avseende för Sveriges Radios verksamhet, måste hon ha läst på utomordentligt dåligt. Vi vill vänta med beslutet om en höjning av mottagaravgiften, men vi har självfallet inte sagt nej till en höjning. Därutöver vill vi förstärka med reklamintäkter. Då får Sveriges Radio bättre resurser i framtiden, och det behövs verkligen.

Vi föredrar att man ger radiofonden det som regeringen har föreslagit för Sveriges Radios verksamhet. Vi vill bara åstadkomma en temporär ökning av underskottet i fonden.

Sedan vill jag fråga: Hur mycket får svenska idrottsarrangörer och idrottsföreningar del av reklamintäkter vid matcher exempelvis i Spanien, Portugal och på andra ställen i Europa? Och vad får de för den reklam som kommer in via satellitsändningar, som självfallet kommer att öka? Det är om detta som den stora diskussionen måste gälla. Det handlar om hur vi skall ta vara på de intäkterna.

Till sist vill jag säga: I debatten för 14 dagar sedan verkade det mycket underligt att Ing-Marie Hansson tog folkpartiet och kommunisterna i sin famn och sade att dessa var de enda som ideellt slår vakt om publicserviceorganet Sveriges Radio också för framtiden. Känns det inte litet konstigt att göra så, i synnerhet som åtminstone folkpartiet vill ha en tredje, reklamfinansierad TV-kanal?

Anf. 6 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Fru talman! Lars Ahlmark säger att det vi föreslår är oansvarigt och att det driver på inflationen. Men man driver ju inte på inflationen bara för att man betalar sina skulder. Det är alltså fråga om ett underskott som förr eller senare behöver täckas. Vore det inte bättre att beta av detta så snabbt som det går genom att ta ut de avgifter som behövs för att få balans i radiofonden?

Visst finns det billiga långfilmer, men det förekommer också en mycket stor prisvariation. Vill man ha "smalare" filmer och filmer som inte är så att säga massproducerade, är det inte säkert att dessa är billiga. Ett annat problem när det gäller Sveriges Televisions visning av långfilmer är ju behovet av att filmerna först får visas ute på biograferna under en tillräckligt lång tid. Det gäller att slå vakt om biograferna, varför TV inte får ses som ett konkurrensmedel gentemot filmverksamheten. Vi vill gärna att filmerna får gå en viss tid på biograferna innan de visas i TV. Det ligger faktiskt ett värde i detta. Biograferna är en av de kulturinstitutioner som har störst spridning i detta land.

Till Karl Boo vill jag säga att det inte bara var folkpartiet och vpk som slog vakt om det s. k. public service-begreppet utan att också socialdemokraterna gjorde det. Vi var alltså tre partier som gjorde det genom att hävda att det är viktigt att Sveriges Radio och TV är licensfinansierat. Vi anser att detta är en bra finansieringsmetod därför att den garanterar självständighet och även gör det möjligt att ställa krav på det som ligger i public service-begreppet, t. ex. kvalitet, mångfald och opartiskhet. Det är därför förödande att så lättvindigt sälja ut denna självständighet och den höga och fina målsättning som vi alltid har haft för Sveriges Radio och TV i landet genom att släppa in en reklamfinansiering. Erfarenheterna från andra länder visar ju att, om vi fick dessa reklamintäkter, skulle kanske motståndet mot att höja licenserna ganska snabbt öka. Jag tycker att centerpartiets inställning är ett uttryck för en sådan utveckling. Därmed blir det ju i realiteten inte fråga om en resursförstärkning, utan detta kommer snarare att ytterligare skruva upp trycket när det gäller kommersiell påverkan på Sveriges Radio och TV.

Anf. 7 LARS AHLMARK (m) replik:

Fru talman! Ing-Marie Hansson säger att underskottet i radiofonden bör betas av så snabbt som möjligt. Det är något helt annat än vad kulturutskottet sade förra året, då utskottet var enigt om att man inte skulle höja mottagaravgiften mer än vad som är oundgängligen nödvändigt. Och det är en sådan här extra, onödigt höjning som Ing-Marie Hansson nu förespråkar.

Vidare säger Ing-Marie Hansson att biograferna måste få tillfälle att visa film. Javisst. Men jag tror att om TV visade bra långfilmer, skulle biograferna i praktiken få fler besökare. Människor skulle lockas att också gå på bio om de visste att det finns en hel del trevliga filmer genom att vissa av dem visades i TV. Det blir ju ändå bara fråga om ett mycket begränsat antal.

Utskottsmajoriteten framhåller i betänkandet att det finns en spårtime som skulle kunna vara bidragande till den situation som råder. Spårtime sägs vara 18 månader. Men när man ser film i TV får man snarare uppfattningen att vi har en spårtime på 18 år.

Anf. 8 KARL BOO (c) replik:

Fru talman! Utskottets vice ordförande säger att vi i centern handlar på ett lättvindigt sätt och lägger fram förslag som inte är genomtänkta – det var väl innebörden i det hon sade. Vi har verkligen utrett denna fråga. Den har varit föremål för prövning på riksstämman. Det förslag vi här lägger fram är alltså väl underbyggt. Att sedan socialdemokratin, genom i första hand kulturmi-

nistern, inte har något verkligt intresse av att analysera denna fråga för att åtminstone komma med en bevisning för att det är fel att gå denna väg, tycker i alla fall jag visar på ett strul som saknar verklighetsförankring. Jag tror, Ing-Marie Hansson, att vårt förslag skulle kunna samla en rätt stor uppslutning i denna kammare om man verkligen ville fullfölja det vi föreslår. Det finns ju, som jag tidigare har sagt, ändå krafter i ganska stor närhet till Ing-Marie Hansson som har samma uppfattning som vi. Det vore därför olyckligt att i detta sammanhang vifta bort dessa möjligheter till att förstärka koncernens ekonomi.

När jag i mitt förra inlägg uttryckte mig någonting i stil med att Ing-Marie Hansson ömt tog folkpartiet och vpk till sin famn, inkluderade detta självfallet socialdemokraterna – det skall jag inte förneka. Men det är ändå något av bevis på brist på argument, när Ing-Marie Hansson påstår att Sveriges Radio-koncernens neutrala ställning skulle påverkas om man tillför reklampengar till radiofonden som sedan delas ut på samma sätt som gäller för mottagaravgifter som tillförs fonden. Jag tycker att det är felaktigt att uttrycka sig så.

Anf. 9 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Fru talman! Vi tycker att det är i det närmaste oundgängligen nödvändigt att nu genomföra en kraftig höjning av mottagaravgiften. Därför biträder vi det förslag som finns i propositionen i denna del. Jag tycker fortfarande att moderaterna visar en njujghet när de inte vill biträda denna höjning fullt ut.

Man kan naturligtvis diskutera på vilket sätt man skall få en större publik till biograferna. Det är viktigt att man får fler program i TV som informerar om filmer och därmed också får publiken intresserad. I det avseendet har man ju också börjat pröva litet nya former som verkar spännande och intressanta.

Om centern kom med bra förslag, Karl Boo, skulle vi socialdemokrater vara mycket lyhörda. I många fall finns det en viss värdegemenskap mellan våra partier, eftersom båda är folkrörelsebaserade, något som jag fäster stort avseende vid. Just därför är det beklagligt att centerpartiet i den här frågan har vikt sig och inte riktigt orkat hålla stånd. Det är oerhört viktigt att vi kan garantera Sveriges Radios opartiskhet och självständighet, inte minst mot bakgrund av det stora utbud av andra kanaler som vi nu får.

Jag vidhåller att det är stor risk för att man utsätter bolagen för en ökad programpåverkan om man skulle göra dem beroende av reklamintäkter.

Anf. 10 MARGARETA MÖRCK (fp):

Fru talman! Lokalradion har haft en snabb och positiv utveckling under de senaste åren och har i dag höga lyssnarsiffror i större delen av landet. Lokalradions ambition att ge lyssnarna god service inom resp. regioner har mottagits väl. Utbyggnaden av det fjärde FM-nätet ger möjligheter till betydligt utökade sändningar. Fem distrikt har hittills sänt i det nya nätet, och för en vecka sedan gick ytterligare fyra distrikt ut i den egna kanalen. I dag finns bl. a. båda de skånska lokalradiostationerna, Radio Kristianstad och Radio Malmöhus, i P 4.

För att uppnå ett sammanhängande och varierat programutbud under hela

dygnet vill lokalradion ha möjlighet att sända program från riksradians tre kanaler under tider när de egna programmen inte räcker till, bl. a. på grund av bristande resurser. Den överenskommelse som har träffats mellan Riksradiation och Lokalradion ger möjligheter till sådan tappning, dock begränsad till vissa bestämda tider för resp. kanal. Avgränsningarna är ganska svårförståeliga. Man kan undra varför lokalradion t. ex. inte får tappa från P 1 efter kl. 19.00 på kvällarna eller från P 2 på eftermiddagarna.

En flexibel tappningsrätt skulle, enligt vad lokalradion upplyst om, göra det möjligt att komponera ett program som bättre tillgodoser de intressen och behov som finns i varje särskilt distrikt. Som exempel kan nämnas att program om jordbruksfrågor och debatter om miljöproblem i riksradiation har ett stort intresse i de skånska länen och kunde med fördel samsändas i lokalradion. Man kan också tänka sig att en symfoni av Sten Broman som framförs i P 2 kan vara angelägen att sända i den skånska lokalradion. En flexibel tappningsrätt för lokalradion har stora fördelar för lyssnarna. Det finns inte heller någon anledning att misstänka att lokalradion skulle missbruka tappningsrätten i strid med programmålen.

Sju skånska folkpartister har undertecknat motionen om en skånsk lokalradio med flexibel tappningsrätt under hela dygnet. Vi anser att alla lokalradiodistrikt bör få denna rätt efter hand, men om det finns farhågor för konsekvenserna skulle man till att börja med som försöksverksamhet kunna ge enbart de skånska lokalradiostationerna denna tappningsrätt.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 9 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 11 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! Jag skulle bara vilja hemställa att Margareta Mörck läser i protokollet vad Jan-Erik Wikström uttalade om tappningsrätten och upphovsrätten. Det är faktiskt så att lokalradion och riksradiation är olika bolag i samma koncern. När det gäller programmen måste dessa frågor lösas; det går inte att ha en helt fri tappningsrätt, som Lars Ahlmark talade om tidigare och Margareta Mörck nu förordar när det gäller Skånedistriktet. Jag tror att det är viktigt att vi i riksdagen har detta klart för oss.

Riksdagen har inte bestämt hur det skall vara med tappning av program utan har överlåtit på Sveriges Radio-koncernen, som ju har äganderätten till de producerade programmen, att fastställa hur programmen skall kunna utnyttjas bolagen emellan.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om kulturutskottets betänkande 12.)

Kammaren övergick till att debattera kulturutskottets betänkande 12 om anslag till allmän kulturverksamhet m. m.

Anf. 12 INGRID SUNDBERG (m):

Fru talman! Det är 14 år sedan riksdagen beslutade om de riktlinjer för kulturpolitiken som sedan dess legat till grund för statens insatser på kulturområdet. Är 14 år en lång tid, sett i ett kulturperspektiv? Svaret kan vara både ja och nej. Nej naturligtvis, om vi betraktar vår svenska kultur i det långa tidsperspektivet med de både nationella och internationella strömningar som på olika sätt påverkar kulturen i vårt land. Men svaret på frågan blir ja, om man tar hänsyn till att, så som utskottsmajoriteten gjort, målen för den statliga kulturpolitiken skall vara oföränderliga både till innehåll och till antal.

År 1974 utformades dessa mål i ett helt annat kulturklimat än dagens. Samhällstillvärd egenverksamhet gynnades i alla avseenden, och ordet finkultur fick inte nämnas. Följden blev så småningom färre teaterbesök, minskad bokutlåning, arkitektoniska missfoster och framväxande flower-power-kultur med allt vad som låg i detta begrepp. Mot bakgrund av den tidens kulturklimat framstår de åtta kulturmålen som föredömligt klara och vägledande.

Under flera år har det emellertid väckts motioner med krav på att målen utökas till att också omfatta konstnärlig kvalitet och rimliga arbetsvillkor för *landets fritt arbetande konstnärer*. Kanske bör dessa krav kompletteras ytterligare genom att man betonar vikten av mångfald och variation i kulturyttringarna.

Om kvalitetskravet skriver utskottsmajoriteten – precis som tidigare – att det kan anses allmänt accepterat. Kvalitetskravet är inte allmänt accepterat, och just därför borde det slås fast som ett mål. I takt med utvecklingen av nya kommunikationer ökar inflödet av dålig kultur, som alltid har större ekonomiska resurser att hävda sig. Därför har staten ett särskilt ansvar för att kvalitetsinriktad kultur får möjlighet att göra sig gällande. Jag ställer mig frågan: Vad är den innersta orsaken till socialdemokraternas motvilja mot att hävda kvalitet i målsättningen? Är det rädsla för konsekvenserna, för att kulturmedel i mindre grad kommer att gå till ABF:s och Medborgarskolans hobbycirklar eller för att kvalitetskravet skall förhindra kulturbidrag till grupper och organisationer vilkas verksamhet inte har något som helst med kvalitet att göra men som av politiska eller andra skäl får kulturmedel? Vi moderater kommer emellertid att återkomma med motioner och reservationer, och någon gång kanske socialdemokraterna kan ge efter för krav som hör hemma i dagens Kultursverige.

Sedan vill jag säga några ord om konstnärernas arbetsvillkor. Utskottet har i olika sammanhang tagit del av de stora svårigheter som särskilt bildkonstnärerna har att kunna försörja sig på sin konstnärliga verksamhet. Förra året genomfördes en kraftig ökning av anslaget till visningsersättning åt bild- och formkonstnärer, vilket anslag tillförs Sveriges bildkonstnärnsfond. Detta skedde i avsikt att ge konstnärerna möjlighet till förbättrad ersättning.

I årets budgetproposition nämns ingenting om att medlen skulle kunna användas till annat än direkt stöd till konstnärerna, förutom att medlen skall

kunna användas för viss del av konstnärsnämndens förvaltnings- och lokalkostnader.

År 1985 ändrades emellertid – helt i tysthet – förordningen om Sveriges bildkonstnärskonstförfond, underskriven av Bengt Göransson. Den nya lydelsen är denna: Medel ur fonden får användas dels till ändamål som syftar till att ge yrkesverksamma konstnärer ekonomisk och arbetsmässig trygghet, dels till andra ändamål som berör verksamhet inom bildkonstens område. – Ingenting sägs om detta i propositionen. Men ändringen har medfört att fondens styrelse satt av anslagsmedel till organisationsbidrag till KRO och KIF. Jag finner detta ytterligt märkligt och hoppas att kulturministern senare, när han skall tala här i kammaren, vill redovisa för de skäl han hade att förändra förordningen och därmed undanta aktiva konstnärer från ett stöd som riksdagen förutsett skulle utgå.

Fru talman! Jag har velat peka på detta därför att det är ett exempel på socialdemokratisk kulturpolitik. Kollektivet skall gynnas på de enskildas bekostnad. Om man tar 500 000 kr. av ett anslag till konstnärer och ger det till organisationsstöd, mister 25 konstnärer statsbidrag på 20 000 kr. var, samtidigt som man förstärker en organisation där man ser till att det finns en stark socialdemokratisk majoritet i styrelsen. Sedan är fältet fritt för att vidare anslag bara kan utgå till konstnärer som är medlemmar i denna organisation. Det innebär att man också lyckas politisera kulturen mer än vad som borde vara tillåtet.

Vi moderater hävdar – oupphörligen – att kulturen skall präglas av frihet, frihet för konstnären i sitt skapande. Oberoende av politiska strömningar och åsikter skall han utöva sin verksamhet. Endast då ger vi utrymme för den mångfald som måste känneteckna ett levande kulturliv.

Sedan Bengt Göransson blev kulturminister har kulturen alltmer blivit en fråga om anslag. Utan tillräckligt med anslag ingen kultur. Centern börjar tala om ett enprocentsmål, och de kulturverksamma trycker på: mer statliga pengar.

Samtidigt pågår en annan debatt. För första gången på länge har man börjat att ute i landet se kulturen som en regionalpolitisk fråga. Faktum är att vanliga människor upplever utvecklingen av ortens kulturliv som viktig. En bra teaterverksamhet, ett levande bibliotek och ett aktivt musikliv gör faktiskt en ort attraktiv för inflyttning och även för företagslokalisering. Staten har ett övergripande ansvar för våra nationalscener, för våra stora museer och för att det ute i våra län finns ett fungerande kulturliv. Det är därför minst sagt anmärkningsvärt att regeringen inte har velat tillsätta den utredning om hur det regionala stödet i framtiden skall utformas för att målen skall uppnås som riksdagen hemställt om. De socialdemokratiska ledamöterna av utskottet har inte funnit detta förhållande "anmärkningsvärt", utan förhåller sig mjuka i kritiken genom att reservera sig mot utskottsmajoritetens skrivning. På samma sätt har socialdemokraterna i egna reservationer försvarat kulturrådets rätt att fungera utan pekpinna från riksdagen och har inte velat vara med om att anslå 400 000 kr. till Marionetteatern.

Svensk kulturpolitik har alltmer blivit en fråga om pengar – statliga pengar. Detta är nästan generande för dem som inte vill vara öppna för att lära av andra länder. I utlandet finns inte något kulturråd som egenmäktigt och

maktfullkomligt pytsar ut miljonerna i småposter. Vem vågar säga att kulturen i Sverige i dag är bättre än den i omvärlden?

Vi moderater har blivit övertygade om att också kulturbesluten måste ligga närmare människorna. Det som sker på musikens och kyrkans område – en överflyttning av medel och ansvar till regionala instanser – borde ske på hela kulturlivets område. Vi moderater vill beskära kulturrådets verksamhet och se till att regionerna i högre grad själva får forma sitt kulturliv. Det är nästan skrämmande att konstatera att de fria teatergrupperna får nästan 60 % av sina offentliga medel från staten, för våra vanliga institutioner är siffran 26 %. Var finns den dynamik som skall känneteckna sådan verksamhet?

Vi moderater vill föra över mer pengar från enskilda företag och organisationer till kulturen.

Regeringen skulle se över hur man genom inrättande av fonder skulle, så som skett på forskningens och medicinens område, kunna knyta frivilliga medel till kultur. Men ingenting händer! Samtidigt talar man fortfarande på centralt håll illa om sponsring. Men på den punkten har något hänt. Vart man än kommer, till museer, teater och t. o. m. bibliotek, finns i dag en nästan entusiastisk inställning till att få nya pengar från frivilligt håll. Och man lyckas ofta. Regeringen vill emellertid bara tala om när man inte lyckas. Wasamuseet och Göteborgsfestivalen har blivit exempel på verksamheter. Men man borde egentligen undersöka varför man misslyckades. Varför har man lyckats så väl med den nu pågående kultursatsningen i USA i samband med Delawarejubileet, men misslyckats med Wasa? Det finns svar på den frågan, men jag skall inte ta upp tiden med den diskussionen.

I den kulturdebatt som nu pågår finns vissa ljusglimtar. En av de mest lovande är den ökande betydelse som alla parter tycks vilja ge kulturen och de kulturaktiva i framtiden. Välfärd är inte längre bara en fråga om bostäder och vård. välfärd har blivit ett begrepp som tar upp människornas hela livssituation i vilken kulturens andel är omistlig, så omistlig att enskilda människor gladeligen offerar materiella behov för att i stället få uppleva den stimulans och tillfredsställelse som tillgång till musik, teater, litteratur och konst skänker.

En kulturministers viktigaste uppgift borde vara att stödja och hjälpa dem i sökandet av kulturupplevelser, inte att i första hand underlätta strömmen av statliga pengar till kulturen.

I tidningarna lämnades häromdagen den osannolika uppgiften att varje svensk i medeltal satsar 2 000 kr. på spel och dobbel. Den uppgiften gör mig allt positivare till centerns reservation till förmån för en spelfond för kultur, men nu är det regeringen som skall framlägga förslag till hur kulturlivet i framtiden skall stödjas.

Fru talman! Debatten kommer att fortsätta. Låt mig bara här få yrka bifall till de reservationer i kulturutskottets betänkande nr 12 som avgivits av utskottets moderata ledamöter och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 13 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Häromåret i en radiodebatt om kulturpolitik tillät jag mig att säga att ett av problemen var att av svenska politiker bara ungefär 10 % var intresserade av kultur och hade ett personligt engagemang för denna. Någon

dag senare träffade jag här i kammaren C.-H. Hermansson, som kom fram till mig och sade att jag hade fel. Enligt hans mening var det bara 5 % av Sveriges politiker som hade ett personligt engagemang för kulturen. Jag är kanske benägen att ge honom rätt. Det gäller dess värre inte bara riksdagen utan också de kommunala församlingarna. Förutsättningen för att man skall ha ett intresse för kulturpolitik är ju att man har ett personligt förhållande till kultur av ett eller annat slag – det må vara litteratur, musik, dans eller opera eller något annat.

Efter detta kan man konstatera att den kulturpolitiska debatten väldigt ofta förs i skymundan. Plötsligt kan den emellertid ta fart – och det är vad som har hänt de senaste veckorna. Jag tänker på det öppna brev som skrevs av Hasse Alfredson, Bibi Andersson och ett tjugotal av deras kolleger från olika kulturområden. De uppvaktade riksdagspartierna förra veckan och undrade vilka kulturpolitiska krav partierna avser att driva inför valet. Det är bra att de har ställt denna fråga, för det betyder att vi förhoppningsvis skall få tillfälle att ge svar i något medium. Det brukar annars inte vara det lättaste att få de kulturpolitiska debatterna i riksdagen speglade i medierna.

Under de senaste dagarna har också representanter för de fria teater-, dans- och musikgrupperna demonstrerat utanför riksdagshuset. De hade med sig en giljotin. Jag fick intrycket att många av de fria grupperna upplever frågan om statens stöd till de fria grupperna som en fråga om liv eller död. Vi tycker detta är en viktig fråga. Från folkpartiets sida har vi motionerat om ett större statligt anslag till de fria grupperna än vad regeringen har föreslagit, och Margareta Mörck kommer senare att utveckla just den saken.

Får jag, fru talman, begränsa mig till tre principiella frågor. Den första gäller de kulturpolitiska målen, där vi de senaste åren har haft en debatt om huruvida det inte vore motiverat att nu efter 14 år pröva om de kulturpolitiska målen från 1974 fortfarande bör vara de enda som skall gälla. Vi har menat att ett par ytterligare mål måste tillföras dessa kulturpolitiska mål. Det ena gäller kravet på konstnärlig kvalitet. Detta mål fanns av någon underlig anledning inte med 1974. Kravet på att detta skall finnas med motiveras av att om vi inte har detta klart uttalat, hamnar man gång på gång i svårigheter när man skall fastställa anslagsgivningen. Kvalitetsargumentet måste vara det avgörande. Det är den professionella, kvalitativt högstående kulturen som i första hand skall få vårt stöd. Amatörkulturen är värdefull, men det är inte säkert att det är viktigast att just den skall subventioneras av stat och kommun.

Det andra mål som vi tycker borde tillföras gäller rimliga arbetsvillkor för våra fritt arbetande konstnärer. Detta kommer Margareta Fogelberg att utveckla senare i denna debatt. Vi anser att detta för närvarande är den kanske viktigaste kulturpolitiska frågan av alla. Det råder en enorm arbetslöshet i denna grupp, och knappast någon annan än staten kan ta ett avgörande ansvar.

Den andra frågan gäller den debatt om sponsring som vi har haft så många gånger förut. Vi i de borgerliga partierna tycker att man mycket väl skall kunna acceptera bidrag från näringslivet eller privata källor, om det inte finns några villkor som belastar relationen till den konstnärliga institutionen. Inte heller får gåvan eller anslaget stå i strid med de kulturpolitiska målen. Detta

betyder att det oftast kommer att röra sig om sponsorstöd för gästspel, turnéer eller internationellt utbyte. Frågan blir mera tveksam när det handlar om stöd till basresurserna. Detta måste vara ett ansvar som i första hand åvilar stat och kommuner. Jag tror inom parentes sagt att skälet, fru Sundberg, till att det inte har gått att få pengar till Wasavarvet är att det i näringslivet finns en allmän uppfattning att man inte skall ge sig in på att ta ett nästan fullständigt ekonomiskt ansvar för en statlig kulturinstitution; sådana insatser som näringslivet är villigt att göra måste ha en annan och mera begränsad karaktär.

Socialdemokraternas inställning till sponsring är, milt talat, klugen. De är i ord kritiska till sponsring, men i praktiken har de i växande utsträckning börjat hänvisa anslagssökande kulturinstitutioner och fria grupper till näringslivet. Gång på gång hör man talas om att de som har uppvakat kulturministern har fått några välvilliga synpunkter och rådet att vända sig till näringslivet. Detta aktualiserar frågan, om inte staten och kommunerna ändå måste ta sitt kulturpolitiska ansvar på större allvar. Det blir ju lätt så att det bara uppfattas som en undanflyktig manöver om man hänvisar till att näringslivet skulle kunna överta ansvaret.

Den tredje punkt som jag vill beröra kortfattat är kravet på en utredning om utbyggnaden av det regionala kulturstödet. Ett enigt kulturutskott och en enig riksdag begärde detta våren 1987. Sedan dess har ingenting hänt, i varje fall inget som har varit synbart för omvärlden. Och nu gör utskottets majoritet ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att denna utredning snabbt kommer i gång. Det finns ett växande tryck ute i regionerna på att staten skall pröva omfattningen av och inriktningen på det regionala stödet, och i flera av de senare debatterna i dag kommer vi in på just frågan om vårt ansvar för den regionala kulturpolitiken.

Till sist, fru talman, kan jag inte underlåta att uttala min glädje över att en majoritet i riksdagens kulturutskott har beslutat att ett anslag skall utgå till Marionetteatern – en konstnärlig institution med mycket högt internationellt anseende, unik i Sverige, en institution som under många år har saknat lokaler men nu äntligen har fått lokaler på Brunnsgränd här i Stockholm, en institution som i första hand vänder sig till barn och ungdomar och familjer. Jag tycker det är glädjande att vi på det här sättet kan medverka till att denna viktiga kulturinstitution får just det stöd till basresurser som till sist bara stat och kommun kan garantera.

Anf. 14 KARL BOO (c):

Fru talman! Debatten om kulturpolitikens inriktning och mål måste alltid vara levande och ges ett praktiskt innehåll.

Kultur är och bör vara något gemensamt för alla människor och ge inspiration till skapande, kraft till eget förverkligande och framför allt stimulera till gemenskap och harmoni.

Ett samhälle som inte har råd att satsa på kulturaktiviteter blir ett fattigare samhälle. Kulturinsatser måste därför få kosta. Ett brett kulturutbud är en tillgång och ett stöd, kanske särskilt för de svagare och ofta ensamma människorna i samhället.

1974 års riksdagsbeslut om de kulturpolitiska målen var ett banbrytande

beslut, som gav kulturpolitiken en skjuts framåt. Riksdagspartierna enades om en vidsynt, framåtriktande kulturpolitik. Konstpolitik och kvalitet skulle få ett stort utrymme, men där sades också att folkrorelseidealet: jämlikhetstanken, människors gemensamma skapande och hembygdskultur var väsentliga inslag. Decentralisering var likaså ett tungt inslag i beslutet. Oavsett boendeort eller ekonomisk ställning skulle varje människa få rätt att uppleva och delta i kulturella aktiviteter för att utveckla sig själv och sin närmiljö.

Vår grundförutsättning är därför att allt som sker i form av skapande och positivt utvecklande i samhället skall betraktas som kultur. Kultur växer fram i vardagstillvaron – i människors sätt att vara och leva tillsammans. Formulerade mål – men inte centralstyrning – som ger frihet och skapar möjlighet till ansvar är vad vi behöver.

I närmiljöerna finns det många anledningar att mötas, att samtala och finna gemensamma lösningar. Gemenskap, kan man säga, är att forma och uppleva kultur, såsom sker vid dessa träffar och i denna miljö.

Jag vill gärna poängtera den omistliga tillgång som våra konstnärer inom olika sektorer av kulturlivet utgör för att ge kvalitetsmässigt god kulturförmedling och draghjälp åt hela kulturlivet. Konstnärerna hjälper oss att tänka i nya banor, uppleva nya känslor och kanske hylla nya värderingar. Det är ett lyft som vi måste ha.

När det gäller de kulturpolitiska målen har vi i centern under ett antal år krävt en utvärdering beträffande 1974 års beslut och en komplettering av dessa mål. Detta krav återkommer nu i reservation 1 från alla de icke-socialistiska partierna. Det finns god anledning att betona nödvändigheten av att en sådan utvärdering och komplettering kommer till stånd. I reservationen understryks att det råder stor enighet om de åtta kulturpolitiska mål som fastställdes 1974 men att dessa bör kompletteras med nya, och det kan också vara befogat att se över de ursprungliga kulturmålen detaljutförning. Viktiga mål som även bör tas fram är konstnärlig kvalitet och rimliga arbetsvillkor för landets fritt arbetande konstnärer. Det kan också finnas anledning att slå fast vikten av mångfald och variation.

När det gäller det decentralistiska målet bör det klarare än nu framgå att Stockholmsbaserade institutioner kan ha ett ansvar för att bedriva kulturverksamhet också i andra orter i landet.

Den utredning vi förordar bör självfallet ske under parlamentarisk medverkan.

Jag sade tidigare att kultur måste få kosta. Redan förra året ställde centern upp en utmaning till partierna att gemensamt satsa på att nå det s. k. enprocentsmålet fram till år 2000. Jag är glad att kulturutskottets ordförande i dag känner för den utmaningen. Nu är det bara att hoppas att hon och övriga moderater följer upp detta i praktisk handling. Det blir tillfälle att redovisa detta under voteringen om reservation 3.

Det behövs en ingående analys av kulturens ekonomiska och andra villkor inför framtiden. Möjligheterna att finna kompletterande finansieringskällor bör därvid undersökas. Denna centerns målsättning ligger som jag ser det väl i linje med den aktion och de uppvaktningar inför företrädare för de politiska partierna som framstående och etablerade kulturverksamma gjorde i förra veckan. Det kan vara skäl för oss politiker att lyssna på dem som står mitt

uppe i kulturverksamheten, som känner och vill arbeta positivt för svensk kulturpolitik framöver.

I reservation 10 tar vi från centern ånyo upp frågan om inrättandet av en kultur- och folkrörelsefond. Inför den utredning som sker i regeringskansliet på riksdagens uppdrag om inrättandet av en eller flera kulturfonder vill vi erinra om vår uppfattning att en del av de ständigt ökande statliga inkomsterna från lotteriverksamhet och liknande borde läggas in i en eller flera sådana fonder. Förslagsvis kan 10 % av statens spelinkomster vara en rimlig andel. Nu kommer denna fråga senare till riksdagen genom propositionen om ändring i lotterilagen, men som vi befarade kommer tyvärr inte den propositionen att lösa det här problemet.

I reservation 12 fullföljer vi från centern vår decentralistiska målsättning. Det gäller grundbidragen till teater- och dansinstitutionerna. Nu går över 60 % av dessa pengar från staten till storstäderna. Vi kräver att målsättningen skall vara att fram till 1995 få en fördelning som ger övriga landet en minst lika stor del som storstäderna.

Från centern är vi angelägna att komma ut med kulturutbudet till människor i vardagslivet. Vi biträder därför förslaget om bidrag till kultur på arbetsplatserna. Vi hävdar dock att begreppet bör vidgas till att gälla också boendeyrådena. En sådan verksamhet kan främja gemenskap och initiera aktiviteter som syftar till en bättre boendemiljö. Kultur skall vara förenande, icke skiljande. Det här är ett utmärkt tillfälle för staten att inrikta sitt stöd också på kulturutvecklingen i boendemiljön. Kulturrådets slutsats om lokalt förankrade projekt är att dessa kan leda till processer som ökar deltagarnas kunskaper om den egna miljön. Därmed skapas möjligheter att påverka miljön till det bättre.

Vi föreslår att anslagsposten benämns Kultur i vardagslivet och att 2 miljoner mer än vad regeringen föreslår beräknas för ändamålet.

När det gäller medel för insatser inom filmområdet begär konstnärsnämnden att 1,5 miljoner skall beräknas för att möjlighet skall skapas att ge bidrag till unga filmare, film- och videoexperiment i mindre skala och manusförfattande till icke-kommersiell film. Vi tycker att detta är ett intressant uppslag. Det är angeläget att den inriktning som anges i förslaget får stöd.

Landsbygd 90-kampanjen har många förgreningar. Bygdegårdarna är ofta centrum för cirkel- och uppdragsverksamhet samt för projektutveckling. Bygdegårdarna begär ett med 400 000 kr. förhöjt bidrag, vilket har tillstyrkts av kulturrådet. Vi tycker att det tidigare ringa bidraget bör höjas med det av kulturrådet tillstyrkta beloppet.

Frågan om utställningsersättning har varit föremål för överläggningar och prövningar under många år. Från kommunernas sida har man genom Kommunförbundet hävdats att staten bör stå för generella ersättningar till upphovsmän.

Det svenska föreningslivet står för en stor del av konstförmedlingen och utställningsverksamheten i landet. Det är angeläget att den föreningsdrivna utställningsverksamheten kan presentera utställningar av god kvalitet. Ersättning direkt till konstnärerna kan därför underlätta en sådan inriktning. Vi tycker att ett sådant stöd ligger väl i linje med statens stöd till

föreningslivet i övrigt. Fördelningen av statens pengar kan med fördel ske på det sätt som PRO tidigare har presenterat.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 1, 3, 6, 7, 10, 12, 15, 17, 19, 31, 33, 36 och 38 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 15 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! All kultur är rotad i det samhällliga arbetet och formas under givna historiska villkor – sociala, ekonomiska och politiska – samtidigt som den påverkar dessa. Kulturen är utvecklande när den ger en ny syn på tillvaron. Den genomskådar då de verklighetsförfalskande ideologierna, bryter de stelnade tankemönstren och uppenbarar de dolda sammanhangen. Härigenom blir kulturen ett redskap för människan när det gäller att få grepp om sin tillvaro och att i handling forma sin framtid.

En central och avgörande punkt i det kulturpolitiska program som riksdagen fattade beslut om 1974 är den punkt som säger att kulturpolitiken skall medverka till att skydda yttrandefriheten och skapa förutsättningar för att denna frihet skall kunna utnyttjas. En av förutsättningarna för att det målet skall kunna uppnås är att kulturen verkligen återspeglar dagens svenska verklighet, att den framspringer inte bara ur vårt kulturella arv utan också ur det svenska folkets vardagliga liv, att den återger det svenska folkets problem, villkor, förhoppningar och visioner, att den fångar upp nyanserna i samhällsutvecklingen, att den förmedlar sanningar, attityder och moralbegrepp som är relevanta i den nuvarande samhällsutvecklingen, att den åskådliggör sambanden i folks liv och att svenska folket kan få sina egna erfarenheter bekräftade genom den. Då får vi en levande, nationell och folklig kultur, som har sin roll som en garant för yttrandefriheten.

Men dagens kulturpolitiska debatt förs i en tid då det svenska kulturlivet står inför radikala och lavinartade förändringar. Genom kabel-TV, satellit-sändningar, video osv. håller vi på att översvämmas av en kommersiell, massproducerad och främmande kultur som är förkastlig – inte därför att den till stora delar är amerikansk, utan därför att den inte är svensk och därför att den är helt dominerande. Den är förkastlig därför att den saknar varje nationellt särdrag, därför att den av nödvändighet är förgrovd och utslätad, därför att den förmedlar ett allmänt västerländskt ideal, värderingar och livsformer, som inte appellerar till svenska folkets verklighet och därför att den hos en hel generation ungdomar skapar ett förhållande till deras idoler som präglas av outhärlighet snarare än av tillhörighet. Därför utgör den ett oerhört hot mot yttrandefriheten. I samma omfattning som denna kultur tillåts dominera hotas yttrandefriheten.

Vi i vpk anser att det är ytterst viktigt att politikerna i tid uppmärksammar den här utvecklingen och skapar förutsättningar för att bemöta den – inte genom ingrepp, förbud eller murar mot den kommersiella kulturen, utan genom att erbjuda alternativ och genom att maximalt utveckla det svenska folkets kultur.

Fru talman! Moralbegrepp, attityder och värderingar som innefattas i begreppet kulturarv återspeglar de ekonomiska, sociala och klassmässiga förhållandena i samhällsutvecklingen. Kulturarvet utgör den grund varpå varje människa bygger och utvecklar sin personlighet och identitet. Det

handlar både om individuell identitet – dvs. känslan av att jag som person har ett visst värde, att jag duger något till, och känslan av självrespekt och självförtroende – och om gruppidentiteten – dvs. medvetenheten om att jag hör samman med andra människor, att jag inte är historielös, att mitt liv har ett samband med det som har hänt tidigare. På den medvetenheten grundas självtilliten, känslan av egenvärde, lusten att pröva den egna förmågan att bära vidare gruppens samlade kunskaper och erfarenheter, styrkt av den samlade kraft som gruppen har. Medvetenheten består också av vetskapen om att en del av de egna problemen och svårigheterna inte är personliga utan att de härstammar från de villkor som hela gruppen lever under.

Vi anser att man inte nog kan understryka betydelsen av och sambandet mellan det kulturella arvet och personlighets- och identitetsutvecklingen hos människorna. Endast genom en utvecklad personlighet och genom ett självständigt tänkande blir det möjligt för människorna, framför allt för ungdomen, att kritiskt granska, utveckla, förkasta eller behålla och konstruktivt påverka sitt eget kulturella arv.

En förutsättning för människorna, och framför allt för ungdomarna, att skaffa sig en gruppidentitet som är sammansatt av både nationell identitet och klassidentitet är att de tar del av sitt kulturella arv, ett kulturarv som inte är en relik i form av en färggrann nationaldräkt avsedd att plockas fram och dammas av vid högtidliga tillfällen, dvs. ett fornminne som appellerar till en förgången och för alltid död tid, utan ett kulturarv som är en kontinuerlig kulturhistorisk utvecklingskedja som leder fram till dagens kultur.

Regeringen bör inse att det är ytterst viktigt för arbetarrörelsen att utveckla det svenska arbetande folkets kultur. Det är en kultur som ger människorna möjlighet att känna samhörighet med den plats på jorden där de själva finns och med de generationer av människor som har levt och lever just där. Annars riskerar vi att göra en hel generation ungdomar historielös – samma ungdomar som i dag överöses med massproducerad skräpkultur. Den kulturens värderingar bygger på individualitet och konkurrens. Kan du inte visa att du duger i konkurrensen i skolan eller i arbetslivet skall du också förlora ditt människovärde.

För att passa in i den nya kulturens ideal gäller det att leva upp till de normer, regler och mönster för beteende och utseende som den kräver. Att göra det innebär att köpa den trend av kläder, prylar, tankar, åsikter och livsåskådningar som gäller för tillfället – en trend skapad av dem som har makt och inflytande.

Misslyckas du med att leva upp till de bilder som den kommersiella kulturen öser över sina goda konsumenter riskerar du att alltid känna dig otillräcklig och misslyckad.

Totalt okritiska skall ungdomar ikläda sig en identitet, skapad för att passa det samhällssystem där det inte finns några olikheter och följaktligen inga motsättningar. Och i den mån olikheter finns skall de sminkas över med ett kladdigt lager brunkräm. Men när skalet görs till den mest betydande delen av människan förlorar insidan helt sin betydelse.

Den här kulturen fråntar ungdomarna rätten till en egen identitet, rätten att tänka själva och rätten att se sina livsvillkor som en del i ett större

sammanhang. Att tillåta den här kulturens ideal att vara det enda alternativet är en fruktansvärd våldsutövning mot ungdomar.

Att inte inse den här kulturens verkningar och att i allmänhet hänvisa till de kulturpolitiska målen är en lika stor våldsutövning. Men det är en typ av våld som regeringen inte går ut i kampanj mot, och det är synd. Det är nämligen här som en av de grundläggande orsakerna till våldet ligger. Det är den själsliga tomheten som den här kulturen lämnar i människornas inre som tvingar ungdomar till desperata handlingar som våld, där slagsmålet blir ett sätt att göra sig synlig i ett samhälle som gjort ungdomarna osynliga.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att det är ytterst viktigt att politiker-
na i tid uppmärksammar denna utveckling och skapar förutsättningar för att förändra den. Regeringen bör också inse att kulturen aldrig är ideologilös, utan att den är av avgörande betydelse för en levande idédebatt och för den ideologiska kampen. Därför är kampen för en progressiv kultur, det svenska arbetande folkets kultur, en av de primära uppgifterna för arbetarrörelsen och arbetarpartierna.

Vpk kommer också i fortsättningen att arbeta för att utveckla och stödja kulturyttringar som vänder sig mot förtryck och degradering av människan och som i stället genom sitt motstånd bidrar till en fri och allsidig utveckling. Vi kommer att särskilt stödja den kulturella kampen bland de utsatta grupper som har särskilda erfarenheter och behov, vilket förutsätter klassamhällets nedbrytande.

Vi kommer att främja såväl bevarandet och utvecklingen av vårt mänskliga och nationella kulturarv som de nya kulturella strömningar som i varje tid bryter fram som uttryck för nya generationers erfarenheter och kamp.

Vi kommer att arbeta för att skapa bättre villkor såväl för utövande konstnärer på alla kulturområden, för amatörer och grupper som för den mångsidiga kulturverksamhet som bedrivs av folkbildningsorganisationer och andra folkrörelser, på arbetsplatser och i bostadsområden.

Vi kommer att verka för alla människors delaktighet och medskapande i kulturen från barn- och ungdomsåren och framåt under skoltiden, i arbetslivet och under pensionsåren.

Genom vår allmänna ideologiska och politiska kamp vill vi bekämpa de beroendeförhållanden och förtrycksformer som i klassamhället drabbar konst och kultur och skapa utrymme och möjligheter för ett fritt konstnärligt och kulturellt skapande.

För uppfyllelsen av dessa målsättningar har vpk en rad reservationer i dagens betänkande, till vilka jag yrkar bifall. Jag yrkar också bifall till de övriga reservationer där vpk finns med.

Anf. 16 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! Så här skrev den unga arbetarrörelsen i slutet på 1800-talet:

”Vi socialister veta att det skall komma en tid då släpet skall lämnas åt maskinerna och arbetet åt människorna. Då skola vi alla bli va konstnärer – konstnärer av olika slag – efter begåvning och krafter, men konstnärer varenda en, skomakare som skådespelare, stenhuggare som litteratörer. Därför, då vi riktigt förstått det stora i socialismen, då avsky vi halvheten, parodien och fusket, var det visar sig. Vi fordra då att framtidens bärare –

arbetarna – skola bjudas allt som kan fostra dem för deras höga kulturella uppgift.

Och följaktligen vilja vi också att det skall bjudas dem den fullödigaste konst – – .”

Om bara den materiella nöden undanröjts skulle kulturen vara en källa till stimulans och andlig växt för alla människor, trodde man – kanske något naivt men i utvecklingsoptimistisk anda. I 1900-talets välståndsutveckling har kulturen inte fått det utrymme den är värd. Det finns fortfarande underförsörjda områden och underförsörjda befolkningsgrupper i vårt land.

En urvattnad masskultur med ytliga, i grunden människoföraktande värderingar översvämmar marknaden – där producenternas huvudsakliga syfte är att tjäna pengar. Här kan man verkligen tala om parodi och fusk.

Det har ändå gjorts mycket från statsmakternas sida sedan utvecklingsarbetet väl sattes i gång på 1960-talet.

År 1974 fastslog riksdagen de alltjämt gällande kulturpolitiska målen, innebärande att riktlinjer drogs upp för hur reformarbetet skall bedrivas. Det råder politisk enighet om värdet av dessa mål. Bl. a. skall kommersialismens negativa krafter motverkas, kulturverksamheten decentraliseras och kulturpolitiken utformas med hänsyn till eftersatta gruppers erfarenheter och behov och konstnärlig och kulturell förnyelse möjliggöras.

Om man accepterar målen bör man också acceptera att de blir praktisk verklighet. I detta avseende tycker jag att moderaterna som enda parti skiljer ut sig på ett flagrant sätt. Moderaterna angriper konsekvent folkrorelseknutna kulturinsatser genom att ifrågasätta statsbidragen till dessa.

Moderaterna föreslår att bidraget till kulturverksamhet på arbetsplatserna skall upphöra, att bidrag till de regionala skådebanorna och riksskådebanan skall upphöra, att anslaget till arbetsplatsbibliotek skall upphöra, likaså anslaget till konstinköp till folkparker, Folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationernas samlingslokaler. Arbetets museum skall inte få några medel. Bidragen till utvecklingsarbete skall minskas för kulturrådets disposition och till kulturverksamhet inom organisationer. Likaså skall bidragen till Rikskonserter och Riksutställningar, till fria grupper, Konstfrämjandet och Litteraturfrämjandet minskas.

Ni moderater föreslår en avlövning med 37 065 000 kr. av den statliga kulturpolitiken med udden riktad mot de svagaste grupperna. Alla vet att på inget annat område än kulturens har en enda miljon så stor betydelse.

Socialdemokraterna förstärker budgeten med 70 miljoner. En stor satsning görs i år på kulturmiljövård. Den kulturpolitiska satsning på skolans område som sattes i gång omedelbart efter det att vi återtog regeringsmakten har varit fruktbar.

Nya honnörsord för moderaterna är mångfald, kvalitet och frihet. Den mångfalden, kvaliteten och friheten skall tydligen bara gälla kulturvana och/eller betalningsstarka grupper.

Det är en grov förolämpning att påstå att ofrihet råder i Sverige – nämligen att någon kulturarbetare skulle förhindras att producera sig för sina åsikters skull. Kvalitetskriteriet är det enda avgörande. Det är en ännu grövre förolämpning att, som moderaterna gör i sin kommittémotion, påstå att

socialdemokraterna motarbetar kulturens frihet. Ge mig några konkreta bevis, Ingrid Sundberg!

Vi är ense med folkpartiet om att rimliga arbetsvillkor skall råda för landets konstnärer. Vi ser detta emellertid mera som ett *medel* att skapa reella förutsättningar för målet yttrandefrihet. I år höjer vi anslaget till utövande konstnärer, som sammanlagt uppgår till ca 112 miljoner. Förra året höjdes visningsersättningen med hela 10 miljoner. Det var 6 miljoner mer än bildkonstnärnsfonden själv åskade. Tonsättare och fonogramartister skall få ersättning för att deras verk tillhandahålls på biblioteken. Medel till danskonstnärer skall utgå via konstnärnsämnden. På skattesidan har lättnader gjorts speciellt för kulturarbetare. Upphovsmannakonto har inrättats, och avdrag för arbetsrum i bostaden och utvecklingskostnader kan göras. Särskilda taxeringsnämnder har tillkommit.

På utbildningsdepartementet arbetar man med direktiven till det utredningsarbete som riksdagen har beställt. Intressanta frågor att behandla bedöms vara hur man skall fortsätta den regionala kulturutveckling som treårssatsningen på ökade grundbelopp till länsatestrar och läns museer givit upphov till. Regionernas specifika resurser tas till vara efter en kartläggning av hur kulturverksamheten fungerar även utanför de regionala centra som finns. Det icke engagemanget via folkrörelser och studieförbund skall stöttas. Vi har yta fläckar på kartan – teaterlösa län och ett län utan länsmuseum. Symfoniorkestrarnas villkor behöver ses över.

De förslag om fonder som har väckts i årets motioner avstyrker vi med tanke på att departementet bereder ett tidigare fondförslag.

Vad beträffar sponsorverksamhet kan vi konstatera att de borgerliga partierna har flyttat fram sina positioner. Man säger visserligen att sponsringen inte skall stå i strid med de kulturpolitiska målen. Man säger vidare att: "det kan finnas fall där stöd till en basresurs, dvs ett ordinarie anslag, bör kunna accepteras".

En alltför generös sponsring är givetvis ett hot i sig emot ett av de kulturpolitiska målen. Den möjliggör definitivt inte konstnärlig och kulturell förnyelse. Vilken sponsor satsar på den djärva experimenterande konsten? Den som ställer marknadskrafternas påverkan under debatt? Eller den som tar upp masskulturens passiviserande och fördummande inverkan?

Per-Olof Enquist pekar på den klyfta som kan skönjas i Europa, och speciellt i Frankrike, mellan vad han kallar en välståndsideologi och en nyliberal entreprenörsstrategi. Den borgerliga kulturpolitiken i Frankrike är klart definierad. Statens roll skall avvecklas efter en övergångsperiod. I en kapitalistisk marknadsekonomi skall den fria marknaden ta ansvaret. Avveckling av offentliga anslag, privatisering och sponsring är nyckelbegrepp. Vi bör vara mycket vaksamma på den utvecklingen.

Vi socialdemokrater intar en restriktiv linje. Vi tillåter sponsring på marginalen. Staten skall stå för basresurserna. Vi godtar emellertid gärna sponsring till industriminnesvård och kultur i arbetslivet. Det är verksamheter som borde ligga industrin om hjärtat, men de är tydligen för oglamorösa och ger för dålig reklameffekt för att komma i fråga.

Fru talman! Jag skall kortfattat motivera de socialdemokratiska reservationerna. Kulturrådet har i årets budget tilldelats en ökning på 8,5 miljoner

för utvecklingsarbete. Ett nytt anslag på 13,6 miljoner har inrättats för kulturrådets disposition. Det är meningen att denna fria resurs skall gå till folkbildningen. Insatser för barn- och ungdomskultur bör ges hög prioritet. Utskottsmajoriteten vill att 400 000 kr. skall tas ur detta anslag till Marionetteatern.

Det är kulturrådet som självständigt avgör hur pengarna skall fördelas. Marionetteatern får i år ytterligare medel ur anslaget Bidrag till vissa museer. Marionetteatern har vidare, genom ett särskilt regeringsbeslut, från de s. k. lotterimedlen tilldelats 200 000 kr. för sin verksamhet.

Förutom en specialdestinering av bidraget till Marionetteatern skall det ytterligare naggas i kanten med 1 miljon till förmån för litteraturstödet. Moderaterna anser att Helsingborgs museum skall få 810 000 kr. ur detta anslag. Det tycker vi är klämfingrigt.

Bidraget till Immigrantinstitutet tillkom budgetåret 1985/86 på initiativ av kulturutskottets majoritet. Socialdemokraterna röstade emot beslutet. Någon höjning har inte föreslagits från regeringen, vilket vi anser rimligt. Det råder oklarheter om institutets ekonomi och om vilken förankring det har hos invandrarorganisationerna. Dokumentsamlingar kring invandring finns för övrigt på flera håll. Det finns planer på ett forskningscentrum i Botkyrka.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna 11, 21, 23, 24, 26 och till utskottets hemställan i övrigt.

Anf. 17 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! När det gäller sponsring kan man konstatera att näringslivet visar ett allt större intresse av att avsätta kapital till kulturändamål. Sponsringen är ett led i en marknadsföring som spelar en allt större roll i de transnationella företagens verksamhet. Den avser bl. a. att påverka hela kulturmonstret och därmed företagens avsättningsmöjligheter. Kulturen används som marknadsföringsobjekt. Företagen satsar på sådana kulturrella yttringar som innehåller värderingar som antingen sammanfaller med företagens egna intressen eller åtminstone inte kommer i motsättning till dem.

I samma takt som sponsringen dominerar kulturlivet hotar den yttrandefriheten. I samma takt som sponsringen dominerar finansieringen av kulturlivet, kommer udda kulturyttringar att hamna i skymundan. Det finns på så sätt en mycket stor risk för att yttrandefriheten sätts åt sidan.

Vad beträffar Immigrantinstitutet anser jag att Catarina Rönnungs argumentation inte håller. Så länge regeringen anser att Immigrantinstitutet är tillräckligt bra för att få ett anslag på drygt 200 000 kr. kan institutet få tillräckligt med medel för att garantera sin fortsatta existens.

Det handlar således inte om stora belopp, endast om att vi vill anslå ytterligare 100 000 kr. Jag anser inte att detta skulle behöva vara föremål för en särskild reservation från socialdemokraternas sida.

Anf. 18 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Fru talman! Huvuddelen av de områden som Catarina Rönnung berörde här kommer Gunnel Liljegren att ta upp senare. Jag skall därför inte besvara mer än en av de frågor som ställdes till mig.

Catarina Rönnung tog upp frågan om begränsning av friheten i kulturlivet. Jag skall bara ge några exempel på detta. Ett av dem gäller den starka koncentrationen av medelstildelningen till kulturrådet. Eftersom man tillsätter kulturrådet politiskt, kan man garantera att man styr tilldelningen av medlen. Den konstnärliga friheten minskar därmed. Det väsentliga för konstnärerna blir att passa in i kulturrådets regler för bidragsgivning.

Det andra exemplet jag gav i mitt anförande gällde Svenska bildkonstnärnsfonden. Här gäller faktiskt att två konstnärorganisationer finns representerade – KRO och KIF. Man ändrar i tysthet förordningen, som Bengt Göransson skriver under, så att konstnärsmedel kan användas till organisationsstöd. Sedan beviljar man sig själv stöd – utan att ens tala om för eventuella övriga organisationer att det finns medel att hämta. Man kan diskutera om konstnärstöd över huvud taget skall gå till organisationer, om man drar den linjen vidare.

Det tredje exemplet jag skulle vilja ge rör kultur på arbetsplatser. Man har från socialdemokratiskt håll ansett att arbetstagarna är en av de eftersatta grupperna. Men så är det inte. Det är bara så att man inte kan styra de andra. De gamla, de handikappade, mångbarnsfamiljerna och andra kommer man inte åt. Nej, det gäller att passa in i den socialdemokratiska hegemonin, annars fungerar det inte. Det är bl. a. det vi menar är bristande frihet.

Anf. 19 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Vi har fört fram krav på ett nytt kulturpolitiskt mål, rimliga arbetsvillkor för de fritt arbetande konstnärerna, och Catarina Rönnung säger nu att socialdemokraterna ser detta som medel snarare än som mål. Jag vill dock säga att man enligt vår mening aldrig skall betrakta människor, vare sig de är konstnärer eller ej, som medel.

Sedan till sponsringsfrågan. Jag tycker mig ha noterat ett växande samförstånd mellan socialdemokraterna och de borgerliga partierna på denna punkt – i praktiken – och jag tillät mig t. o. m. att säga att det tycks mig som om socialdemokraterna på senare tid mycket ofta hänvisar anslagssökande institutioner och grupper till att söka sin lycka hos näringslivet. Jag varnade närmast för att göra detta, eftersom ansvaret för basresurserna fortfarande bör ligga på stat och kommun. Jag tror inte att motsättningarna i praktiken är särskilt stora, och detta är en viktig fråga.

Vi har blivit överens om hur sponsringen skall äga rum när det gäller idrotten. Socialdemokratiska ledare inom riksidrottsförbundet har under långa tider aktivt medverkat till detta. Vi är på väg att få mera av samsyn på kulturens område. Jag vill bara varna för att vi skall hamna i ett läge där vi tror att vi kan nöja oss med att hänvisa till sponsorer. Vi kan aldrig springa ifrån det ansvar som stat och kommun har.

Anf. 20 KARL BOO (c) replik:

Fru talman! Catarina Rönnung började med att förklara att kulturen inte har fått de resurser den behöver. Sedan förklarade hon vilka påspädningar som gjorts, osv. Vad jag tog upp i mitt anförande var att det har rört på sig bland de aktiva kulturarbetarna under de senaste veckorna, att de har ställt frågor och krav till de politiska partierna, gått ut i manifestationer och menat

att det finns anledning att med det som bakgrund diskutera en målsättning fram till sekelskiftet. Jag tror att det skulle vara värdefullt om man i politisk enighet kunde hitta vägar för att resonera om sådana bedömningar.

Jag vill också säga att det var bra att vi fick några glimtar om hur utredningsarbetet ligger till i den utredning som riksdagen har beställt i utbildningsdepartementet. Vi hoppas nu bara att den utredningen kommer rätt snabbt. Däremot fick vi ingen redovisning av hur utredningsarbetet ligger till när det gäller kulturfonderna. Det vore intressant att få ett besked också i den frågan.

Jag vill också gärna påminna om att vi i vårt yrkande ställer krav på att staten skall ge ersättning till KRO för utställningsverksamhet. Det vore kanske intressant att få någon kommentar från majoriteten också i den frågan, eftersom den är oerhört betydelsefull just för bildkonstnärerna i dag.

Till sist vill jag bara säga om de resurser som nu ställs till kulturrådets förfogande att vi tycker det är riktigt att kulturrådet får ett betydande belopp. Det kommer att bli intressant att se hur dessa pengar kommer att användas. Jag vill ge uttryck för det önskemålet att värdefull projektverksamhet ute i landet också skall få resurser till fortsatt verksamhet över detta anslag. Jag vet att man har ansökt om pengar till många projekt på annat håll men att dessa ansökningar blivit avslagna.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 21 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! I sitt inledningsanförande gav Ingrid Sundberg en ganska nedlåtande bild av hur kulturverksamheten hade fungerat i början på 70-talet. Det var någon sorts flower power-mentalitet som rådde i landet, menade hon. Hon lyckade litet grand med studieförbundens verksamhet och sade att amatörerna hade fått ett alltför stort utrymme.

I konsekvens med detta tycker jag att moderaterna inte längre skall ställa upp för det kulturpolitiska målet att stödja amatörverksamheten. Amatörer är en värdefull tillgång, Ingrid Sundberg. De professionella kulturskaparna får tillgång till en intresserad publik, och därmed fyller de de teatrar och de bibliotek som Ingrid Sundberg förut ömmade för.

Sedan påstår Ingrid Sundberg att det var någon sorts socialistisk styrning i ofrihetens namn att studieförbunden, arbetsplatserna och folkrörelseorganisationerna hade fått ökat stöd. Syftet är att hjälpa människor att nå konsten. Vi ser det som en frihet för nya kulturkonsumenter, helt i enlighet med ett av våra kulturpolitiska mål, att få ta del av den konst som vi alla behöver.

Till Jan-Erik Wikström vill jag säga att jag aldrig sagt att människor skulle vara en sorts medel, men att konstnärer skall ha en bra ekonomisk ställning. Det är ett medel för ett av de kulturpolitiska mål som vi är ense om, nämligen yttrandefriheten.

Jan-Erik Wikström räknade upp en del områden där han tyckte att sponsring var bra. Det gällde gästspel, turnéer och internationellt utbyte. Här är vi alltså ense om tagen. Men där vill vi stanna upp och där vill vi att de

borgerliga partierna skall tänka sig för när man säger att man kan tänka sig att ge stöd till en basresurs. Då är vi inte med längre.

Centern pläderade för sitt enprocentsmål i första omgången. Vi anser att vi skall flytta fram våra reformpositioner i den takt ekonomin medger det. Nu har vi fått ner värt enorma budgetunderskott – av vilka det orsakades vet ju alla – och har alltså möjligheter att kanske snabba upp takten i reformverksamheten.

Kultur i boendemiljön värnar Karl Boo om liksom kultur på arbetsplatserna. Här säger vi att ett centrum närstående studieförbund redan nu tagit sig an denna verksamhet.

Anf. 22 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Herr talman! Det är alltid svårt att citera när man inte har originalet framför sig, så det är bäst att jag klargör för Catarina Rönnung vad jag sade – jag citerar direkt ur mitt manus: "Mot den under 70-talets början förhärskade flower power-kulturen med allt vad det innebär framstår de åtta kulturmålen som föredömligt klara och vägledande". Så sade jag och det menar jag. Jag är också medveten om att ett av de målen är att underlätta för det vi i dag kallar amatörverksamhet.

Vad jag sedan ställde mig något skeptisk till – och här delar jag Jan-Erik Wikströms uppfattning – var fördelningen. Om vi har begränsade statliga medel för kultur och situationen är som den är för de yrkesverksamma kulturarbetarna, då har jag rätt att ställa frågan: Är det riktigt att ge en så pass stor del som vi gör i dag till stöd för amatörverksamheten, om det medför att det blir mindre kvar till stöd åt de yrkesverksamma konstnärerna? Det är någonting helt annat än att jag på något sätt skulle vara motståndare till amatörverksamhet. Tvärtom – jag tror att både Catarina Rönnung och jag i våra liv har ägnat oss åt den typen av kulturverksamhet, och tack och lov för det. Men vad vi här diskuterar är vart statens något knappa resurser för kultur skall gå. Jag ställer mig något tveksam till att fördelningen på den punkten är den riktiga. Det är bakgrunden till att vi har krävt en omprövning eller översyn av de åtta målens antal och innehåll.

Anf. 23 KARL BOO (c) replik:

Herr talman! Jag fick inte något svar på frågan, hur utredningsarbetet går beträffande inrättande av en eller flera kulturfonder. Det vore intressant för kammaren att även få ett besked om det.

Jag fick inte heller något svar eller någon reaktion på vårt förslag att anslå 5 miljoner till utställningsersättningar. Den debatten har varit lång. Vi vet vilka problemen är, och vi vet hur kommunerna genom Kommunförbundet ställer sig. Därför tycker vi fortfarande att den frågan skall lösas genom att staten betalar ersättningen direkt till konstnärerna.

När det gäller vår propå om kultur i boendemiljön vill jag säga att många aktiviteter i boendemiljön är utomordentligt angelägna därför att de skapar gemenskap. De ger också upphov till initiativ och aktiviteter för att förbättra den egna miljön. Det vore bättre om man ändrade rubriken från Kultur på arbetsplatserna till Kultur i vardagslivet och då, med den förstärkning vi föreslår, också inkluderade kultur i boendemiljön.

Vi har ju några år tidigare haft en diskussion om hur försörjning med kultur skall ske. Jag har då reagerat mot tankarna att människor tillhörande olika fackliga organisationer skulle få sin försörjning med kultur över dessa. Jag tycker att kultur är något gemensamt, som bör riva gårdesgårdar i stället för att bygga upp nya. Den debatten har vi fört tidigare – jag vill bara erinra om den i dag.

Anf. 24 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Catarina Rönning uttrycker sig positivt när det gäller amatörkulturen, och det är bra. Men samtidigt kan man konstatera att vänsterpartiet kommunisterna har en motion och en reservation – nr 13 – där vi aktualiserar amatörkulturens situation i landet och där vi konstaterar att uppmärksamheten kring amatörkulturen har varit i det närmaste obefintlig i alla de kulturpolitiska utredningar som hittills har gjorts.

Vi föreslår i vår reservation att en snabbutredning skall göras, inte minst av körverksamhetens situation. Körverksamheten är faktiskt en folkrörelse som inkluderar flera hundra tusen människor. Körverksamheten som sådan befinner sig i en mycket svår situation, utan något som helst samhälleligt stöd.

Men tanken på en sådan snabbutredning avisar Catarina Rönning, och samtidigt redovisar hon en positiv syn på amatörkulturen – hur går det ihop? Det skulle vara intressant att få veta.

Anf. 25 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt, Karl Boo, att jag missade en del frågor i den förra replikomgången.

Karl Boo tog upp förslaget att ytterligare bidrag skall gå från konstnärsnämnden till stöd för film. Där vill jag säga att 110 000 kr. redan har gått till två filmprojekt och att 784 000 kr. har gått till konstnärsbidrag till filmare.

När det gäller utställningsersättningen har vi samma uppfattning som förra året, nämligen att staten skall svara för utställningsersättning inom sitt ansvarsområde. Därför utgår medel för utställningar i statlig regi. Vi vill inte sträcka oss längre. Det faktum att konstnärer träffar avtal om ersättning med kommuner och privata utställare tycker vi är positivt, och vi tycker att fler kommuner och fler utställare skulle kunna göra det, men vi tycker inte att en tredje avtalspart skall ingå i den verksamheten.

När det gäller amatörverksamheten är Ingrid Sundberg, Alexander Chrisopoulos och jag ense. Men jag är inte överens med Alexander Chrisopoulos om att det behövs en utredning av den verksamheten, som studieförbunden sköter på ett utmärkt sätt. Dessutom har amatörteaterförbunden i år tilldelats ett eget speciellt anslag utanför rāmarna för anslaget till Riksteatern, och det anslaget har ökat betydligt.

Som jag tidigare sade är jag mycket glad över att moderaterna inte har frångått det kulturpolitiska målet om amatörverksamhet. Ingrid Sundberg talade mycket om att staten har begränsade resurser och att man av den anledningen mer skulle satsa på den professionella kulturen. Om Ingrid

Sundberg skulle få igenom sina förslag skulle man ytterligare beskära anslagen till den statliga kulturen med hela 30 milj. kr., lågt räknat.

(INGRID SUNDBERG: Nej.)

Jo! Upp till bevis att jag har fel! Det var dessutom fråga om 37 milj. kr., och då har jag inte tagit med stödet till ungdomsorganisationen. Vi lägger i år 70 milj. kr. på kulturbudgeten, och i den summan är inte presstödet inräknat.

Ingrid Sundberg kan aldrig bestrida att den njudda moderata kulturpolitiken innebär att medlen både till den professionella konsten och till amatörverksamheten blir ytterligare mycket kraftigt beskurna.

Tredje vice talmannen anmälde att Ingrid Sundberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 26 MARGARETA FOGELBERG (fp):

Herr talman! Det dagliga livet i ett industrisamhälle som vårt präglas av ett högt tempo, ökande krav på effektivitet och lönsamhet och en ständig anpassning till en snabb teknikutveckling. Utan tillgång till kultur – ett andligt liv, om man så vill – skulle vi knappast leva så harmoniskt som de flesta av oss trots allt gör. Ju mer komplex och svåröverskådlig vår tillvaro ter sig, desto större blir behovet av upplevelser som stimulerar våra sinnen. Att koppla av med en bok eller upptäcka nya världar genom konsten genererar inte sällan ny kreativitet.

Men i vilken grad uppmuntrar vi dem som med musik, bildkonst, teater, sång och dans ger oss andra så mycket? De drygt 1.7 miljarder kronor som vi kostar på kulturverksamheten och alltså oss själva framstår som ganska blygsamma jämfört med att vi exempelvis varje år äter snask för mer än 10 miljarder eller omsätter 15 miljarder bara på spel och dobbel.

Man kan inte behandla kultursektorn som vilken annan budgetpost som helst. Det handlar inte enbart om att ge hyggliga arbetsmöjligheter för de kulturskapare som lever och verkar i dag. Det handlar lika mycket om att föra vidare en nationell kulturtradition. Men det handlar också om livskvalitet som ger mångfald och frihet åt alla medborgare. Vi i folkpartiet finner det angeläget att samhället ökar sina ambitioner på kulturområdet.

Att vårt skattesystem kan leda till orimliga konsekvenser för de ensamföretagare som många av våra konstutövare faktiskt är, är vid det här laget förhoppningsvis väl känt. Folkpartiet har framlagt åtgärdsförslag som tas upp i ett annat sammanhang.

Arbetslösheten bland professionella svenska kulturutövare är otillständigt hög. Jag vill påstå att knappast något annat skrå skulle finna sig i att år efter år ligga på en arbetslöshetsnivå runt 12 %. Därför behövs ett bättre samhällets stöd.

Ingen ifrågasätter längre att författare får viss ersättning när deras verk lånas ut av biblioteken. På samma sätt självklar vore en likartad behandling av tonsättare, musiker och sångare när man lånar ut deras noter och

fonogram. Därför har folkpartiet föreslagit inrättandet av en särskild komponistfond och en musikerfond.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 31.

Regeringens förslag om 300 000 kr. till dansare, koreografer och danspedagoger är långt ifrån tillräckligt. Ett rimligare belopp vore 1 milj. kr. Vi anser också att anslaget Bidrag till konstnärer bör räknas upp med 4 milj. kr.

Slutligen vill vi understryka det nödvändiga i att fler konstnärliga yrkesutövare än nu utan bekymmer om ekonomin under vissa perioder kan göra resor, studera och experimentera. Därför föreslår vi att åtta nya s. k. garantirum skapas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 32, 34 och 38. Under förutsättning av bifall till reservationerna 31, 32 och 34 yrkar jag bifall också till reservation 35.

Anf. 27 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! I mitt anförande räknade jag upp vad vi ger i direkt stöd till konstnärerna. Jag talade också om vilka skattelättnader som medgivits sedan 1982. Ytterligare en synpunkt vill jag föra in i resonemanget, nämligen att ökad köpkraft bland människor i allmänhet naturligtvis betyder mycket för att kulturarbetare skall få avsättning för sina alster, för att folk skall ha möjlighet att gå på teater osv. Under de borgerliga regeringarna sjönk reallönen mycket kraftigt. Sedan började vi göra en snabb återhämtning, och reallönen har stigit med 7 %. Det betyder alltså mycket för att kulturarbetarna skall få avsättning för vad de har att sälja.

Vi vill att tonsättare, dansare och fonogramartister också skall få ett ökat anslag i årets budget. Men vi vill avvakta upphovsrättsutredningens vidare arbete och är inte med på den modell som Margareta Fogelberg har talat för.

Regeringen föreslår två nya garantirum. Man kan säga att de är specialdestinerade för ytterligare två kulturarbetare. Jag vill i detta sammanhang crinra om att 20 garantirum för närvarande står tomma. Konstnärlig kvalitet måste ju trots allt ge en rimlig lön, och 20 konstnärer som har tilldelats en inkomstgaranti har alltså en alltför hög lön för att över huvud taget komma i fråga.

Det är naturligtvis oppositionspartiernas rätt att komma med överbud när det gäller diverse anslag. Men det är vi som har ansvaret för den totala statliga ekonomin i landet.

Anf. 28 MARGARETA FOGELBERG (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiet har inte kommit med något överbud. Våra förslag finns klart redovisade i vårt budgetförslag, och de är alltså finansierade. Men vi har kanske gjort andra prioriteringar än socialdemokraterna.

När vi hävdar att vårt land behöver ett nytt skattesystem, inte minst med tanke på konstnärliga yrkesutövare, och när vi begär mer pengar till dansarna och koreograferna än 300 000 kr., så tycker vi att arbetslöshetssiffrorna talar sitt tydliga språk.

Anf. 29 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Överallt i världen pågår en amerikanisering. Vare sig man befinner sig i Kina, i Sovjet eller i Indien kan man se och uppleva hur det amerikanska tänkandet och den amerikanska livsstilen både på ett yttligt och på ett djupare plan infiltrerar och tränger undan det inhemska sättet att leva och tänka.

Också i Sverige pågår sedan många år denna amerikanisering, både öppet och fördolt.

Professor Rolf Lundén vid Uppsala universitet säger följande: "Alla kan väl se hur svenskarna sitter framför TV-apparaterna och ser på Dallas med hamburgare och coca-cola i handen. Klädseln är jeans och andra typiska attiraljer. Före Dallas-kvällen i hemmet har många varit på Stretch-out och Work-out. Ungarna har cyklat på BMX eller lekt Star War. Före hamburgaren har det varit frukt och grönsaker i bästa fit-for-life-anda. När Jane Fonda gympar så kniper Susanne Lanefelt. Allt är lånat från USA."

Det nyss anförda kan man väl dra litet på smilbandet åt, men det finns allvarligare tendenser av amerikaniseringen.

Det finns många smygvägar som den dåliga amerikanska kulturen tar till vårt land. Som exempel kan nämnas att av 20 filmer som visades en viss vecka i Uppsala var 16 amerikanska.

Från USA kommer många videofilmer och elektroniska spel med inslag av grovt våld.

Huvuddelen av all översatt litteratur är amerikansk. Tidigare fick Sverige sin litteraturpåverkan främst från Paris, London, Rom och Aten. Nu kommer den från USA.

Många viktiga universitetsämnen är inspirerade av USA. Det gäller framför allt samhällsvetenskaperna sociologi, ekonomi, psykologi, statskunskap och socialantropologi. Kurslitteraturen i dessa ämnen, och i många andra ämnen, är hämtad direkt från USA. De studerande för resultaten av dessa studier med sig ut i arbetslivet och formar därmed det kommande Sverige.

Vissa sociala behandlingsformer kommer också direkt från USA, t. ex. den s. k. Minnesota-modellen för att bota alkoholism och Day-Top-modellen för behandling av narkomaner. Den s. k. Alby-modellen är ytterligare ett exempel på amerikaniseringen inom socialtjänsten.

Näringslivets teknik är nästan till 100 % beroende av USA.

Sponsring – som man har talat om här tidigare – av kultur och idrott är en annan amerikansk företeelse. Den största delen av konsten och kulturlivet har aldrig varit en frizon bortom kommersiella beroenden, ideologiska innebörder, sociala klassmönster och vanor. Men under de senaste åren har otaliga tecken i tiden blottlagt nya band och bindningar som starkt påverkar kulturklimatet. Det är inte bara inom populärkulturen och i massmedia som kommersialismens negativa verkningar gör sig gällande. En rad fenomen på kulturområdet kan vid en första anblick verka tillfälliga, men de bildar ett mönster. De har alla det gemensamt att de är uttryck för nya bindningar mellan kultur och privat kapital, mellan ekonomiskt och kulturellt kapital.

Kultursponsring är något ganska nytt i vårt land. Sponsring har funnits inom idrotten sedan 15–20 år tillbaka. Kultursponsringen kom dock först i

början av 80-talet. Volvo köpte t. ex. då "in sig" i Göteborgs symfoniorkester.

Kultursponsring uppfattas av företagen som en ny kommunikationsform och ingår i vad företagen kallar "marknadsföringsmixen". Helä företeteelsen och alla begrepp kommer från USA.

Under senare år har en form av "tänkande" kommit från USA. Det är det s. k. positiva tänkandet. Detta positiva tänkande är farligare än vad det låter. Idén är att om man tänker positivt, så blir också resultatet positivt. Om man tänker att "nu skall jag bli rik genom hårt arbete", så blir man också rik. Om man däremot tänker negativt, dvs. tänker att ens liv är fattigdom och elände, då blir livet också så. Man kan genom sitt tänkande själv forma sitt liv, påstås det enligt positivt-tänkande-modellen från USA.

Det positiva tänkandet har spritts i alla möjliga kurser och i böcker. Näringslivet, de nya religionerna, idrotten och enskilda människor har anammat budskapet om det positiva tänkandet.

Franchising är ett nytt system för marknadsföring och distribution som kommer från USA. Det finns nu många sådana företag i Sverige, ett exempel är McDonald's. McDonald's i sin tur sprider både skräpmatkultur och ett livsstilsmönster i vårt land.

Den svenska politiken har också amerikaniserats – eftersom vi befinner oss i riksdagen, kan det vara värt att framhålla det. Docent Sören Holmberg säger att valrörelserna alltmer liknar hästkapplöpningar och att politikerna riskerar att bli kampanjmakare.

Med amerikaniseringen får man en förskjutning från resultatpolitik till taktisk valpolitik. Politiken blir kortsiktig och opportunistisk. De ständiga opinionsmätningarna, en förändrad och tuffare journalistik och TV:s dominans av valrörelserna har bidragit till denna förskjutning.

Det förhållandet att politikerna, åtminstone de som mest står i rampljuset, ständigt måste tänka på sin popularitet, hör förstås också till kampanjpolitikens mönster. Detta politiska mönster, skall vi veta, är hämtat från USA.

Dessutom finns det amerikanska inflytandet på många andra områden: leksaker och spel, serier, fritid, mat och dryck, kläder, musik och mycket mycket mer. Allt detta inflytande sker i olika former och i stor eller liten omfattning, mer eller mindre seriöst, utan att man märker det.

När man tänker efter och funderar på amerikaniseringen, får man många aha-upplevelser. Men för de flesta människor är amerikaniseringen helt naturlig. Den ingår så att säga i vårt dagliga liv. Vi lever efter detta mönster utan att fråga oss varför. Vi frågar heller inte efter om den kan vara skadlig.

Det finns i dag ingen forskning som belyser hur vi i vårt land påverkas av amerikaniseringen. Ingen vet heller åt vilket håll utvecklingen går eller hur långt amerikaniseringen kommer att gå i vårt land. Sverige är, som jag sade i början, inte unikt i detta avseende, utan amerikaniseringen av samhällen pågår överallt i världen.

Jag har väckt en motion i den här frågan, och utskottet avstyrker motionen med att säga att man inte skall styra forskningen. Jag har nämligen krävt att det skall forskas om amerikaniseringen i Sverige. Men det kan ju knappast vara fråga om någon styrning bara därför att man påpekar ett uppenbart

behov och vill att forskningsmedel skall anslås till denna fråga. Jag tycker att avslagsmotiveringen är väl tunn.

Det enda jag begärt är att forskning kommer i gång och att riksdagen uttalar sig för det kravet. Det är verkligen inte att styra någon forskning, möjligtvis att försiktigt påpeka att den behövs. Och jag undrar om inte utskottet ändå kunde hålla med mig om att en sådan här forskning faktiskt behövs och att den behövs nu, innan det är för sent.

Jag vill ställa den frågan till Catarina Rönnung, som är taleskvinna för utskottet – jag har sett att hon begärt ordet. Men jag vill också passa på att fråga Bengt Göransson, som jag vet skall gå upp i debatten, om inte han delar min uppfattning att det behövs forskning om den amerikanisering som pågår i Sverige och att medel behöver anslås till sådan forskning.

Jag har inte sagt i motionen att amerikaniseringen bör motverkas, så som det står överst på s. 8 i betänkandet. Jag har över huvud taget inte uttalat mig om jag tycker att amerikaniseringen är dålig eller inte. Jag vill bara att vi undersöker effekterna av den på vårt samhälle.

Motionen handlar egentligen inte om det som utskottet vill pådyvla mig, nämligen om svenskhetens bevarande eller ens om att bevara den nationella kulturen, utan den handlar bara om hur amerikaniseringen visar sig i vårt samhälle, och jag vill då veta hur den påverkar oss.

Denna fråga har mig veterligen aldrig rests i riksdagen tidigare. Därför är det underligt att utskottet försöker stödja sig på forskningspropositionen från 1987, där vissa resurser finns för kultursociologiska och kulturpedagogiska frågeställningar. Och att tro att man forskar om amerikaniseringen genom att förbättra kulturstatistiken, är så dumt att jag inte kan tro att orden är sanna.

Jag tycker att det var tråkigt att motionen fått ett så töntigt avslagsyrkande. Jag yrkar bifall till vpk-reservationerna.

Anf. 30 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag skall återgälda artigheten med att säga att vpk-reservationen är otroligt töntigt och torftigt skriven. Därför uppskattade jag desto mer Inga Lantz vältalighet i debatten, men jag tycker att hon har läst betänkandet som fan läser bibeln. Vi säger att kulturrådet har medel till kultursociologiska studier, och här kan ju mycket väl forskning om amerikaniseringens effekter ingå.

Till kammararens protokoll vill jag läsa in vad som står i reservationen: "Amerikaniseringen av det svenska samhället sker i olika former och i både stor och liten omfattning och mer eller mindre seriöst utan att man egentligen märker det."

Inga Lantz vill alltså att det skall forskas om någonting som man egentligen inte märker – det är innebörden, om jag skall hårdra reservationen. Det är inte bara till snabbprotokollet som den här magnifika formuleringen bör föras, utan den skulle mycket väl platsa också i Grönköpings Veckoblad.

Anf. 31 MARGARETA FOGELBERG (fp) replik:

Herr talman! I alla tider genom historien har olika länders kulturer påverkat varandra. Vad vi nu får tillbaka från Amerika är värderingar och företeelser från människor som har smälts samman under ett par hundra år, däribland ett icke föraktligt antal skandinaver.

Man kan tycka precis vad man vill om den s. k. amerikanska kulturen, men det avgörande är ju hur vi själva står rustade att välja och vraka och att välja bort det som eventuellt skulle vara dåligt. Min erfarenhet är att det som är dåligt till slut kommer att försvinna av sig självt.

Jag vill ställa en fråga till Inga Lantz: Vad vill Inga Lantz göra med den här forskningen? Är avsikten att förbjuda amerikansk påverkan, eller vad?

Anf. 32 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Man kan ju göra sig rolig över en kortfattad reservation, om man finner det påkallat, men jag tycker inte att reservationen är dålig. Att amerikaniseringen pågår utan att vi märker det, är ju precis vad som sker, och det är det farliga med amerikaniseringen. Jag har själv inte varit varse alla de yttringar som den faktiskt har.

Jag rekommenderar Catarina Rönnung att ta del av det material som jag har fått från utredningstjänsten. Jag tror att hon i så fall blir ganska förskräckt. Hon kommer också att märka att hon inte har uppmärksammat hur amerikaniseringen har slagit in på vissa områden. Så det är ganska dåliga argument Catarina Rönnung kommer med.

USA är ett hårt samhälle, där svaga inte har plats. Solidariteten får stå tillbaka för egoism och individualism. Det är ett kultur- och livsstilmönster som också präglat Sverige, framför allt under senare år, vilket jag har gett exempel på i mitt huvudanförande. Jag talar inte om att förbjuda eller inte förbjuda. Det enda jag begär, Margareta Fogelberg, är att man forskar i denna fråga för att få reda på vilka effekterna blir. Jag har inte tagit ställning till att förbjuda eller inte förbjuda.

Däremot tror jag inte att dumma och farliga saker försvinner bara för att de är dåliga. Vi har tvärtom fått en ökning av videovåld och dålig kultur på senare år. Detta ökar hela tiden, det är inte någon självsanering. Som politiker måste man faktiskt vara med och besluta om sanering, om man vet att det skall saneras.

Men jag har sagt att i motionen föreslås en forskning om amerikaniseringens effekter på det svenska samhället. Den behövs sannerligen, och det är bråttom med den forskningen.

Anf. 33 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag har ett bra argument till Inga Lantz när det gäller forskning vid universitet och högskolor. Forskning i detta land är fri och vem som helst som känner för att forska om amerikaniseringens effekter kan göra det.

Anf. 34 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Det är lätt att säga att vem som helst kan göra det, men jag vill att det skall ske med medel tillförda i särskild ordning, eftersom detta är en allvarlig fråga som påverkar oss mycket.

Anf. 35 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! När man som statsråd befinner sig i kammaren under en debatt får man alltid frågor från ledamöter och blir anmodad att gå in i debatten. När man då gör detta kommer emellanåt samma företrädare och säger att statsrådet tar dyrbar debattid – har han inte tillfälle att tala på andra ställen?

Detta gör att jag känner mig något kliven inför detta inlägg. Låt mig, herr talman, klargöra att jag nu har begärt ordet uteslutande för att ta upp några av de frågor som jag har fått. Jag har begärt ordet för anförande under utskottets betänkande 14, och jag avstår här från de allmänna kulturpolitiska resonemangen, som jag får tillfälle att ta upp under den punkten på kammarens dagordning.

Först mycket kort till Inga Lantz, eftersom hon frågade om hur jag ser på behovet av forskning om amerikaniseringen. Jag ser inte det som ett viktigt forskningsområde just nu. Däremot är det utomordentligt viktigt att vi debatterar saken. Den politiska opinionsbildningen är för mig viktigare än den politiska forskningen i detta avseende.

Jag tycker att Inga Lantz, som har så klara åsikter och uppfattningar, medverkar utomordentligt väl i denna opinionsbildning utan att hon behöver stötta sig på en professor, en docent eller en trebetysuppsats för att finna underlag för det hon hävdar i sina debatter. Jag tycker att hon är tillräckligt bra redan som Inga Lantz.

Ingrid Sundberg gjorde ett påpekande om fördelningen av anslaget i kulturrådet. Hon säger: Lat oss slippa denna politiska fördelning av anslaget. Så konstaterar jag att hon i kammaren står bakom kravet att flytta bort fördelningen av anslag från kulturrådet, där "politikern" Heidi von Born sitter, tillika med "politikern", skulptören på Gotland Pye Engström, "politikern" radioprogramdirektören Bengt Emil Johnson, poet tillika, "politikern" Tomas Bolme, "politikern" Stig Strömholm. Jag undrar vad Stig Strömholm skulle gilla att bli betecknad som politiker. Han är politiskt medveten, men han är ju inte någon partipolitiker.

Så vill Ingrid Sundberg flytta denna anslagsfördelning från det "politiska" kulturrådet in i den "opolitiska" riksdagen! Jag tycker faktiskt att detta är litet komiskt. Man vill låta riksdagen fördela 100 000 hit och 10 000 dit för att inte Stig Strömholm och Pye Engström skall göra missbruk av det politiska instrumentet i kraft av sina partipolitiska ambitioner och syften. Jag förstår inte riktigt logiken i det hela.

Så var det frågan om bildkonstnärnsfonden och det förhållandet att den anslagit medel till Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare och likaledes till Konstnärernas riksorganisation. Det handlar om huruvida pengarna kunde användas för sådana ändamål.

Bakgrunden till denna fond och dess möjligheter är en proposition som min företrädare Jan-Erik Wikström lade fram 1981/82. Där sades att det är

viktigt att fondstyrelsen ges stor frihet när det gäller att bestämma hur fonden skall användas. Fonden har en styrelse vars majoritet är bildkonstnärer. Det är alltså konstnärerna själva som har majoriteten. Mycket tidigt, redan första året, beslöt detta styrorgan att så tolka den allmänna regelskrivning som fanns i Jan-Erik Wikströms proposition att man skulle kunna ge anslag till Sveriges konsthantverkare och industriformgivare. Mot bakgrund av den praxis man då etablerat har jag i beslut 1985 kodificerat det som då tillämpades. Detta är förklaringen till att dessa medel har gått ut. Jag har inte funnit anledning att i efterskott ta tillbaka den fullmakt till självständig hantering som min företrädare medverkade till att bildkonstnärnsfonden fick. I all synnerhet som bildkonstnärnsfondens styrelse har en sådan ledning att det faktiskt är konstnärerna själva som kan bedöma vilken fördelning man skall göra mellan kollektiva nyttigheter och andra.

Man kan möjligen fråga: Bör man ta bort den kollektiva möjligheten helt och hållet? Det skulle man kunna göra, men då ryker möjligheten att ge anslag till kollektivverkstäder och annat, och det har jag inte velat medverka till.

Anf. 36 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för berömmet. Jag är också tacksam för att Bengt Göransson har en helt annan ton i argumentationen och en seriös inställning i denna fråga som jag inte uppfattade hos Catarina Rönnung.

Om det vore så bra att en debatt leder till en bestående kunskap som automatiskt för till förändring, vore det lyckligt. Tyvärr är det inte så. Vi har en tendens i vårt samhälle på gott och ont att utreda frågor kors och tvärs, att forska och ha väl underbyggda faktamaterial innan vi beslutar. Jag tycker att också frågan om amerikaniseringens påverkan på vårt svenska samhälle måste bli föremål för en allvarligt syftande forskning. Jag tycker också att vill man förändra något måste man ha mera fast grund att stå på, även om jag önskar att jag kunde förändra saker från debattstolen här i riksdagen. Men så är det inte. Därför har jag framhållit behovet av att forskning kommer till stånd om amerikaniseringens effekter på det svenska samhället.

Anf. 37 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Herr talman! Jag vet att kulturministern haft helt laga skäl för att inte vara här i kammaren när jag höll mitt anförande. Jag ville säga att i budgetpropositionen redovisas konstnärnsstödet som om det gick direkt till konstnärerna som ett stöd till deras verksamhet. Där nämns inte den förändring i förordningen som har skett.

Sedan är det en annan sak att man kan ställa sig tveksam till, som jag gör, att ha en särskild anslagspost t. ex. till Konstnärernas riksorganisation.

Jag vet dessutom att det inte nått ut information till andra organisationer om att man kunde söka annat än enskilda bidrag ur den fonden. Jag hoppas att vi i fortsättningen skall få en klarare redovisning av hur konstnärnsstödet har kommit enskilda konstnärer resp. det allomfattande KRO till del. Det tycker jag är viktigt.

Sedan några ord om kulturrådets verksamhet. Jag begärde från utred-

ningstjänsten upplysning om sammansättningen genom åren av statens ungdomsråd, men jag gjorde inte detsamma med kulturrådet. Jag vill vara den siste att beskylla några av de av statsrådets nämnda kulturpersonligheter-na för att vara aktiva politiker. När det gäller medlemmarna i statens ungdomsråd är det dock mycket tydligare. Men vad vi från moderat sida har satt oss emot är ju inte personerna som sådana, utan det är i första hand den centralisering som råder vid fördelningen av stöd. Några få människors åsikter blir avgörande för hur kulturstödet fördelas över hela vårt land. Statsrådet Göransson vet hur vi tidigare har agerat, och vi har inte ändrat uppfattning i denna fråga.

Anf. 38 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! I december 1987 behandlade riksdagen en motion som jag hade väckt. I den motionen pläderade jag för att initiativ skulle tas till ett europeiskt kulturcentrum för zigenare. Jag pläderade även för att ett svenskt zigeniskt kulturcentrum skulle bildas.

När motionen behandlades i december 1987 var det mot bakgrund av ett betänkande från utrikesutskottet. I dag behandlas motionen i kulturutskottets betänkande 12.

Förra gången som vi behandlade motionen var det Viola Furubjelke som försvarade majoritetens skrivning. Hon underströk då gång på gång, vilket utskottet också hävdade i sin skrivning, att idén med ett zigeniskt kulturcentrum var bra i och för sig men att initiativet skulle komma från zigenarna själva. Det var den bärande argumenteringen då. Om jag förstod argumenten rätt så skulle de väl tolkas som att det kunde verka som ett pådyvlade om riksdagen drev genom frågan om ett zigeniskt kulturcentrum utan att zigenarna själva hade begärt det.

Märkligt nog använder sig kulturutskottet nu av samma skrivning. Jag har nämligen med anledning av årets behandling av motionen framlagt bevis för att zigenarna själva begär ett sådant centrum. Jag har bifogat en skrivning om detta. Därför tycker jag att det är märkligt att kulturutskottet inte har använt sig av någon annan argumentering när det i år har avstyrkt motionen. Den gamla motiveringen duger ju inte längre. Vad har Catarina Rönnung att komma med i år, med tanke på att de argument som Viola Furubjelke använde i fjol faktiskt är undanröjda?

Herr talman! Jag tror att det är viktigt, om vi skall visa en konkret minoritetspolitik, att vi arbetar förebyggande. I fjol citerade jag den kände David Schwartz, en av våra kända invandrare. Han har sagt följande: "Den dag Sverige blivit kvitt minoritetsproblemen är när en person kan resa sig upp och med stolthet säga: Jag är länspolischef och zigenare!"

Den dagen ter sig avlägsen när kulturutskottet inte kan bemöda sig mer om denna idé.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Mom. 11 (reklamfinansiering av Sveriges Radio)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 34 för reservation 1 av Karl Boo och Kerstin Göthberg.

Mom. 12 (den allmänna mottagaravgiftens storlek)

Först biträdades reservation 2 av Ingrid Sundberg m. fl. – som ställdes mot reservation 3 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 187 röster mot 66 för reservation 2 av Ingrid Sundberg m. fl. 39 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 13 (skattefinansiering av viss del av Sveriges Radio)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (regionalt producerade program i TV:s rikssändningar)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 33 för reservation 5 av Karl Boo och Kerstin Göthberg.

Mom. 16 (Sveriges Radios ställning i en ny mediemiljö)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 16 för reservation 6 av Alexander Chrisopoulos.

Mom. 18 (Sveriges Radios kulturprogram)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 34 (lokalradions tappningsrätt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 8 av Ingrid Sundberg m. fl., *dels* reservation 9 av Margareta Mörck – bifölls med acklamation.

Mom. 35 (utbyggnad av lokalradion)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 2 (reklam i närradio)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Mom. 1 (frågan om lagstiftningen skall vara permanent)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Prot. 1987/88:105
21 april 1988

*Anslag till allmän
kulturverksamhet*

Mom. 2 (utbyggnad av sändningarna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls

Kulturutskottets betänkande 12

Punkt 1

Mom. 1 (de kulturpolitiska målen)

Först biträdades reservation 1 av Ingrid Sundberg m. fl. med 137 röster mot 18 för reservation 2 av Alexander Chrisopoulos. 137 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 153 röster mot 140 för reservation 1 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 2 (statsutgifterna för kulturändamål m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 32 för reservation 3 av Karl Boo och Stina Gustavsson.

Mom. 4 (amerikaniseringens effekter)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 16 för reservation 4 av Alexander Chrisopoulos. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (fördelningen av offentligt kulturstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (anslagssystem m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Karl Boo och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (sponsring)

Först biträdades reservation 7 av Ingrid Sundberg m. fl. med 142 röster mot 16 för reservation 8 av Alexander Chrisopoulos. 135 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 153 röster mot 140 för reservation 7 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 8 (en kulturfond för den svenska nationella kulturens utveckling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (en kultur- och folkrorelsefond finansierad genom statlig spelverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 31 för reservation 10 av Karl Boo och Stina Gustavsson.

Mom. 10 (frågan om tillsättandet av den av riksdagen begärda utredningen om det regionala kulturstödet)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 138 för reservation 11 av Ing-Marie Hansson m. fl.

Prot. 1987/88:105
21 april 1988

*Anslag till allmän
kulturverksamhet*

Mom. 12 (takten i inrättandet av nya grundbelopp)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Karl Boo och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (vissa frågor om amatörkultur m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 16 för reservation 13 av Alexander Chrisopoulos.

Punkt 3

Mom. 1 (beräkning av medel för centrumbildningarna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (beräkning av medel till Bygdegårdarnas riksförbund för kulturverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Karl Boo och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (medelsberäkning m. m. för utveckling av kulturverksamhet på arbetsplatserna)

Först biträdde reservation 16 av Ingrid Sundberg m. fl. med 67 röster mot 32 för reservation 17 av Karl Boo och Stina Gustavsson. 190 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Ingrid Sundberg m. fl. – genom uppresning.

Punkt 4

Mom. 1 (beräkning av medel till statens kulturråds disposition för utvecklingsverksamhet inom kulturområdet)

Först biträdde reservation 21 av Ing-Marie Hansson m. fl. – som ställdes mot reservation 22 av Ingrid Sundberg m. fl. – med acklamation.

Härefter bifölls reservation 21 av Ing-Marie Hansson m. fl. med 136 röster mot 135 för utskottets hemställan. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Margareta Fogelberg (fp) och Ulla Tillander (c) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 2 (dispositionen av anslagsposten)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 135 för reservation 23 av Ing-Marie Hansson m. fl.

Mom. 3 (beräkning av medel för Immigrantinstitutets verksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 136 för reservation 24 av Ing-Marie Hansson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Prot. 1987/88:105
21 april 1988

*Anslag till allmän
kulturverksamhet*

Mom. 4 (beräkning av medel för anslagsposten Till regeringens disposition)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (kurdiskt kulturcentrum)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 2 (förhandlingar om visningsersättningens storlek m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (statens ansvar för utställningsersättning i vissa fall)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Karl Boo m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 7

Mom. 1 (särskilda insatser för tonsättare och fonogramartister)

Utskottets hemställan bifölls med 197 röster mot 89 för reservation 31 av Jan-Erik Wikström m. fl.

Mom. 2 (beräkning av särskilda medel för stöd till danskonstnärer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörek – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (beräkning av särskilda medel för insatser inom filmområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Karl Boo och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (särskild uppräknning av anslaget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörek – bifölls med acklamation.

Punkt 8

Mom. 1 (anslag till Inkomstgarantier för konstnärer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 38 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Beträffande de på föredragningslistan närmast upptagna ärendena, kulturutskottets betänkanden 1987/88:13 och 14, beslöt kammaren på förslag av tredje vice talmannen medge att voteringarna fick äga rum i ett sammanhang sedan debatten i båda ärendena avslutat.

Föredrogs

kulturutskottets betänkanden

1987/88:13 om anslag till museer och utställningar (prop. 1987/88:100 delvis) samt

1987/88:14 om anslag till teater, dans och musik, bibliotek, bild och form samt arkiv (prop. 1987/88:100 delvis).

Först upptogs till behandling kulturutskottets betänkande 13 om anslag till museer och utställningar.

Anslag till museer och utställningar

Anf. 39 HÅKAN STJERNLÖF (m):

Herr talman! Våra museer – och även våra arkiv för den delen – fungerar som svenska folkets minne. Museer finns över hela landet. De spelar en viktig roll i ett kultursamhälle. Över 250 museer i vårt land har öppet året om och drivs av fackutbildad personal.

Det görs ca 15 miljoner museibesök under ett år. Antalet besökare speglar dock inte hela bilden av museernas verksamhet. Där pågår också verksamhet i form av förvärvande, registrering, katalogisering, konservering och vård, magasinering och forskning – allt betydelsefullt för ett museums funktion.

All denna verksamhet ställer stora krav på rymliga, ändamålsenliga lokaler för utställningar och för magasinering. Krav ställs också på särskild kompetens hos personalen. Detta leder till relativt höga driftskostnader.

Museerna visar inte bara sitt basmaterial. Museerna har blivit en samlingsplats för skilda arrangemang. De har blivit samlingspunkten för debatter, samtal, konserter och annat som bidrar till kulturlivet.

I fjol vår fattade riksdagen ett viktigt beslut när man gav de stora specialmuseerna i Stockholm status som ansvarsmuseer. Vi stödde den tanken och var även villiga att gå längre i anslagshänseende för att ge ansvarsmuseerna större möjlighet att spela sin viktiga roll som förmedlare av kunskap, ge service åt regionala och lokala museer samt forska och upprätthålla internationella kontakter.

Våra ansvarsmuseer står sig mycket väl i internationell jämförelse. I vissa avseenden har vi unika samlingar – Nationalmuseums samling av fransk och nederländsk konst t. ex.

I våra konstmuseer bevaras resultaten av många generationers mest betydande konstnärliga arbeten. Konstmuseerna har en dubbel funktion i det svenska kulturlivet. Dels skall de som främsta organ verka som förmedlare av bildkonst från olika länder och tidsperioder, dels har de en funktion som insamlare och bevarare av dagens bildkonst för kommande generationer.

Under årens lopp har konstmuseernas ekonomiska möjligheter att till sina samlingar foga representativa verk av vår tids konst allvarligt urholkats.

Statens konstråd utgör genom sin inköpsverksamhet en garanti för att statliga verk och byggnader får möjlighet till konstnärlig utsmyckning. På samma sätt svarar kommunerna för att en del av kostnaderna vid byggande anslås till konstnärlig utsmyckning och för att arbetstillfällen skapas för konstnärer. Mot den bakgrunden ter det sig egendomligt att våra museer har uppenbara svårigheter att kunna komplettera sina samlingar i den utsträckning som erfordras för att vi skall kunna fullfölja ambitionerna att ge en helhetsbild av bildkonstens utveckling i vår tid. Vi vill därför förstärka dessa resurser och reservera oss i reservation 1 för ett med 2,8 milj. kr. förhöjt belopp. Riksdagen anslår i dag mer än 360 milj. kr. till museer och utställningar. Vi ställer oss i stort sett bakom dessa anslag. I ett avseende har vi, som jag sagt, önskat höja bidraget till konstmuseernas konstinköp.

Vi har en annan uppfattning än utskottets majoritet även beträffande två andra anslag. Det gäller Arbetets museum och Riksutställningar. Bidraget till Arbetets museum om 5 milj. kr. tycker vi skall slopas. Vi anser att detta museum i första hand är ett ansvarsområde för stiftelsenämnden. Till detta kan läggas att museet kan söka ekonomiskt stöd inom ramen för bidrag till regionala museer.

Vi har självfallet inget emot att arbetslivet får sin dokumentation vid museet i Norrköping, men vi anser att stiftelsen, i vilken ingår så resursstarka organisationer som LO, TCO, KF och ABE, bör ta det ekonomiska ansvaret.

Riksutställningar producerar och förmedlar utställningar. Mottagare är museer, skolor, studieförbund, konstföreningar m. fl. Riksutställningars effektivitet har diskuterats, och vi har under några år varit kritiska mot organisationen som fått ett drag av byråkrati över sig. Detta har också diskuterats i pressen. Vi räknade med att en del arbetsuppgifter skulle försvinna från Riksutställningar, när vi fick våra fem ansvarsmuseer. Nu förefaller det som om Riksutställningar skall få fortsätta att arbeta som tidigare. Vi anser att organisationens verksamhet måste effektiviseras och begränsas, varför vi föreslår ett anslagsbelopp som med 3 milj. kr. underskrider regeringens förslag.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 8.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 40 MARGARETA MÖRCK (fp):

Herr talman! Folkpartiet vill tillföra statens konstmuseer större resurser än regeringen för inköp av konstverk till samlingarna.

De senaste åren har konstpriserna skjutit i höjden. Samtidigt har anslagen för inköp av konst till statens konstmuseer minskat. Denna kombination är olycklig för museernas konstsamlingar. Det finns uppenbara risker för att luckor uppstår i samlingarna vilka inte kan fyllas i efterhand. Detta gäller främst samlingarna av samtida svensk konst, där det är av stor betydelse att kontinuiteten i inköpen upprätthålls.

Det är inte några stora belopp som behövs för inköp – men det är viktigt att anslagen håller sig på ungefär samma nivå år efter år.

För två år sedan föreslog regeringen en förstärkning av inköpsanslaget

med 2,7 milj. kr. Tyvärr anvisades endast 500 000 kr. av dessa som en permanent förstärkning. Folkpartiet ville att *hela* beloppet skulle utgöra en permanent ökning. I årets budgetproposition sker inte någon förstärkning alls. Därför vill folkpartiet öka anslaget med 2,8 milj. kr.

Det är självfallet viktigt att Moderna museet och Nationalmuseet kan visa en så fullständig samling som möjligt av svensk konst. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Herr talman! Situationen på museisidan i Skåne är speciell och skiljer sig från resten av landet. Den främsta skillnaden har länge varit att båda Skånelänen saknat länsmuseum. Genom en stiftelsebildning är Kristianstads museum fr. o. m. i år länsmuseum, men i Malmöhus län finns i stället tre stora museer – Kulturen i Lund, Malmö museum och Helsingborgs museum. Av dessa är det endast Helsingborgs museum som *inte* har statligt stöd.

När statsbidragen inrättades år 1977 skulle de gå till läns museer. Eftersom Skåne inte hade några sådana fick man inrätta dem. Det blev museerna i Kristianstad och i Lund som fick status av läns museer. Malmö museum fick särskilt statsbidrag. Frågan om Helsingborgs museum sköts på framtiden. Att inte Helsingborgs museum får statsbidrag missgynnar inte bara museet utan hela nordvästra Skåne, vars 10 kommuner har Helsingborg som ett naturligt kulturellt centrum.

Helsingborgs museum består av många olika byggnader och samlingar. Den märkligaste delen är Fredriksdals friluftsmuseum, landets största på 35 hektar. Det består bl. a. av en herrgård från 1700-talet med kringliggande park och en stor landskapsbotanisk trädgård med alla typer av Skånes vegetation och flora representerad.

Den botaniska trädgården är unik för Sverige och utnyttjas intensivt av skolorna i hela Nordvästskåne. En planerad och mycket intressant utveckling av den landskapsbotaniska trädgården är beroende av statsbidrag.

En stor del av verksamheten vid Helsingborgs museum är regional – till en del täcker verksamheten hela Skåne, men huvudsakligen vänder den sig till nordvästra Skåne.

Folkpartiet anser det därför väl motiverat att Helsingborgs museum äntligen får statsbidrag som regionalt museum.

Med detta vill jag yrka bifall också till reservation 3.

Anf. 41 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! I Sverige finns två specialmuseer för etnografi. Det är dels Etnografiska museet i Stockholm, som är ett av många statliga museer, dels Etnografiska museet i Göteborg, som är ett av museerna under Göteborgs museinämnds verksamhetsområde.

Etnografiska museet i Göteborg har en lång historia. Redan före 1850 nämns de etnografiska samlingarna inom Naturhistoriska museet. Samlingarna har tillkommit och byggts upp genom gåvor från handelsresande och senare från missionärer som har besökt främmande länder. År 1891 fick Göteborgs etnografiska museum en särskild avdelning, och fr. o. m. 1912, då Erland Nordenskiöld blev dess chef, startades ett aktivt vetenskapligt insamlingsarbete, som pågick i många år och i mån av resurser pågår än i dag.

Antalet föremål som är väldokumenterade har genom åren ökat från 4 000

år 1912 till omkring 400 000 i dag. Olika experter har uttalat att man aldrig sett så fina och kompletta samlingar av exempelvis indiantextilier som vid Etnografiska museet i Göteborg. Museet är inte bara en angelägenhet för Göteborg, utan det är enligt vår uppfattning en riksangelägenhet, för att inte säga en internationell angelägenhet.

Förhållandena är emellertid sådana att av museets alla föremål bara ca 4 % kan visas för allmänheten. Resten måste förvaras i magasin. För att få plats att magasinera tvingas museet t. o. m. att ta utställningsytor i anspråk. Allt detta motiverar, enligt vpk:s uppfattning, ett ökat statligt stöd, utan att det kommande utredningsarbetet på området avvaktas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer som representanter för vpk har skrivit under.

Anf. 42 SYLVIA PETTERSSON (s):

Herr talman! I och med debatten om kulturutskottets betänkande nr 12 har vi fått de stora linjerna klarlagda och några av de kulturpolitiska målen belysta och skall nu ägna oss åt några av anslagen. I ett par fall tycker jag att vi tydligt kan se sambanden, hur trådarna går.

I detta betänkande från kulturutskottet, som har nr 13, behandlar vi alltså anslagen till museer och utställningar, och jag vill till att börja med yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Som det har påpekats är utskottsbetänkandet enhälligt utom på fyra punkter: Arbetets museum, Riksutställningar, två av museerna – Helsingborgs och Göteborgs museer – och statens konstmuseers inköpsanslag.

I reservation 1 talar moderaterna och folkpartisterna om de senaste årens nedskärningar av statens konstmuseers inköpsanslag och föreslår ökade resurser för konstinköp. Nu säger Margareta Mörek själv att statens konstmuseer för två år sedan fick en förstärkning med 2,5 milj. kr., av vilket 0,5 milj. kr. var en permanent utökning. I år har vi i majoriteten inte velat anvisa de pengar som moderaterna och folkpartisterna har tagit upp för ökat inköpsanslag utöver vad regeringen föreslår, utan vi har i år valt att göra andra prioriteringar.

När det gäller stödet till museer är alltså utskottet enligt utom när vi kommer till Arbetets museum, där moderaterna har en reservation, och stödet till regionala museer, där bilden är minst sagt förvirrande. Det är fem av reservationerna som hör hit.

Moderaterna har ingen egen motion här men har funnit en bundsförvant i folkpartiet, som alltså får stöd för sina förslag om mer pengar till Helsingborgs museum. Folkpartiet är det enda parti som både har förslag om ökade åtaganden och mera pengar. Här rör det sig om ökade anslag till både Helsingborgs museum och Göteborgs museer. Centern och moderaterna vill vara med när det gäller att satsa mer i Helsingborg, men när notan skall betalas förlitar de sig på folkpartiet. Likadant gör vpk i fallet Göteborg – ovanligt nog, kan man väl säga, i deras fall, för pengabrist brukar ju inte vara det mest framträdande draget hos vpk.

Vi socialdemokrater som representerar majoriteten i utskottet håller fast vid att statens stöd till de regionala museerna skall gå till en mottagare som ansvarar för länmuseifunktionen. Om det sedan i länet finns behov av att

flera museer tar på sig detta ansvar, bör man kunna träffa en överenskommelse med landstinget och berörda kommuner, precis som fallet har varit hittills. För övrigt prioriterar vi i år de små länsmuseumerna, vilket är en uppföljning av tidigare beslut och planering. Frågan om stödet till institutionerna i Göteborg, säger utskottsmajoriteten, får prövas i den utredning som kommer till stånd enligt det beslut som vi nyss har fattat i kammaren.

Som Alexander Chrisopoulos påpekade, har vi ju två fina etnografiska museer i landet, i Stockholm och Göteborg. Vi sade redan förra året, i det betänkande som behandlade museerna, att båda dessa museer har samlingar från alla världsdelar. I Stockholm är de mest betydande samlingarna från Söderhavet, Central- och Östasien, Nord- och Mellanamerika, medan Göteborg har sina mest betydande samlingar från Latinamerika, Afrika och Indonesien. På det sättet kompletterar de varandra.

Moderaterna yrkar som vanligt avslag på stödet till Arbetets museum och förordar en nedskärning med 3 milj. kr. till Riksutställningar.

När det gäller Arbetets museum är det så, Håkan Stjernlöf, att det finns stora brister i dokumentationen av arbetets betydelse och historia. Det är viktigt att vår historia och vårt gemensamma kulturarv på detta område blir en del av vår vardag, och där kan Arbetets museum fungera som förmedlande länk beträffande arbetets värde och arbetets värdighet och samtidigt bli ett centrum för kunskaper, idéer och inspiration. Därför tycker vi att det är viktigt med statligt stöd.

Riksutställningar skall främja utställningar och konstbildningsverksamhet genom att förmedla och anordna utställningar och bidra med råd samt utveckla och förnya utställningen som medium för kunskapsförmedling, debatt och upplevelse. I museiutredningen uttalade sig museerna mycket positivt för ett samarbete med Riksutställningar, och det visade sig att det fanns stora förväntningar på Riksutställningar som en resurs för utställningsverksamheten i hela landet. Riksutställningar gör insatser på orter där ingen annan sådan verksamhet förekommer, och det ser vi som en kulturgärning, samtidigt som utställningar många gånger fungerar som inlägg i samhällsdebatten. Att de samtidigt är av stort konstnärligt värde finns det många exempel på.

Jag vill alltså yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 43 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Att Etnografiska museets i Göteborg samlingar är unika råder det stor enighet om. Att de har en väldig betydelse som komplettering av det Etnografiska museet i Stockholm och på så sätt har riksintresse är vi också överens om. Samtidigt är det allom bekant att vpk under en följd av år har motionerat i riksdagen om ökat stöd till detta museums verksamhet. Dessutom vet Sylvia Pettersson att situationen för Etnografiska museet i Göteborg är mycket svår.

Jag kan bara upprepa det jag sade i mitt anförande, att endast 4 % av de samlingar som museet har kan ställas ut i dag. Resten måste magasineras, och det på ett sätt som blir alltmer besvärande. Detta vittnar om att oavsett om vi skall tillsätta en utredning – som hitintills inte har kommit i gång; när den kommer vet man inte – så är behoven av detta museum väldokumenterat och

behöver inte utredas vidare. Därför anser vi att medel borde ställas till förfogande som hjälper museet att övervinna sina svårigheter.

Anf. 44 MARGARETA MÖRCK (fp) replik:

Herr talman! Sylvia Pettersson talar om det enda årets förstärkning som statens konstmuseer fick på sitt inköpsanslag, men vi menar att statens konstmuseer under flera år har fått alltför små medel till inköp. Det viktiga är ju kontinuiteten. Det hjälper alltså inte med ett års uppryckning. I mycket är det besparingar och inskränkningar som har gått ut över konstinköpen. Denna eftersläpning är katastrofal för samlingarna. Man måste nämligen köpa varje år för att det inte skall bli sådana här olyckliga luckor.

Om Helsingborgs museum skulle jag vilja säga att Skåne är speciellt när det gäller befolkningstätheten. Det är i vårt tycke därför befogat att ha flera museer med statligt bidrag där.

Helsingborgs museum är känt för att ge en mycket god service till den omgivande regionen, som består av Nordvästskåne, och också av det skälet tycker vi att det är berättigat till statsbidrag.

Ett annat skäl är Fredriksdals landskapsbotaniska trädgård, som faktiskt är helt unik i Sverige och där man nu planerar en mycket intressant och spännande utbyggnad.

Anf. 45 SYLVIA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Egentligen tycker jag det är roligt att höra två ledamöter som är så varma förespråkare för sina regioners museer. Jag tror att vi skulle kunna göra även den här debatten till en regionalpolitisk debatt och få flera att tala för sina regioner. Bl. a. skulle jag kanske kunna tala om Stockholms läns muscer.

Jag har bara ett par små kommentarer till de här inläggen.

När jag påpekade att vi för två år sedan faktiskt förstärkte statens konstmuseers inköpsanslag, gjorde jag det därför att folkpartisterna i sin motion skriver om de senaste årens nedskärningar, och Margareta Mörck upprepade det här också. Sedan kan det ju ha funnits och fortfarande finnas behov av ett ökat inköpsanslag, men vi har alltså inte kunnat göra den prioriteringen i år.

Till Alexander Chrisopoulos skulle jag väl egentligen inte ha så mycket att tillägga, eftersom han inte framförde några nya argument, mer än att vi tycker det är rimligt att avvakta att den utredning som vi nu har beslutat om gått igenom hur de regionala stöden skall utformas i framtiden.

Anf. 46 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Till skillnad från Sylvia Pettersson anser jag att det inte är något speciellt att en riksdagsman uppmärksammar missförhållanden i sitt hemlän. Snarare är det naturligt, eftersom man ju kommer i nära kontakt med de förhållanden som gäller i de olika landsdelarna. Men det förändrar inte situationen när det gäller den objektiva bilden av de brister som finns exempelvis på Etnografiska museet i Göteborg. Bristerna där är så pass svåra att de borde intressera även en riksdagskvinna som Sylvia Pettersson som inte är från Göteborg.

Vidare borde Sylvia Pettersson uppmärksamma att varje form av kulturpolitisk debatt, inte minst när Sylvia Pettersson medverkar, tenderar att bli en ekonomisk debatt, och det kan vara mycket olyckligt. Det skulle innebära att det inte behövs någon kulturminister eller någon kulturansvarig utan att det skulle räcka med en ekonomiminister.

Anf. 47 SYLVIA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag sade att jag tyckte att det var roligt att få höra två ledamöter som är varma förespråkare för sina regioners museer, och jag tycker inte att det är någonting konstigt med det. Jag tror att Alexander Chrisopoulos helt och hållet har missuppfattat mig. Jag anser alltså att det var mycket positivt med två så varma förespråkare.

För övrigt är det väl heller inte så konstigt att vi här talar om ekonomi. Det gäller ju nu anslagen till de aktuella museerna och till Riksutställningar. När det gäller den ideologiska kulturdebatten fanns det kanske, Alexander Chrisopoulos, större utrymme för en sådan när vi behandlade det förra betänkandet.

Eftersom jag ändå har ordet vill jag säga en sak som jag har glömt att säga. Det gäller Helsingborgs museer. Både centerpartiet och folkpartiet har väckt motioner. Det borde finnas utrymme att pröva den verksamhet som bedrivs vid Fredriksdals friluftsmuseum, inom ramen för ekologiprojektet på museiområdet.

Anf. 48 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att beröra en relativt enkel sak. Jag är nämligen litet osäker på vad utskottet menar när man bemöter min och Magnus Perssons motion Kr315.

Redan förra året väcktes en motion om Naturhistoriska riksmuseet. Det var med anledning av forskningspropositionen, där det föreslogs att den naturvetenskapliga forskningen vid detta museum borde få samma resursförstärkningar som övrig sådan forskningsverksamhet hade fått. Men när man närmare studerade statsrådets ord i propositionen, fann man att de innebar en ökning med 2,3 % på tre år. Detta skulle motsvara en delad professors-tjänst under det sista av de tre aktuella åren – alltså inga medel alls under de första två åren utan bara under 1989/90. Enligt vad utskottet har räknat ut har den övriga forskningsverksamheten fått 14,3 %. Det är onekligen en viss skillnad mellan 2,3 % och 14,3 %! Utskottet gjorde då ett tillkännagivande till regeringen och sade att de utlovade förstärkningarna – man gjorde den tolkningen att de hade utlovats – snarast borde komma till stånd. Men jag kan bara notera att ingenting har hänt, att döma av 1988 års budgetproposition. Med anledning därav har vi väckt en motion till detta riksmöte med krav på personella resursförstärkningar och ytterligare medel till forskningsutrustning.

Naturhistoriska riksmuseet har – märkligt nog – en omfattande forskning. Det är alltså ett museum vars omsättning till 80 % går till forskning. Det är fråga om grundforskning inom växt- och djurlivet men också om tillämpad forskning, bl. a. forskning när det gäller miljögifter. Denna berör bl. a. de

omtalade gifter som sälarna har utsatts för. Dessutom bedrivs ett omfattande internationellt samarbete, som är mycket viktigt.

Utskottet har den här gången i sin slutkläm upprepat vad man sade förra året och gjort, som jag uppfattar det, ett positivt uttalande. Men jag är inte riktigt klar över – jag skulle alltså här vilja ha ett klarläggande från utskottets talesman – om man skall tolka utskottets skrivning på det sättet att regeringen nu bör lösa medelsfrågan, så att ytterligare pengar tilldelas museet redan fr. o. m. budgetåret 1988/89 för nämnda forskning. I så fall skulle man inte vänta på medel från forskningspropositionen, eftersom den inte kan medföra någon anslagsökning förrän 1990/91. Då bortser jag från anslagsökningen på 2,3 % under de tre åren. Jag undrar alltså om det är en riktig tolkning att de här pengarna skall betalas ut redan under budgetåret 1988/89.

Anf. 49 SYLVIA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi gjorde, som Berndt Ekholm sade, ett tillkännagivande förra året. Vi gjorde det, därför att vi fann att det var viktigt att ge Riksmuseet en resursförstärkning. Eftersom vi nu utgår från att den här resursförstärkningen kommer att bli av, tycker vi att det inte finns något behov av ett uttalande från riksdagen härom. Egentligen är det här inte oklart. Berndt Ekholms tolkning på denna punkt är alltså alldeles riktig.

Anf. 50 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Jag har väl inte så mycket annat att göra än att tacka för svaret. Jag uppfattar det så, att jag har gjort en riktig tolkning. Det var egentligen bara det som jag ville ha bekräftat.

Anf. 51 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Kulturutskottet besökte Göteborg i november förra året. Bl. a. gjordes ett studiebesök på Etnografiska museet, och jag tyckte mig då förstå att utskottets ledamöter var imponerade av museets unika samlingar. Etnografiska museets samlingar är nämligen unika inte bara i Sverige utan också ute i världen.

Professor Erland Nordenskiöld var chef för museet under åren 1913–1932. I en socialantropologisk historiebok beskrivs Nordenskiöld av en amerikansk kollega som en stor auktoritet när det gäller Sydamerika. Vidare står det att läsa att "Nordenskiöld var den ledande antropologen i sin tid i Sverige och gjorde museet i Göteborg till en av de största institutionerna av detta slag i världen". Det är alltså inte hypolitik som jag bedriver här. Sylvia Pettersson!

Nordenskiölds efterträdare har fullföljt hans arbete, vilket har lett till att Etnografiska museet i Göteborg internationellt sett fortfarande är mycket känt för sina ur vetenskaplig synpunkt mycket intressanta samlingar, framför allt från Sydamerika. Det har också Alexander Chrisopoulos framfört här. På museet finns dokumentation och föremål från indiankulturer som nu är helt försvunna.

Det är ett kommunalt museum som genom tiderna fått ett etnografiskt material av världsklass. Samlingarna omfattar drygt 100 000 föremål, varav

mer än 65 % är från Latinamerika, 13 % från Afrika och 7 % från Indonesien. Övriga 15 % kommer från övriga delar av världen.

Jag skall inte göra någon ytterligare beskrivning av samlingarna, eftersom detta redan har gjorts.

Nyligen kunde vi i massmedia läsa om hur insekter håller på att äta upp museets skatter. Jag citerar från en Göteborgstidning: "En ovärderlig och världsunik kulturskatt håller bokstavligen på att ätas upp i Göteborg. På museerna i Ostindiska Kompaniets hus härjar skadeinsekter som fått personalen att blekna. Massor av föremål är redan svårt förstörda. Jag greps av fasa när jag såg det." Detta berättar Carl-Axel Silow, intendent på Etnografiska museet. Litet längre ner i artikeln står det att läsa: "Det ser så illa ut att gör man ingenting så kommer vi inte att ha kvar något etnografiskt eller historiskt museum år 2000."

Herr talman! Här har staten ett speciellt ansvar. Dessa samlingar är knappast bara av kommunalt intresse, utan snarare av nationellt och internationellt intresse. Det är således inte bara göteborgarna som skall ansvara för att dessa samlingar kan bevaras till kommande generationer.

Statens kulturråd har gett museet ett anslag på 426 000 kr. för analys och vård av vissa textilier. Efter saneringen behövs ett nytt magasin på 500 m², för att man på ett tillfredsställande sätt skall kunna förvara dessa dyrgrisar. 426 000 kr. räcker inte särskilt långt i detta sammanhang.

Vi folkpartister på Göteborgsbänken föreslår i motion 256 att Etnografiska museet bör, såväl som dess motsvarighet i Stockholm, betraktas som riksmuseum. De kompletterar varandra och utgör tillsammans ett riksintresse. Därför föreslår vi att kulturrådet får i uppdrag att se över möjligheterna att omvandla Etnografiska museet i Göteborg från kommunalt museum till riksmuseum. Tyvärr avstyrker utskottet det yrkandet.

I motionen föreslår vi också att Göteborgs museer får 15 grundbelopp utöver dem som anges i regeringens budgetförslag. Detta yrkande återfinns också i folkpartiets kulturmotion. Det finns ett akut behov av denna budgetförstärkning, vilket jag hoppas har framgått.

Jag yrkar därför bifall till reservation 4.

Anf. 52 SYLVIA PETTERSSON (s):

Herr talman! Om man börjar missförstå kan man tydligen fortsätta med det. Jag avsåg faktiskt inte att beskylla någon för att bedriva bypolitik – ett ord som i och för sig också skulle kunna tolkas positivt.

Jag trodde att det framgick klart och tydligt att jag ansåg att det var roligt att höra varma förespråkare för sina regioners museer. Jag menade det också – jag talade inte om bypolitik i någon negativ mening.

Vi är dessutom överens om att båda dessa etnografiska museer är värdefulla, så där råder inte heller någon meningsskiljaktighet. Däremot har utskottet tidigare uttalat att det inte skulle skapas fler centrala museer. Eftersom det nu skall tillsättas en utredning som skall titta på det regionala stödet i framtiden är det rimligt att avvakta.

*Anslag till muséer och
anställningar*

*Anslag till teater, dans
och musik, m. m.*

Anf. 53 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag tror säkert att Sylvia Pettersson menar att det är positivt att vi talar varmt för museerna, men som jag uppfattade det sade hon "talar för sina regioners museer".

Det här är inte fråga om bara vår regions museum, utan det är svenska folkets museum, eftersom det har ett riksintresse. Om det inte skall skapas fler centrala muscer borde Etnografiska museet i Stockholm kunna ses tillsammans med Göteborgs etnografiska museum, som ett enda museum. Dessa museer finns på olika platser, men tillsammans utgör de en unik samling.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om kulturutskottets betänkande 14.)

Kammaren övergick till att debattera kulturutskottets betänkande 14 om anslag till teater, dans och musik, m. m.

Anslag till teater, dans och musik, m. m.

Anf. 54 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande 14 behandlas anslagen till teater, dans, musik, bibliotek, bild och form samt arkiv. Det hör i många hänseenden samman med de betänkanden som debatterats tidigare i dag. Utskottets ordförande har vid behandlingen av betänkande 12 redovisat de principer och överväganden som ligger till grund för de reservationer som vi moderater fogat till betänkande 14. Det är en grundsyn som närmare utvecklas i vår partimotion om kultur.

Jag vill ytterligare helt kort motivera våra ställningstaganden i anslagsfrågorna i föreliggande betänkande.

Under många års kulturdebatter har vi från moderat håll tagit upp statens stöd till utgivningen av fonogram. Fortfarande ges Svenska rikskonserters fonogramproduktion genom bidragen en särställning, vilket innebär en snedvridning av konkurrensen. Andra fonogramproducenter missgynnas, och färre fonogram får plats inom den givna stödramen. Produktioner av kulturellt värde med begränsad efterfrågan anser vi förtjänar stöd från det allmänna.

Nu har insatserna för fonogram utvärderats av Centrala musikkommittén, och en strikt ansvarsfördelning har gjorts mellan kulturrådet, Musikaliska akademien och Rikskonserter, men de missförhållanden som vi tidigare påtalat kvarstår. Vi anser att alla produktionsbolag skall söka stöd på samma villkor, och jag yrkar därför bifall till reservationerna 2, 3 och 4.

Den exklusiva ställning som kulturrådet har som bidragsfördelare förpliktar. Det behövs sakkunskap och lyhördhet – det är viktigt att offentliga resurser utnyttjas på ett vettigt sätt. Jag har i min hand ett tidningsklipp som jag inte vill undanhålla kammaren. Rubriken är: "Statligt stöd till mig, varför?"

"Smått chockad blev på fredagen den framgångsrike skivbolagsdirektö-

ren, 'Sveriges nye Bert Karlsson', amerikanen men numera svenske medborgaren Billy Butt när han öppnade posten. Där fanns en utbetalning på 4 000 kronor från Stim med texten: 'Fördelning av Kulturrådets stöd till mindre fonogrambolag.'

Billy Butt, vars skivbolag Little Big Apple Music AB har bla Tommy Körberg och Jan Malmström i 'stället', säger:

– Det är för mig en gåta hur Sveriges Kulturråd kan göra en sådan här utbetalning helt utan vidare. Jag har aldrig sökt något bidrag. Det finns säkert andra i Sverige som behöver pengarna bättre i stället för att göra min feta plånbok ännu fetare...

Billy Butt sände omgående tillbaka pengarna.

– Det värsta var att jag under en halvtimmas tid försökte hitta en vettig person på Stim som kunde förklara för mig varför vi fått pengarna.

– Men ingen tycktes veta något om detta...

– Jag vill inte ha och behöver inga bidrag, säger Billy Butt, som inom kort hoppas att Tommy Körbergs låt 'Stad i ljus' skall ge Little Big Apple ännu mera pengar. Och slippa få stämpeln från Kulturrådet – 'mindre fonogrambolag'."

Man måste fråga sig: Finns det fler schablonutbetalningar av detta slag? Är alla små skivbolagsdirektörer så fultade att de skickar tillbaka pengar som de inte ansökt om?

Herr talman! Från denna sorgglustiga historia övergår jag till punkten Bidrag till fria grupper. Från moderat håll har vi i någon mån velat bromsa den hittills snabba uppbyggnaden av det statliga stödet till fria grupper. Det stora statliga stödet medför bl. a. att kommunerna som beställare av gruppernas produktioner inte tar tillräckligt ekonomiskt ansvar, dvs. betalar rimliga ersättningar.

På tio år har ändå de samlade offentliga bidragen till de fria grupperna ökat med ca 500 % – låt vara från en ursprungligen mycket låg nivå – läser jag i kulturrådets egen information. Trots detta ligger antalet föreställningar och besökare på i stort sett oförändrad nivå. Vad betyder det i klartext?

Otvivelaktigt är det så att kostnaderna för andra yrkeskategorier än skådespelare, musiker, regissörer, sömmerskor, ljud- och ljuse experter etc. har ökat, liksom lokalkostnaderna – och pretentionerna på lokaler har förvisso stigit. Offentliga anslag har på sina håll använts till att anställa fler i stället för att höja lönerna. Det är vanskligt att generalisera, men troligen har också benägenheten att turnera minskat bland de fria grupperna.

Kulturrådet har den maktpåliggande uppgiften att fördela pengarna, och direktiven att inte plöttra bort anslagen tycks i år för vissa teatrar – de är ju egentligen inte längre fria grupper – ha inneburit katastrof. Man måste fråga sig om den prioritet för barnteater som riksdagen ofta uttalat har iakttagits. Mycket tyder på att det inte är så. Stockholmsgrupperna anses favoriserade, och andra grupper betraktas på goda grunder som överfinansierade av staten.

Det torde bli ofrånkomligt att man i den översyn av det nuvarande stödet till regionala institutioner som riksdagen beställt, och som vi från utskottets sida ytterligare betonar i betänkande 12, också beaktar småteatrarnas – de fria gruppernas – situation och innefattar dem i en helhetslösning. Detta är

tankegångar som vi moderater också för fram i vår reservation 13 med anledning av diskussionerna kring Skånska teaterns möjligheter att överleva.

En funktion som teaterstödet skall ha är ju att bidra till kvalitetsproduktions överlevnad. Ett mycket aktuellt exempel är den ambitiösa satsningen på ett nytt svenskt verk av kulturhistorisk betydelse, Lionardo, på Folkoperan i Stockholm. Detta verk vore värt en introduktionssatsning av större mått än det reguljära anslag som Folkoperan har. Hur kan teaterstödet göras så flexibelt att t. ex. Folkoperan efter att ha bränt fingrarna hädanefter inte bara satsar på säkra kort – Trollflöjten o. d.? Det återstår för den föreslagna utredningen att lösa.

Jag yrkar därmed bifall till våra reservationer 8 och 13.

Liksom tidigare år vill vi moderater göra processen kort med Skådebanan i enlighet med reservationerna 6, 7, 14 och 16, till vilka jag yrkar bifall. Marknadsföringen av teater, musik etc. är alltför viktig för att lämnas i händerna på denna rigida institution. Som vi framhåller bör en omläggning av statsstödet göras, så att teater- och musikinstitutionerna i egen regi kan arbeta upp lämpliga kanaler för publikkontakter och marknadsföra sig själva.

I reservationerna 20 och 23, till vilka jag yrkar bifall, återfinns vårt sedvanliga avslagsyrkande på förslaget om statsmedel till arbetsplatsbibliotek. Socialdemokraterna tycks betrakta de människor som befinner sig ute i arbetslivet som de kulturellt mest eftersatta. I själva verket är det tvärtom. Eftersatta är de äldre, de handikappade, de arbetslösa och barnen. Deras intressen bör väga tyngre. Man kan inte få allt. Bokbussar eller arbetsplatsbibliotek – det är fråga om avvägning. Med en offentlig satsning på arbetsplatsbibliotek skulle vi få två parallella bibliotekssystem, en ekonomisk omöjlighet. Naturligtvis kan ingen ha något emot att olika intressenter, t. ex. fack och arbetsgivare tillsammans, satsar på ett bibliotek på arbetsplatsen.

Vidare yrkar jag bifall till reservation 30. För oss moderater är det alldeles självklart att staten betalar konst till sina byggnader och lokaler samt att folkparker, Folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationer bekostar sin konst själva liksom alla andra icke-statliga sammanslutningar. Vilken anledning finns det att just favorisera dessa lokaler och bevilja dem medel ur anslaget Förvärv av konst för statens byggnader m. m.? Utomordentligt tvivelaktigt!

I fråga om lånecentraler och depåbibliotek föreslår utskottets majoritet, bestående av samtliga partier utom socialdemokraterna, bl. a. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statens förhandlingsnämnd bör få vidgat ekonomiskt utrymme att förhandla med de nuvarande värdkommunerna om fortsatt verksamhet. En inskränkning av verksamheten med utgångspunkt i kulturrådets utredning, menar vi, skulle medföra sämre service för kommunerna och längre väntan för låntagarna.

Herr talman! Med de undantag som jag redovisat biträder vi moderater utskottets förslag. Bland de frågor som behandlas i föreliggande betänkande vill jag avslutningsvis nämna symfoniorkestrarnas villkor. En fyrtalimotion har pekat på de problem som kan uppkomma för dessa genom regionmusikreformen. Det är viktigt att symfoniorkestrarna som är så vitala delar av

landets musikliv inte sätts i strykclass, och i den utredning om det regionala stödet som vi väntar på bör en översyn av de sju statligt stödda symfoniorkestrarnas villkor göras. Jag är glad att ett enigt utskott velat föreslå att riksdagen skall ge regeringen detta till känna.

Anf. 55 MARGARETA MÖRCK (fp):

Herr talman! För folkpartiet är kulturfrågorna av stor betydelse. I vårt samlade budgetförslag är kultursektorn ett av de få områden som föreslås få utökade resurser. Folkpartiet tror nämligen att en kraftfull satsning på kulturen kan ge återverkningar i hela samhällslivet i form av en ny tidsanda och en ny lust till självständigt skapande. I årets partimotion prioriterar folkpartiet tre områden: stödet till konstnärerna, barnkulturen och kulturminnesvården.

Våra förslag till åtgärder för att förbättra villkoren för olika konstnärsgrepp har förts fram i debatten tidigare i dag.

De s. k. frilansmusikerna är ytterligare en grupp kulturskapare som har problem med sin försörjning. Arbetslösheten bland dem är stor och ökande. Detta beror bl. a. på att musikinstitutionernas resurser har krympt, vilket negativt påverkar benägenheten att engagera frilansmusiker.

När riksdagen fattade beslut om det ändrade huvudmannaskapet för den regionala musikverksamheten, uppmanades de nya huvudmännen att särskilt beakta behovet av insatser för frilansmusikerna. Det anslag som i år föreslås till Svenska rikskonserter är inte närmare specificerat. Men det finns ingenting som tyder på att den nya organisationen skulle få några särskilda resurser för att ge stöd till fler produktioner, där svenska musiker kan engageras. Vi föreslår därför en utökning av anslaget för offentlig konsertverksamhet med 2,5 milj. kr.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Herr talman! Folkpartiet prioriterar barnkulturen i sitt kulturprogram. Det är genom att nå barnen som kulturen långsiktigt kan befästas i vårt land. Här finns den framtida publiken och också framtidens kulturskapare.

Musik, dans och teater är konstarter som har lätt att engagera och aktivera barn och ungdom. Därför är det viktigt att nå barnen redan från förskoleåldern med dessa uttrycksformer. Barn har stor glädje av att från tidig ålder lära sig se, lyssna och uppleva men också av att skapa själva.

En stor del av musik-, dans- och teaterutbudet för barn står de fria grupperna för – t. ex. ca 50 % av all barnteater.

De fria grupperna utgör ett synnerligen värdefullt inslag i vårt kulturliv. De står för förnyelse och vitalisering, de inspirerar och stimulerar både publiken och de etablerade institutionerna. Dessutom uppfyller de i sin verksamhet de kulturpolitiska målen genom att nå nya publikgrupper och genom att öka den geografiska spridningen av kulturen. Folkpartiet föreslår därför en ökning av anslaget till de fria grupperna med 2,7 milj. kr. utöver regeringens förslag.

En av våra mest kända och mest lovordade fria teatergrupper, Skånska teatern, har efter många och långa diskussioner med anslagsgivare på alla nivåer glädjande nog bestämt sig för att fortsätta sin verksamhet ännu ett år. Alla Skånskans vänner och beundrare drog en lättnadens suck vid det beskedet.

Men många frågor kvarstår. Hur ser framtiden ut för Skånska teatern och för flera andra framstående fria grupper? Varför skall dessa grupper som bedriver en kontinuerlig verksamhet av konstnärligt hög klass behöva arbeta under så hårda ekonomiska villkor? Hur länge orkar medlemmarna, som ofta har professionell utbildning, att vid sidan av arbetet med verksamheten också kämpa för sin existens genom ett ständigt uppvaktande av olika myndigheter för att få medel till sin överlevnad? De bedriver ju dessutom ett intensivt och utåtriktat publikarbete. Är det inte dags att diskutera ansvaret för de här gruppernas fortsatta verksamhet, som betyder så mycket i vårt kulturliv? Ansvaret måste delas av kommuner och landsting – men staten skall ändå ha det övergripande ansvaret för att de kulturpolitiska målen kan uppnås i hela landet.

De fria grupperna vill fortsätta att vara fria, dvs. utan huvudman, utan byråkrati och hierarki och med rätt att själva välja ledning. De vill ha ett rimligt anslag som gör det möjligt för dem att planera verksamheten för ett par tre år framöver, och som naturligtvis sedan skall utvärderas.

Nog borde det vara möjligt att ge dessa grupper ett acceptabelt stöd *utan* att inordna dem i de traditionella fasta bidragssystemen. Folkpartiet anser att vi måste skapa utrymme för den experimentella och skapande kultur som de fria grupperna ger oss.

Statens kulturråd har den märkliga arbetsordningen att man fördelar bidragen till de fria grupperna *innan* riksdagen beslutat om det totala anslaget. Folkpartiet protesterar mot denna ordning som innebär att riksdagen inte har någon möjlighet att påverka principerna för fördelningen av bidragen.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna nr 9, 11 och 12.

Herr talman! Svenska barnboksinstitutet är en unik institution som sedan 20 år tillbaka gjort stora insatser för att stödja den svenska barn- och ungdomslitteraturen. De senaste åren har Barnboksinstitutet tyvärr brottats med ekonomiska svårigheter som till en del har hämmat dess utveckling.

Problemen beror bl. a. på flyttning till nya lokaler och därmed oväntade hyreshöjningar som inte har kompenseras av anslagens kostnadsuppräknings. Personalen har fått använda mycken arbetstid för att uppvakta olika tänkbara anslagsgivare. Det är därför märkligt att Barnboksinstitutet i årets budgetförslag endast erhåller en del av den blygsamma ökning av anslaget som man begärt.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 22.

Herr talman! Det svenska folkbibliotekets verksamhet har som en av sina grundläggande principer att alla låntagare – var de än är bosatta – skall kunna låna vilken bok som helst som finns någonstans i landet. Utan den s. k. fjärrlåneservicen hade detta inte varit möjligt. Fjärrlåneverksamheten är helt beroende av att de tre läncentralerna vid biblioteken i Malmö, Stockholm och Umeå fungerar som de gör i dag.

Planerna på att centralisera läncentralverksamheten till Umeå, som har diskuterats bakom ryggen på de två övriga kommunerna, är lyckligtvis nu undanröjda av en majoritet i kulturutskottet. Genom att uttala vikten av att avtal sluts med alla tre kommunerna i syfte att läncentralverksamheten skall bedrivas på samma sätt och i samma omfattning som i dag har en

majoritet i utskottet tillförsäkrat landets folkbibliotek – men främst alla deras låntagare – oförändrat god service.

Därför är det med stor glädje som jag yrkar bifall till utskottets hemställan i den punkt som gäller den regionala biblioteksverksamheten.

Prot. 1987/88:105
21 april 1988

*Anslag till teater, dans
och musik, m. m.*

Anf. 56 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! I betänkande 14 från kulturutskottet behandlas flera för kulturlivet vitala frågor.

Så har t. ex. intresset för teater lett till att det sedan länge finns en bred teaterverksamhet i vårt land, alltifrån ren amatörverksamhet till professionell teater av kvalificerat slag. Bildandet av Riksteatern på 1930-talet kom att innebära en satsning på turnéverksamhet och uppbyggnad av fasta ensembler ute i länen för att teatern skulle bli en tillgång för alla. Det statliga stödet till länsteatrarna har tillsammans med landstings- och kommunpengar möjliggjort detta i flertalet län.

Sedan slutet av 1960-talet har också de fria grupperna vitaliserat teaterlivet och visat på nya möjligheter att med enkla medel nå ut till människorna. De har med sitt arbetssätt och sin inriktning en stimulerande inverkan på institutionerna.

Vi ser från centerns sida teatern som ett mycket viktigt inslag i kulturlivet och i samhällsdebatten. Teatern förmedlar upplevelser, väcker sympati och stöter bort – och skapar därmed debatt.

När det så gäller anslaget till de fria grupperna är det enligt vårt förmenande i centern viktigt att de kriterier som tidigare legat till grund för fördelningen även fortsättningsvis skall gälla, dvs. att bedömningen görs utifrån den konstnärliga kvaliteten, den regionala fördelningen, gruppens storlek och dess verksamhet. Sedan 1974 har statens kulturråd haft uppdraget att göra fördelningen, och vi har från centern inte sett någon anledning att ändra på det. I samband med behandlingen av anslaget till fria teater-, dans- och musikgrupper har det visat sig att kulturrådet gett offentlighet åt fördelningen av det anslag vi just nu diskuterar och så småningom skall besluta om här i riksdagen.

Uppvaktningar och demonstrationer har därmed fått ökad grogrund. Det finns all anledning, som också Margareta Mörek sade, att påtala det olyckliga i kulturrådets publicering. Jag yrkar bifall till reservation 12.

Herr talman! Biblioteken utgör i dag vid sidan av folkbildningen den mest vittförgrenade offentliga kultursatsningen i vårt land. Det är angeläget att biblioteken kan fortsätta denna viktiga uppgift. I ett lands kulturliv har som regel litteraturen en central roll.

Språket som det talas och skrivs är det viktigaste kommunikationsmedlet. Med litteraturens hjälp tillägnar vi oss vårt språk och vidgar våra erfarenheter och upplevelser. För en levande samhällsdebatt är litteraturen av oerhört stor betydelse. Vi föreslår från centern att 2 milj. kr. utöver regeringens förslag tillförs anslaget till lokal biblioteksverksamhet.

I likhet med kulturrådet anser vi att nämnda belopp erfordras för en intensifiering av insatserna för lokal biblioteksutveckling. Vi anser dessutom att Stiftelsen Svenska barnboksinstitutet, som nu har vissa ekonomiska problem, bör erhålla 150 000 kr. utöver vad regeringen föreslår.

Herr talman! Utöver reservation 12, som jag tidigare yrkat bifall till, yrkar jag bifall till reservationerna 18, 22 och 25 och i övrigt till kulturutskottets hemställan i betänkande 14.

Anf. 57 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! De fria teater-, dans- och musikgrupperna befinner sig änyo i ett kritiskt läge. Många grupper tvingas antingen skära ner på sin verksamhet och på antalet anställda eller ytterligare sänka lönerna, flytta ifrån tidigare lokaler osv. Många grupper kan inte leva upp till tidigare fastlagda målsättningar om uppsökande verksamhet, vilket drabbat inte minst barn- och ungdomskulturen. Regeringen framhåller i årets budgetproposition särskilt vikten av att barn- och ungdomskulturen utvecklas, men detta återspeglas inte i anslagsökningen till just dem som tidigt utvecklat kulturformer och verksamhet speciellt riktade mot dessa åldrar. Även om anslaget Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet får en förstärkning är därmed inte sagt att det kommer just de fria teater-, dans- och musikgrupperna till godo.

Också förnyelsearbetet hämmas av den njugga anslagstilldelningen, som i många fall inte ens täcker kostnadsökningarna utan innebär reella försämringar.

De fria teater-, dans- och musikgrupperna behövs särskilt i tider då den kommersiella kulturen växer sig allt starkare, inte minst inom massmediaområdet. Det är positivt att särskilda medel, i enlighet med vad vpk föreslagit under en följd av år, ställs till förfogande till just mediaverksamhet bland barn och ungdomar. Detta får emellertid inte tas till intäkt för att reellt minska anslagen till den existerande levande kulturen.

Man kan i dag konstatera att bland de av den kommersiella masskulturen hårdast drabbade konstarterna finns sådana som riktar sig till församlad publik, såsom teater, konsertmusik, opera och dans. De har svårt att konkurrera med det som masskulturen har att erbjuda. Såväl produktionsvillkor och tekniska möjligheter som distributions- och marknadsförhållanden, möjligheterna att utvidga sitt publikunderlag är väsensskilda. För att dessa konstarter skall kunna utstå denna konkurrens och leva vidare måste de till stor del finansieras genom det allmännas försorg. Alternativet är antingen skyhöga biljettpriser, möjliga bara för ett fåtal att betala, eller sponsring, vars yttersta syfte inte är att sponsorerna skall ikläda sig det fulla ekonomiska ansvaret, utan det är ideologiskt.

Endast kraftfulla insatser från det allmänna och från folkrörelserna kan stävja en sådan utveckling. En offensiv statlig och kommunal kulturpolitik kan rycka undan grunden för kulturens snyltgäster. Utövande konstnärer skall kunna leva på sitt yrke. Detta är en förutsättning för de kulturpolitiska målens uppfyllande, om man nu tänker förverkliga målsättningen att kulturpolitiken skall medverka till att skydda yttrandefriheten och skapa förutsättningar för att denna frihet skall kunna utnyttjas.

Så till folkbiblioteken. Statens ansvar och insatser för folkbiblioteken avtar för varje år. Denna tendens är mycket markant efter riksdagsbeslutet 1985, som byggde på propositionen Om litteratur och bibliotek och som inte alls innebar den nytändning som biblioteksvärlden hoppats på utan tvärtom

medförde att statens redan mycket blygsamma ansvar för folkbiblioteken ytterligare uttunnades.

Också i årets budgetproposition föreslås en nivå på bidragen till folkbiblioteken som innebär en fortsatt realminskning. Denna brist på statligt biblioteksansvar är så mycket mer allvarlig som den nu tycks drabba även det område där staten har att svara för hela finansieringen, nämligen lånce- ntralsverksamheten.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att en betydelsefull åtgärd för att stärka folkbibliotekens ställning vore att införa en bibliotekslag, i likhet med vad som sedan länge finns t. ex. i de övriga nordiska länderna.

En bibliotekslag bör definiera de övergripande målen för verksamheten och ange vilka ändamål den skall tjäna. En lag bör vidare innebära att staten tar ansvar för en enhetlig grundsyn och påtar sig uppgiften att verka för att det skapas förutsättningar för kommunerna att uppfylla målsättningarna för verksamheten.

En bibliotekslag bör utformas så att den ger ramar för den kommunala biblioteksverksamheten utan detaljstyrning och reglering. Kommunerna skall, som nu, driva folkbiblioteken och utforma deras verksamhet efter lokala förhållanden.

Landets tre lånce ntraler – förlagda till de kommunala biblioteken i Malmö, Stockholm och Umeå – har sedan 1960-talet fungerat som ett komplement till länsbiblioteken i fråga om den kommunala fjärrlåneservicen. Härigenom har de väsentligt avlastat de vetenskapliga biblioteken och genom sin högt kvalificerade låneförmedling medfört betydande besparingar för kommunerna. De har ansvar för var sin region av landet och har sedan början av 1980-talet, genom ett särskilt riksdagsbeslut, även funktionen som regionala depåbibliotek. Kostnadsansvaret åvilar staten.

Läget för lånce ntralernas framtid är i dag synnerligen oklart och bekymmersamt. Enligt vänsterpartiet kommunisterna är det mycket angeläget att det snarast sluts ett avtal mellan staten och de tre värdkommunerna, enligt vilket staten åtar sig att svara för de totala, faktiska kostnaderna vid lånce ntralerna, samt garanterar täckning av inträffade kostnadsökningar.

För att den för hela landets biblioteksverksamhet så betydelsefulla lånce ntralsverksamheten skall kunna bibehållas med sin nuvarande struktur och garanteras full kostnadstäckning bör ett antal av grundbeloppen i anslaget F 21 Bidrag till regional biblioteksverksamhet överföras från länsbiblioteken till lånce ntralerna.

Den omfördelning av statsbidragen till folkbiblioteken som genomfördes budgetåret 1985/86 innebar bl. a. att bidraget till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk skars ned till mindre än hälften av den tidigare nivån. Vänsterpartiet kommunisterna anser att staten har ett ofrånkomligt ansvar när det gäller att ge kommunerna ett substantiellt stöd till denna viktiga del av litteraturförsörjningen. Anslaget till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk bör därför återställas till nivån före 1985/86, dvs. ökas med 3 milj. kr.

Folkbibliotekens verksamhet med bokutlåning på arbetsplatser – arbetsplatsbibliotek – är en av de allra viktigaste landvinningarna för att nå nya läsargrupper. Men i en kommunalekonomisk situation där biblioteken på allt

fler håll tvingas lägga ned eller begränsa sina arbetsplatsbibliotek är det angeläget att staten ökar sina ansträngningar för att säkra en fortsatt utveckling av biblioteksverksamhet på arbetsplatser. Därför anser vänsterpartiet kommunisterna att anslaget på det här området bör ökas med 2 milj. kr.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk:s reservationer i betänkandet och även till de övriga reservationer som vpk ställt sig bakom.

Anf. 58 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Med risk för upprepningar tänker jag gå igenom kulturutskottets betänkande nr 14. Jag koncentrerar mig på reservationerna och motiverar majoritetens ställningstaganden och givetvis även de socialdemokratiska reservationerna.

För säkerhets skull yrkar jag inledningsvis bifall till de socialdemokratiska reservationerna 28 och 29 och avslag på alla de övriga reservationerna.

En huvuduppgift för samhällets kulturpolitik är att stimulera nya grupper att delta och försöka få dessa grupper att ta del av kulturverksamheten. Att stimulera förnyelsen är en av de viktigaste uppgifterna. Men staten har också ansvar för de centrala kulturinstitutionerna som t. ex. landets nationalscener, Dramaten och Operan. Dessa är belägna i landets huvudstad, och så brukar också vara fallet med andra länders motsvarande institutioner. Vi kritiserar ofta dessa institutioner, men vi är stolta när de når framgångar.

En av huvuduppgifterna för statlig kulturpolitik är att på olika sätt stödja landets regioner. Vi har Svenska riksteatern, en organisation som är unik i hela världen. Vi har regionala teatrar och planer på att bygga nya. Som ett exempel kan jag nämna att det blir resurser till en ny regional teater i Skaraborgs län. Vi måste, som Catarina Rönning nämnde tidigare i dag, försöka täcka de s. k. vita fläckarna i landet när det gäller teaterverksamhet. Men utan lokala initiativ och resurssatsningar kommer dessa försök att vara resultatlösa.

Trots att riksdagspartierna delar grundsynen avseende 1974 års kulturpolitiska beslut ser partierna ändå på olika sätt på statens kulturansvar. Det har också framkommit i dag. Partiernas ideologiska uppfattningar präglar deras agerande. Valåret bidrar också till vissa tillökningslöften från reservanternas sida.

30 reservationer har fogats till utskottets betänkande. Jag börjar med avsnittet om musikverksamhet.

I den första reservationen ges stöd för yrkandet i folkpartimotionen om statliga bidrag utöver förslaget i budgetpropositionen till produktioner av icke fast anställda musiker. Man föreslår, som framgått här i dag, att 2,5 milj. kr. går till Svenska rikskonserter för detta ändamål.

Utskottet har tidigare uttalat att det finns behov av att uppmärksamma frilansmusikernas situation och gör detta även i år, detta speciellt med hänsyn till den omorganisation av den statliga musikverksamheten som har trätt i kraft i år. Utskottet anser emellertid att det inte finns medel i budgeten för detta ändamål. Utskottet vill ändå påpeka att frilansarna inte är helt lottlösa, eftersom det finns möjligheter till medel via bidragen under andra rubriker.

I de moderata reservationerna tar man igen upp frågan om produktionen

av fonogram. Man talar för att Svenska rikskonserter inte skall få statligt stöd för fonogramutgivning. Man säger att den fria konkurrensen bättre främjar fonogramutgivningen.

Utskottet har i sin skrivning preciserat sitt fonogramprogram. Utgivningen skall gälla ny svensk musik som är orepresenterad eller ofullständigt representerad på fonogram. Detta gäller också svenska artister som inte är representerade på fonogram. Svenska rikskonserters utgivning är således kompletterande. Utskottet konstaterar också att Svenska rikskonserter inte är förhindrad att vara verksam inom andra områden av fonogramutgivning om kostnaderna täcks av försäljning. Utskottets uttalande borde räcka som ett svar på de moderata motionerna.

I detta sammanhang bör nämnas att utskottet har enats om att den kommande utredningen om regionalpolitisk planering också skall pröva frågan om det statliga stödet till landets sju symfoniorkestrar.

Moderaterna kommer igen med yrkanden om att bidrag inte skall utgå till Riksskådebanan och de regionala skådebanorna. De yrkar på en omläggning av stödet till andra teater- och musikinstitutioner. De sistnämnda institutionerna har möjlighet att få stöd även i dag, men Skådebanan har en speciell ställning när det gäller att marknadsföra utbudet av teaterföreställningar och nå grupper som inte besöker våra teatrar. Det är bevisat att t.ex. LO-anslutna gör mycket färre teaterbesök än genomsnittet av befolkningen, och att andra grupper med högre utbildning bättre utnyttjar samhällets kulturutbud. Vi har ingen anledning att ändra åsikt när det gäller stödet för Skådebanan.

Det finns i dag två system för statlig finansiering av professionell teater i Sverige: det grundbeloppsbaserade bidragssystemet för institutioner och statsbidragssystemet för fria teatergrupper.

Ingen kan bestrida att de fria teater- och dansgrupperna har varit de mest synliga och positiva utövarna av den nyskapande kulturen i Sverige under det senaste decenniet.

De fria teatergruppernas organisation har gjort en uppvaktning för kulturutskottet. De har sedan fortsatt att demonstrera utanför riksdagen. Jan-Erik Wikström nämnde också tidigare denna demonstration. Jag är personligen litet ledsen över de starka ord och symboler, t. ex. giljotinen, som man har låtit oss betrakta framför riksdagshuset. Ändå vill jag inte förneka att de fria teatergrupperna har det besvärligt. Kulturrådets bidragsfördelning har framkallat denna kritik. Men jag vill understryka att medlen för de fria teatergrupperna hela tiden har fått förstärkning, även i årets budget. Om man ser på utvecklingen från 1983, kan man konstatera att de fria teatergrupperna har fått en 50-procentig reell medelsökning. Under den socialdemokratiska regeringstiden har det alltså blivit en fördubbling av stödet.

Riksdagen låter kulturrådet självständigt fördela stödet enligt vissa principer. Kulturrådet har kunskapen och expertisen på detta område. Principerna vid fördelningen är:

- konstnärlig kvalitet.
- hänsyn till grupper som är verksamma utanför Stockholm,

- barnverksamhet.
- tillräckligt lokalt stöd och tillräckligt intresse.

Dessa kriterier har alltså legat till grund för fördelningen av bidragen. Såvitt jag förstår har kulturrådet vid årets fördelning försökt vara realistiskt och inte splittrat stöden till ett stort antal grupper.

Folkpartiet yrkar på en ökning med 2,7 milj. kr. och vpk en ökning med 5 milj. kr. utöver regeringens förslag. Moderaterna vill däremot frysa bidragen till en nivå som motsvarar innevarande budgetårs. Folkpartiet anser att man skall satsa mer på barn- och ungdomsteater. Här bör nämnas att vi internationellt sett har en bra barn- och ungdomsteater i Sverige. Hälften av de fria teaternas verksamhet är barnteater. I statens kulturpolitik är barnteaterverksamhet prioriterad på många sätt.

Folkpartiet och vpk vill genom omfördelning öka anslaget till Skånska teatern för att hjälpa teatern i fråga i dess ekonomiska kris, såsom har framgått av Margareta Mörcks yrkande. Moderaterna vill att utredningen om det regionala stödet skall få i uppdrag att utforma en stödförslag som är anpassad till Skånska teatern. Även centern är, som har framgått under dagens debatt, med på en reservation – tillsammans med folkpartiet och vpk – som tydligen är en protest mot kulturrådets fördelning av medel.

Man skall berömma Skånska teatern för dess insatser men samtidigt konstatera att teatern får maximala bidrag från kulturrådet. Dessutom får Skånska teatern medel för regionala insatser och utöver nämnda anslag ytterligare extra medel. Såvitt jag förstått kommer Skånska teaterns ekonomiska kris att få sin lösning när flera kommuner vid sidan av Landskrona och flera landsting är beredda att anslå pengar.

Sedan till biblioteksverksamheten. Vpk yrkar återigen att anslagen till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk skall ökas, såsom också har framgått av Alexander Chrisopoulos anförande. Nu är det så, att budgetposten är avsedd för nya grupper av invandrare. Riksdagen fattade beslut om detta år 1985. Meningen är väl att kommunerna tar ansvar för sina invandrare och minoriteter som har vistats här en längre tid – eller är bosatta i kommunerna. Det var således aldrig meningen att det statliga stödet skulle ta över kommunernas ansvar.

Arbetsplatsbibliotekens verksamhet är viktig när det gäller att nå nya grupper. Moderaterna yrkar att stödet inte skall utgå till denna verksamhet. Vi anser att man skall fortsätta att ge stöd till kulturen på arbetsplatserna. Däremot är utskottsmajoriteten inte beredd att utöka stödet, som yrkas i vpk-reservationen. Erfarenheterna motiverar ännu inte ökat stöd.

I folkpartiets och centerns reservation yrkas på en ökning av medlen för Svenska barnboksinstitutet. Vi kan endast konstatera att institutet i fråga är uppmärksammat och har fått höjda anslag.

Vpk har återigen i en reservation yrkat att en bibliotekslag införs, såsom också har framgått under dagen. Frågan har varit föremål för omfattande granskning 1985, och något nytt har inte framkommit.

Moderaterna föreslår i en reservation att man inte skall ge stöd till konstinköp för folkparker. Folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationers samlingslokaler. Alla andra parter ansluter sig till socialdemokra-

ternas uppfattning. Det är här fråga om att förmedla kultur utc hos folket – och till alla.

Herr talman! Till sist vill jag behandla de socialdemokratiska reservationerna 28 och 29 beträffande lånecentraler och depåbibliotek. Utskottsmajoriteten har beslutat om en förhandlingsram som betyder ökning av anslagen motsvarande tio grundbelopp eller 760 000 kr., och bibehållande av låneverksamheten i Malmö.

Vi socialdemokrater anser att förhandlingsuppdraget mellan staten och de tre kommunerna Malmö, Stockholm och Umeå avseende dessa kommuners åtagande för lånecentral- och depåbiblioteksverksamhet skall slutföras utan statens inblandning – eller övrig inblandning. Vi anser inte att riksdagen skall föregripa pågående förhandlingsarbete, och vi har ingen anledning att frångå detta ställningstagande.

Jag yrkar ännu en gång bifall till de socialdemokratiska reservationerna 28 och 29 och i övrigt bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på alla andra reservationer.

Anf. 59 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp några av de punkter där Erkki Tammenoksa misstänkliggjorde syftet med våra reservationer.

Först var det fonogramproduktionen. Statliga pengar till statliga organ innebär en liten konkurrensfördel. Det finns andra grammofonbolag som gör "smala" inspelningar precis som Rikskonserters, men de får inte samma stöd. De kan söka produktionsstöd, men de har inte ett fast stöd i botten.

Det är precis samma förhållande som med t. ex. En bok för alla i förhållande till annan utgivning av pocketböcker med kvalitet. Vi kommer så småningom att behandla den frågan också.

Detsamma gäller i fråga om Skådebanan och teaterföreningarnas teaterombud. Det är en liten konkurrensfördel med statliga pengar till statliga institutioner. Utskottet hade tillfälle att besöka en Norrlandsstad – om det var Sundsvall eller någon annan skall jag låta vara osagt – där vi fick en entydig uppfattning om att det var de ideellt arbetande teaterombuden som hade de största framgångarna med att värva teaterovana människor till teatern, inte Skådebanan som också fanns på platsen.

Så till frågan om kulturrådets fördelning av pengar. Jag vet inte om Erkki Tammenoksa missuppfattat vårt förslag när det gäller Skånska teatern. Vi ville att en sådan teaterform som Skånska teatern, Folkoperan och Oktober, alltså de som är ett mellanting mellan en fri grupp och en fast teater, också skulle komma med i den utredning om regionala institutioner som vi väntar på.

Det måste vara alldeles omöjligt för en referensgrupp från kulturrådet att bilda sig en uppfattning om alla de många gruppernas produktioner. Jag har mig bekant grupper som har gjort många produktioner, av vilka referensgruppen endast har sett en. Det måste vara svårt att bestämma nivån på stödet med ledning av det.

När det gäller arbetsplatsbiblioteken tycker jag att det är brottsligt att plöttra bort resurserna på att ge ett litet stöd till en så pass udda företeelse.

Utskottsmajoriteten vill ge pengar till konstinköp för bygdegårdar,

Folkets hus osv. Jag tycker att det skulle vara bra med litet statliga pengar exempelvis till Medborgarskolan, Lärarnas riksförbund och Enhörna IF:s klubbstuga. Jag vet liksom inte skälet till att vissa organisationer och lokaler skall ha statligt stöd för sina konstinköp.

Anf. 60 MARGARETA MÖRCK (fp) replik:

Herr talman! Först då frilansmusikerna. Folkpartiet föreslår en relativt liten höjning i förhållande till anslaget storlek, men den begränsade höjningen skulle ändå kunna få stor betydelse för att ge dessa musiker fler arbetsuppgifter. De nya regionala huvudmännen, dvs. landstingen, klagat redan över att deras pengar inte räcker till den här uppgiften. Problemet har kommit fram från litet olika håll i landet.

Sedan tycker jag att det är bra att kunna konstatera att vi i stort sett är ense om att de fria teatergrupperna är bra, att de behövs och att de betyder väldigt mycket för det svenska kulturlivet. Men då är problemet att vi har för litet pengar att ge dem och att det finns för många stora och duktiga grupper. Man kan fråga sig vad som finns att göra åt det.

Nu säger socialdemokraterna att anslaget under de senare åren har ökat med 50 %, men det är fortfarande inte mer än 37 miljoner som fördelas till alla de här grupperna. Trots allt står de för en tredjedel av all svensk teaterproduktion. Såvitt jag kan förstå måste anslaget höjas, och folkpartiet försöker i alla fall i sitt förslag att gå i den riktningen.

Jag skulle också säga någonting om lånecentralerna. Erkki Tammenoksa säger att vi inte kan gå in och peta i förhandlingarna, utan de måste slutföras. Till det vill jag säga att man har haft väldigt lång tid på sig. Regeringen uppdrog åt förhandlingsnämnden i oktober 1985 att starta den här förhandlingen, dvs. för ungefär två och ett halvt år sedan. Det tillsattes en utredning inom statens kulturråd i mars 1986, men sedan har det inte hänt så mycket. Det har alltså gått väldigt lång tid, men jag tycker inte att förhandlingarna borde vara så svåra. Det är inte så förskräckligt mycket pengar det är fråga om.

Vi har sett oss tvungna att reagera här i riksdagen, därför att vi har fått besked om att man tillämpat en mycket märklig förhandlingsordning. Man har förhandlat med en kommun, och såvitt jag kan förstå av de uppgifter vi har fått har det skett bakom ryggen på de andra. Då måste vi i riksdagen ha rätt att reagera.

Anf. 61 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Erkki Tammenoksa sade att regeringens målsättning är att de vita fläckarna i landet vad gäller teaterverksamhet skall minska så mycket som möjligt. Från vpk:s sida anser vi att ett sätt att åstadkomma det är att stödja de fria teatergruppernas verksamhet, och vi har haft fräckheten att komma med det oerhörda förslaget att anslå 5 milj. kr. till den verksamheten. Vi anser att det är en summa som är nödvändig för att de fria teatergrupperna skall kunna fortsätta att bedriva sin mycket värdefulla kulturpolitiska gärning.

Anslagens storlek är alltid resultat av politiska överväganden och politiska prioriteringar. Regeringen gör exempelvis den bedömningen att det är

legitimt att satsa 10 milj. kr. på åtgärder för att bevara värdefulla kulturbyggnader. Samma regering anser tydligen att 5 milj. kr. för att bevara det antal fria teatergrupper som finns i dag är alldeles för mycket.

Statens kulturråds bidragsgivning till de fria teatergrupperna betraktar Erkki Tammenoksa som realistisk. Vi anser att det realistiska sättet att fördela anslag till olika grupper inte är något annat än ett försök till sanering bland de fria grupperna, dvs. vissa grupper skall försvinna och vissa andra skall fortsätta att föra en tynande tillvaro. Vilka kriterier som kulturrådet använder för denna kulturpolitiska gärning vet vi inte.

Anslaget till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk är ingen ny post, utan den har funnits tidigare. Tidigare gjorde regeringen tydligen en annan bedömning än i dag. Tidigare ansågs detta vara en värdefull insats för uppfyllandet av de invandrapolitiska målsättningarna, men man anser inte det i dag. Invandringen till Sverige har ökat till följd av den ökade flyktinginvandringen, och följaktligen har behovet av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk också ökat.

Det går inte att hela tiden överlämna det ekonomiska ansvaret till kommunerna, när man vet att många kommuner befinner sig i en ekonomiskt mycket svår situation. På samma sätt är det med arbetsplatsbiblioteken. Det är bevisat att utan statligt ansvarstagande riskerar hela reformen med arbetsplatsbibliotek att försvinna så småningom.

Anf. 62 STINA GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller lånceentraler och depåbibliotek har vi i centern den uppfattningen att när den föreslagna förändringen inte ens har förankring i tidigare utredningar och därtill, vilket är det viktigaste, skulle komma att innebära en försämring av servicen till låntagarna, finns det ingen anledning att ändra på ett väl fungerande system.

Erkki Tammenoksa gjorde ett riktigt konstaterande i sin framställning, när han sade att det är partiernas ideologier som står bakom reservationerna. För centerns del innebär det bl. a. att alla människor har rätt till delaktighet i kulturlivet och eget skapande, och den rätten måste gälla under livets alla skeden. Barn och ungdomar måste också erbjudas en rikare kulturmiljö, och kulturpolitiken måste utformas efter starkt skiftande behov, så att varje grupp kan mötas på de egna villkoren.

Anf. 63 ERKKI TAMMENOKSA (s) replik:

Herr talman! Jag vill först för Gunnel Liljegren påpeka att Litteraturfrämjandet inte är någon statlig institution. Vi skall diskutera Litteraturfrämjandet senare, och jag skall inte föregripa den debatten, men jag kan säga att Litteraturfrämjandet gör en värdefull insats. Det försökte jag säga tidigare i dag i utskottets sammanträde.

Man försöker täcka in s. k. smala områden. Det gäller också i fråga om Svenska rikskonserters satsning på svensk musik. Vi hade tidigare här i kammaren en diskussion om amerikanisering. Ett sätt att motverka den är att på olika sätt slå vakt om svenska språket, satsa på svensk musik osv., där det finns möjligheter och där man ser att inte andra gör något.

När det gäller de fria grupperna är Margareta Mörck och jag inte ense.

Moderaterna vill ju inte ha någon ökning av anslaget, medan regeringspartiet vill ha en ökning.

När det gäller frilansare och frågan om musiken får vi uppmärksamt följa frågan och se om det blir så att frilansare inte får de möjligheter man vill att de skall ha.

Till Alexander Chrisopoulos vill jag säga att jag givetvis har respekt för vpk:s förslag på 5 miljoners ökning när det gäller de fria teatergrupperna. Men någonstans tar man ställning till helheten i sina anslag, och vi har stannat på plus 2 miljoner. Jag ifrågasätter inte ärligheten bakom hans krav på 5 miljoner, men det är budgeten i sin helhet som skall diskuteras.

Vi kan gärna i fortsättningen ha en debatt om hur dessa bidrag skall fördelas. När det gäller litteratur för invandrare ute i kommunerna har jag den personliga uppfattningen att man måste följa upp vad som händer. Jag har sagt att en rapport om vad som händer med invandrarfrågorna ute i kommunerna är på sin plats. Först då vet vi om kommunerna har försämrat sitt stöd för invandrarlitteraturen.

Jag får sluta här, eftersom min tid är ute.

Anf. 64 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! En kulturpolitisk diskussion i dag förs med nödvändighet mot bakgrund av en något splittrad bild av kulturens läge. När vi i riksdagen diskuterar kultursituationen är det mycket vanligt att hoten dominerar debatten. Det finns skäl att uppmärksamma hoten. Vi ser en kommersialisering av människors själar som är allvarlig. Vi ser omkring oss en exploatering av våld, t. ex. videovåldet. Vi ser också i de bästa av familjer en andlig förtunning över vilken vi kan hysa oro. Den kommer till uttryck i den litet slappa proklamationen från moderaterna i Gävle: folkteater eller sjukvård – valet är ditt!

För egen del föredrar jag att vara frisk och kunna gå på teatern framför att kunna utnyttja sjukhuset. Jag tycker det är ett märkligt sätt att formulera en valsituation.

Men vi har också löften att emellanåt lyfta fram, i synnerhet när vi diskuterar kulturpolitik. Det är först mot bakgrund av de löftesrika tecknen som vi har möjlighet att bedöma om vi har kommit ett stycke på väg. Redan av det skälet har jag svårt att alltid diskutera fria grupper utifrån beskrivningen av deras omöjliga läge i stället för att diskutera utifrån det som de faktiskt uträttat. Jag tror att de fria gruppernas situation i samhället och i politiken skulle förbättras, om man litet oftare bemödade sig om att tala om icke hur svårt de har. Alexander Chrisopoulos, utan om vilken föreställning man såg senast och tyckte var så bra att man ville rekommendera någon granne i riksdagsbanken att gå och se den. Det är ett mycket konkret sätt att agitera för en ökad uppmärksamhet och förståelse. På den punkten tycker jag vi ibland brister.

Jag kan se omkring mig i samhället hur det är en ökad medvetenhet om kulturens värden. Kultur i skola-satsningen, som med sina 16 miljoner per år varit relativt blygsam, har ändå haft en närmast explosiv framgång, och i sin tur genererat pengar som funnits i skolväsendet och i kommunerna. Det är sannolikt att vi i dag för kulturverksamhet i skolan utöver dessa 16 miljoner

per år får mellan två och tre gånger så mycket till som förs in i systemet för olika kulturverksamheter.

Vi har kunnat se ett mycket stort intresse som möter den satsning som föreslås i år på biograffilm för barn och ungdom för sex miljoner. Vi kan se hur ett allmänt intresse för musik och teater växer fram. Teaterintresset ökar. Vi ger inte teateranslagen för att mätta ett sviktande intresse. Det finns ett starkt och växande intresse.

Teatern har också utvecklats i vårt land. Det gäller institutioner både som en sammanslutning av personer och hus.

Det är ingen tillfällighet att ett par av de senast tillkomna regionala teaterinstitutionerna har fria grupper som kärna: Folkteatern i Gävle och Mercuriusteatern som skall övergå till Skaraborgs läns teater den 1 juli i år under förutsättning av riksdagens bifall.

Vi har teaterhus inte bara i Umeå, utan också i Pajala och i Ljungaverk för att ta några exempel.

Vi har kunnat se en framgång med regionaliseringen under de gångna åren, om man jämför med tillståndet 1974.

Detta är inte ett försök att ge en yvig och dövände beskrivning av ett tillstånd som är bra. Jag vill beskriva och förklara att de politiska åtgärderna har givit resultat, att vi faktiskt har visat att vi med de insatser som gjorts har kunnat komma ett stycke på väg.

Låt mig nu koncentrera resonemangen till de fria gruppernas ställning.

De fria grupperna på områdena teater, dans och musik har i dag en mycket stark konstnärlig ställning. De har hög kvalitet. Det finns anledning att upprepa det.

Detta kommer till uttryck i barnteaterföreställningar som de som Byteatern i Kalmar ger, men också i en så exklusiv konstnärlig grupp som den samiska teatern Dalvadis. Den senare är oerhört exklusiv i sin konstnärliga verksamhet, men det finns anledning att uppmärksamma den.

Det kommer till uttryck i mim-ensemblerna och i dansgruppen Rubicon i Göteborg och den stora, numera i realiteten institutionaliserade, Folkoperan i Stockholm, för att ta några exempel.

De fria teatergrupperna har emellertid en utomordentligt svår ekonomi. Det är skälet till att dessa grupper har haft en prioriterad ställning när det gäller anslag under den period den socialdemokratiska regeringen har suttit vid makten. Jag är medveten om att ingen tycker att det har varit tillräckligt, men jag vill ändå understryka att nivån på anslagsökningen på kulturområdet som helhet – vilket ingalunda har varit utsatt för nedskärningar, vilket alltid påstås – i realvärde har varit 11 % under denna period. Ökningen för de fria grupperna har uppgått till 20 %. Man kan naturligtvis ha synpunkter på den fördelningen. Jag är öppen för en sådan diskussion, men jag vill ändå redovisa de faktiska siffrorna.

I realvärde ligger de fria teatergruppernas anslagsnivå i dag 45 % över nivån för åtta år sedan. Det är förutsättningarna i stort. Men ändå, vilket är allvarligt: kan Teaterförbundet redovisa en arbetslöshetsstatistik som jag finner djupt oroande. Enligt Teaterförbundet är arbetslösheten bland skådespelare högre än tidigare. Förra året var arbetslösheten 13 %. Men samtidigt – och det kan man inte blunda för – sägs det i en skrivelse som jag

har fått från Teaterförbundet att allt fler är verksamma inom scen- och medieområdet. Medlemsantalet i Teaterförbundet har ökat från 4 278 vid utgången av 1985 till 4 730 vid utgången av år 1987. Man har alltså fått 452 fler medlemmar. Det innebär alltså 10,5 % fler medlemmar på två år. Det betyder att fler är verksamma på området och att det har blivit fler arbetstillfällen. Men eftersom det på detta område inte finns någon styrning som gör att antalet arbetstillfällen alltid kan omsättas i helårsarbetstillfällen har detta samtidigt inneburit att fler har drabbats av arbetslöshet. Det är naturligtvis ett stort problem om en hel del av de skådespelare som har en lång yrkesutbildning och som arbetar på institutioner eller som frilansar ställs utanför arbetsmarknaden.

Teaterförbundet i samarbete med arbetsmarknadsdepartementet och utbildningsdepartementet försöker nu motverka denna arbetslöshet genom att etablera en försöksverksamhet med en s. k. teaterpool.

När det gäller området som helhet är det viktigt att även peka på att det finns vissa ytterligare anslag som omfattar de fria gruppernas verksamhet. Bl. a. tillförs de fria grupperna extra medel från lotteriverksamhet. Under fjolåret kunde regeringen t. ex. tillföra en extra slant av lotterimedlen, vilket närmast var att betrakta som väderlekskatastrofbidrag. Några fria teatergrupper skulle försöka få in litet pengar på sin sommartheater i fjol. Vi fick emellertid en sommar som mer liknade vinter. Därför fick de inte in de pengar som behövdes. Vi har då kunnat använda de pengar som tas från lotteriverksamheten. Jag tror att det är en fördel, eftersom man i denna diskussion hela tiden talar om att man inte vill ha de låsta strukturerna, man vill inte ha institutionerna. Då måste man också acceptera att man har möjlighet att med vissa sidomedel göra den typen av tillfälliga insatser när så behövs. Det får vi försöka göra.

Skånska teatern har fått stora statliga bidrag, säger en del. Den har i varje fall fått större statliga bidrag än andra. Den enda kommun som har gett kommunala bidrag till den är Landskrona kommun. Nu, efter det att vi i vintras hade ett möte i Landskrona, började uppenbarligen ett antal kommuner vakna och inse vilka kvaliteter Skånska teatern har. Jag vet inte hur mycket den kommun som Margareta Mörck bor i har gett den teatern. Är det en av de mest generösa kommunerna efter uppvaknandet, eller befinner den sig fortfarande i stadiet strax före väckarklockans ringning? Jag vet inte, jag frågar.

Det statliga stödet till de fria teatergrupperna måste fördelas av kulturrådet. Det skall inte regering och riksdag göra, enligt min bedömning. De som tar ställning till den sammanlagda anslagsvolymen bör inte samtidigt göra kvalitetsbedömningen. Det är viktigt att man då utsätter sig för obehaget att emellanåt få kritik, eftersom det är ett värde i att en självständig fördelning görs.

Vi har i år föreslagit, utöver de pengar som finns på anslaget till de fria grupperna, en dispositionspost för kulturrådets fria disposition. Detta innebär en ökning med 8,5 miljoner, vilket alltså sammanlagt ger 13,5 miljoner. Dessa pengar var det meningen att kulturrådet skulle kunna använda för barn- och ungdomskultur, bl. a. teater för barn och ungdom. Hur går det när det förslaget konfronteras med riksdagen? Jo, då säger

majoriteten i utskottet att man kanske kan ta en miljon från detta anslag, och i stället lägga den på litteraturstödet. Då får socialdemokraterna foga en reservation till betänkandet. För en liten stund sedan bifölls den reservationen. Då satt jag här och tänkte att det naturligtvis är Alexander Chrisopoulos och hans vpk-kompisar som har insett att det var dumt att så att säga sno de fria teatergrupperna på den miljon de kunde få den här vägen. Men jag ser på omröstningslistan att det inte var på det sättet. Det var i stället en del moderater som avstod från att rösta. Kanske avstod de av misstag, det vet jag inte. I så fall var det ett lyckosamt misstag, eller också upptäckte de att Alexander Chrisopoulos och hans kompisar hade ryckt fram för att få hålla Ingrid Sundberg och andra moderater i handen när det gällde att se till att man inte skulle kunna anslå de här pengarna till barn- och ungdomsteater och annan verksamhet för barnkulturen genom kulturrådet. Kanske moderaterna då blev så förfärade att upptäcka att de höll fel personer i händerna att de avstod från att rösta. Jag gör ingen analys, jag bara gissar vad som möjligen kan ha inträffat, eftersom jag vet att Alexander Chrisopoulos och hans vänner stod kvar på den moderata fronten vid omröstningen.

Vi har även i år fördelat kulturmedel i regionalpolitiska propositioner, bl. a. 6 miljoner i Bergslagspropositionen. Thage Peterson, min kollega i industridepartementet, har alltså sett till att man i en regionalpolitisk proposition också tar med kulturmedel. I Norrbottenspropositionen ges länsstyrelsen möjlighet att fördela 10 miljoner för kulturändamål. Detta är nytt, och det är ett sätt att erkänna kulturens stora betydelse i ett regionalt perspektiv.

När vi diskuterar de fria teatergrupperna är jag den siste att säga att de har det bra. Jag känner till deras verklighet. Samtidigt måste jag erkänna att jag utsätter mig för kritiken, därför att jag vågar erkänna spännvidden mellan det önskvärda och det möjliga. Icke ett ögonblick vill jag söka beskriva det som vi i årets budget har sett som möjligt som om det vore det önskvärda. Jag tycker att det är viktigt att vi går vidare, att vi utnyttjar de möjligheter vi har, att vi bildar opinion och att vi vinner ökat stöd.

Jag möter ganska ofta de fria teatergruppernas företrädare, och jag är övertygad om att de har möjlighet att analysera vad som sägs i olika sammanhang och räkna ut var de har sina supportrar. Moderaterna vill sänka anslagen. I riksdagen vill folkpartiet och centern öka anslagen. Men när centern och folkpartiet får chansen att tillsammans med moderater vara ansvariga inom kommunalpolitiken, då är de "svadare". I Uppsala vill den borgerliga majoriteten i teaterstyrelsen sponsra Uppsala stadsteater, vilket har väckt upphetsning inom Teaterförbundet. Här i kammaren står Jan-Erik Wikström och säger att samhället självfallet måste stå för basresurserna. Jag undrar vad han säger när han kommer till Uppsala? Han kanske åker förbi Uppsala för att slippa svara på frågorna.

Vi måste framöver vara beredda att ta steg för steg och låta kulturrådet få dispositionsmedel för att kunna utveckla och göra särskilda insatser. Vi måste också vara beredda att öka insatserna för att stödja och stimulera mottagarnas intresse – att få fler att titta och att få fler att ta del.

I samtal och överläggningar med Teatercentrum och Teaterförbundet skall vi försöka finna former för att möjliggöra för de fria grupperna att fortsätta

att spela en roll för en rik konstnärlig utveckling. Jag inser och medger att deras situation i dag är besvärlig. Om vi skall göra en bedömning av förutsättningarna framöver tycker jag emellertid att det är viktigt att också erkänna de faktiska förutsättningarna, nämligen att vi har gjort ett antal väsentliga förstärkningar under de år som har gått. Och vi skall dra slutsatser när det gäller hur fördelningen skall vara och hur vi skall få fram mer pengar. Det är sådant som vi måste ta itu med.

Slutligen, herr talman, några korta kommentarer till vad som har sagts av övriga talare. Gunnel Liljegren är i dag otomordentligt klar i sitt inlägg. Hon brukar vara klar. Men jag har aldrig hört henne vara så klar i sitt språkbruk som när hon säger: Gör processen kort med Skådebanan; vår sedvanliga motion om avslag på förslaget om bidrag till arbetsplatsbibliotek. – Det finns alltså ett klart språkbruk som markerar viljeinriktningen. För det är jag tacksam.

Jag kan hålla med Stina Gustavsson om att det naturligtvis kan bli besvärligt om kulturrådet gör detaljfördelningar, innan bidragen är beslutade, men det är ju en svår beslutsprocess för riksdagen.

Alexander Chrisopoulos säger att regeringen tydligen prioriterar vård av gamla hus med ett anslag på 10 miljoner. När det gäller kulturmiljöpropositionen som kommer att behandlas i juni så vill jag säga att jag tror att alla medborgare i vart land borde anse det rimligt att vi avsätter den summan till ett område som har varit så eftersatt. Det finns alla skäl till att vi över partigränser, över yrkesgränser, värnar om och värdar den fysiska miljön, så att vi i dessa hus har möjligheten att bl. a. spela teater framöver. Jag tycker alltså att kopplingen mellan att vilja flytta över 5 milj. kr. från vård av gamla nedsmutsade hus till fria grupper, vilket jag förstod var Alexander Chrisopoulos avsikt, inte var en helt lyckad prioritering, om jag får säga min mening.

Anf. 65 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! När det gäller det som kulturministern här senast sade vill jag säga att uttalandet från min sida inte var menat som något negativt. Det var bara ett exempel där jag försökte belysa att varje form av prioritering som man gör i anslagshänseende är ett resultat av de politiska värderingar som varje parti har. På dessa bygger man sedan sina förslag, och på det sättet har också regeringen gjort politiska prioriteringar när det gäller den här verksamheten.

När det gäller de fria teatergrupperna är jag självfallet den siste att vilja dölja den positiva roll som de grupperna spelar i dag i det kulturpolitiska livet i Sverige. Jag kan till det som kulturministern har sagt tillägga mycket annat som gör att de fria teatergruppernas verksamhet är värdefull och bör bibehållas. Men det är just därför som vi är oroliga, och det är just därför som vi genom att satsa ytterligare 5 milj. kr. vill garantera att de också i fortsättningen skall spela den positiva roll som kulturministern här åberopade. Om de inte hade spelat någon som helst roll – ja, då skulle det vara ointressant att satsa några som helst pengar på deras verksamhet. Däremot kan man inte så att säga besvärja bort den kritiska situation som de fria teatergrupperna befinner sig i genom att tala väl om deras verksamhet, vilket

kulturministern tycks föredra att göra från talarstolen. Situationen blir inte bättre om kulturministern framför litania om deras värdefulla verksamhet, snarare tvärtom. Just de honnørsord som kulturministern använder legitimerar en ökad satsning som kan garantera de här gruppernas fortlevnad och verksamhet.

Herr talman! Det finns något i den grekiska retoriken som heter epitafios, klagosången. Vari består kulturministerns klagosång i dag? Jo, att en socialdemokratisk reservation har vunnit riksdagens majoritet! Det är det som kulturministern klagat på, eftersom just den här socialdemokratiska reservationen kommer att kosta regeringen ytterligare 1 milj. kr., en oerhörd summa av anslaget till kulturverksamhet. Att moderaterna aktivt har bidragit till hela den här historien om miljonen, det är det som kulturministern klagat över. Men det är ju er sak. Det är ju er reservation som så att säga har gått igenom. Ni hade alla möjligheter i världen att avstå från den här voteringen, men det gjorde ni alltså inte.

Från vpk:s sida anser vi att 1 milj. kr., som vi vill disponera till litteraturstöd, är nödvändiga medel. Efter det att vi läst och hört Författarförbundets uppfattning om litteraturstödet och sedan vi undersökt hur det ligger till på detta område, har vi kommit fram till den slutsatsen att ytterligare 1 milj. kr. behövs. Men vi har samtidigt föreslagit en ökning av anslaget till de fria teatergrupperna med 5 milj. kr. Vad gäller våra anslag kommer kulturrådet inte att mista några medel, utan det får ökade resurser i stället. Den som har att vändas är regeringen, som kommer att betala ytterligare 1 milj. kr. tack vare moderaternas voteringsförfarande.

Anf. 66 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Kulturministern började sitt anförande i en vänlig och konstruktiv anda, vilket gjorde att vi alla lyssnade med intresse på hur socialdemokraterna tänkte sig framtiden för de fria teatergrupperna i vårt land. Vi fick höra vissa synpunkter som gör att man tyvärr måste konstatera att kulturminister Bengt Göransson inte vill se längre framåt än till den situation där vi befinner oss i dag och möjligtvis en regnig sommar till.

Det vi moderater har gjort är att vi begärt att man i samband med den översyn som skall göras av det regionala kulturstödet också ser efter om vi kanske måste införa en annan typ av stöd för en viss typ av fria grupper. Det finns en oerhörd variation av fria grupper. Det finns Skånska teatern, teatergruppen Oktober och flera väl etablerade rörelser som har fasta ensembler och ofta också fasta lokaler, och de fungerar egentligen som en institutionsteater.

Det finns andra fria teatrar, och eftersom kulturministern sade att man skulle tala om de föreställningar man senast hade sett, så kan jag nämna att jag i de något ruskiga distrikten vid 14:e gatan i New York resp. Brooklyn, med ca 30–35 åskådare närvarande, sett föreställningar under så primitiva förhållanden att ingen svensk teatergrupp över huvud taget skulle kunna tänka sig något liknande som arbetsmiljö. I det ena fallet var det fråga om tre enaktare av Strindberg, i det andra fallet var det en amerikansk pjäs.

Den typen av fria grupper har vi för litet av i Sverige. Vi har för få av dem, och vad vi skulle behöva är fler av dem runt om i landet. Missförstå mig inte,

jag menar självfallet inte att de väletablerade grupperna skall förvandlas till något i stil med det här enkla. Men vi håller på att fastna i institutionaliserande fria grupper, medan det är allt färre nya grupper som dyker upp. I dag går gränsen i stället vid amatörteatrarna, och det är inte dessa jag talar om. Hos dessa finns det en variation och en aktivitet som jag tycker är mycket rolig. Men när det gäller fria teatergrupper dyker de inte längre upp på nya platser, i motsats till de etablerade fria grupperna som har kraft att göra sina krav gällande när det gäller ekonomin, eftersom de är starka och väletablerade.

Vi har våra länsteatrar, men vi kommer också att få många fler, vad jag vill kalla institutionsteatrar, de må kalla sig fria grupper, som för att fungera har behov av ett mer reglerat stöd. Jag delar kulturministerns uppfattning att det inte är nödvändigt att det skall vara ett statligt stöd. Bengt Göransson ställde ju frågan till Margareta Mörck, men jag kan ju säga att Bjuv, min hemkommun, var en av de allra första som var med och beviljade kommunalt bidrag till Skånska teatern i Landskrona.

Låt dessa fria grupper etablera sig och bli etablerade teatrar! Vi har för få teatrar i Sverige. Trots de satsningar som har gjorts har vi kunnat konstatera att antalet teaterbesök inte har ökat. Det är knappast fler människor som går på teater i dag än för 15 år sedan. Vår uppfattning är att med en framväxande, dynamisk teaterverksamhet måste också teaterbesöken öka.

Från regeringens sida och i dag inte minst från de fria teatergruppernas sida tar man sikte på de stora, fasta ensemblerna och säger: Vi behöver mer pengar – annars lägger vi ned verksamheten. Men då blir det inte kraft över till de små och primitiva teatrarna, de teatrar som antingen växer sig starka eller dör. I den fria teaterverksamheten behöver vi faktiskt också ett urval – att några teatrar överlever och att några inte gör det.

Men här skall allt vara så reglerat, och det skall vara statsbidrag till varenda teater. Vi moderater tror inte på det, utan vi tror på en dynamik och en frihet. Vi tror också – det vill jag säga för att det inte skall bli något missförstånd – på ett ansvar för kommunerna. Varför kan vi inte inom en tioårsperiod ha teatrar i många fler svenska städer än i dag? Men då säger länsteatrarna: Här finns det inte plats för fler teatrar utan bara fria grupper.

Jag tycker det var roligt att få säga detta. Jag vill tillägga att jag delar Bengt Göranssons uppfattning i fråga om valet mellan sjukhus eller teater. Jag tror att jag reagerade lika kraftfullt som han mot det aktuella yttrandet.

Till sist beträffande den votering som vi just haft: Vi moderater har visat med vår reservation vad vårt ställningstagande är. Jag hörde till dem som senare avstod, och jag är medveten om att socialdemokraterna, som har regeringsmakten, vann omröstningen. Men detta är ju det vanliga tillvägagångssättet. Vi är medvetna om vår budget, och genom att rösta på vår reservation har jag visat vad jag tyckte i det här fallet.

Anf. 67 MARGARETA MÖRCK (fp):

Herr talman! Innan jag glömmer bort det vill jag fråga kulturministern om den utredning om det regionala kulturstödet som har varit på tapeten några gånger i dag. Vi fick ju majoritet för att ge regeringen till känna att den utredningen måste tillsättas. Det är nämligen ett helt år sedan vi beställde den. Detta är viktigt.

Kulturministern uppehöll sig vid den regionala utvecklingen i landet och sade att den var positiv. Det kan man kanske hålla med om till viss del. Men systemet med det statliga bidraget till regionala kulturinstitutioner har vi haft i tio år, och det är nog dags att se över det.

Sedan vi fick igenom yrkandet om en översyn har det bekräftats vid alla möjliga uppvaktningar och studiebesök som vi haft i kulturutskottet från museer, teatrar, musikinstitutioner m. m. att det är dags för en översyn. Jag undrar nu när utredningen kommer att tillsättas.

Sedan beträffande de fria grupperna: Anslagen ökar, och kulturministern säger att de har fördubblats under den här regeringen. Då kan jag säga att anslagen under den borgerliga regeringsperioden minst fördubblades också. Men jag tycker det är rätt ointressant att tvista om vem som har höjt anslagen till de fria grupperna mest.

Under den här tiden har de fria gruppernas verksamhet utökats. Det har skett en mycket positiv utveckling, och vi har i dag många fler grupper och en mycket större verksamhet. Som jag sade tidigare står dessa grupper för drygt en tredjedel av hela landets teaterutbud.

Fortfarande fattas det pengar. Då tycker vi inte att det skall göras en omfördelning inom kultursektorn och framför allt inte mellan de fria grupperna. Det som förförde oss i kulturrådets nya fördelning var att en hel del grupper plötsligt hade gått miste om sina verksamhetsbidrag. Det hade i varje fall inte folkpartiet tänkt sig. Man kan inte heller ta pengar från litteraturstödet, vilket diskuterades, och sätta det gentemot stödet till barnkulturen. Kultursektorn måste i stället tillföras nya pengar, och de fria grupperna måste också tillföras nya pengar.

Så till Skånska teatern och kommunerna i Skåne. Det har funnits vissa problem. Visst har viljan att ställa upp funnits. Skånska teaterns eventuella nedläggning har väckt en enorm debatt, och jag tycker nog att man har visat både intresse och god vilja. Men det har ju funnits en del formella problem. Man har inte riktigt vetat om det hela stred mot kommunallagen osv.

Det är väl bäst att jag svarar kulturminister Göransson på frågan om hur det står till i Båstads kommun. Där vill socialdemokraterna och folkpartiet ge pengar till Skånska teatern. Mot oss har vi en majoritet av centerpartister och moderater. Det blir alltså inget bidrag, i varje fall inte i den här omgången.

Sedan kan jag inte låta bli att fråga Ingrid Sundberg – även om jag inte vet om jag får något svar – vem som drev frågan om kommunalt bidrag i Bjuvs kommun.

Anf. 68 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Det fanns både plus och minus i kulturministerns uppräknings. Precis som han sade var det en något splittrad bild av kulturens läge. Vi har kommersialiseringen runt oss, sade kulturministern, och vi har videovåldet. Här vill jag gärna erinra om att vi från centern har föreslagit och vill se ett snart beslut om förhandsgranskning av videofilmer.

Jag skall sedan hålla mig till teatrarna. Kulturministern sade att verksamheter har lagts ut i landet. Det är riktigt, och det tycker jag är ett bra sätt att använda statens pengar på. Men fortfarande är sceninstitutionerna mycket ojämnt fördelade över landet, med en stark koncentration till

storstadsområdena. Det finns en hel del geografiska områden där det fortfarande helt saknas egna lokala eller regionala institutioner. Jag kan kanske hysa förhoppningen att kulturministern fortsätter på den inslagna vägen.

Beträffande Operan och Dramaten borde turnéverksamheten kunna utvecklas. Man skulle mycket väl kunna fastställa ett antal föreställningar som skulle ges i andra delar av landet. För museerna måste det också bli en naturlig del i deras planering att förse hela landet med vandringsutställningar av skilda slag. Detsamma gäller skådespelare och musiker som under kortare eller längre tidsrymder inte deltar i uppsättningar på Operan eller Dramaten. De skulle på ett förmånligt sätt kunna lånas ut till olika delar av landet. Detta var bara några exempel.

Anf. 69 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Den regionala utredningen, Margareta Mörck, skall självfallet komma till stånd. Det gäller alltså utredningen av hur fördelningen av det statliga bidraget skall ske. Jag vill bara i det sammanhanget påminna om att den utredningen handlar om en fördelning till länsinstitutionerna. Den berör alltså inte de fria grupperna.

Margareta Mörck säger vidare att man inte skall ta pengar till litteraturstöd från pengar till fria grupper. Nej, jag tycker inte det, och därför blev jag litet upphetsad över att upptäcka att utskottsmajoriteten just har valt att ta pengar från kulturrådets fria disposition, bl. a. för barn- och ungdomsteater, för att lägga de pengarna på litteraturstödet.

Ingrid Sundberg konstaterade att moderaterna avstod från att rösta när de inte fick gehör för sin reservation. Då kan jag faktiskt konstatera, Alexander Chrisopoulos, att Ingrid Sundberg möjligen kan finna något behag i att i varje fall Alexander Chrisopoulos stod fast vid uppfattningen hos den utskottsmajoritet där han befann sig i sällskap med moderaterna. Socialdemokraternas reservation vann alltså, och det är vi glada för.

Det är bra att kommunerna i Skåne och Kristianstads läns landsting nu börjar visa intresse och har beviljat bidrag till Skånska teatern. Jag är inte säker på att dessa formella hinder för att ge bidrag som förut har åberopats har funnits. Företrädare för kommuner som jag har mött har alltid sagt att man inte får ge bidrag till sådant. Men då har jag framhållit att det faktiskt finns kommuner som, såvitt jag vet, ganska tidigt – t. o. m. för tio år sedan – har lyckats ge bidrag till golfbanor. Vad är det för väsensskilt i fråga om syfte och ändamål som gör att man kan ge bidrag till en golfbana över en kommungräns men inte till en teaterinstitution? Jag tror alltså att det formella hindret inte är så påtagligt som man har velat göra gällande. Men jag är glad om vi nu kan få ett ökat stöd från kommunerna och landstingen. Jag tror nämligen att lösningen för de fria teatergrupperna bl. a. ligger i detta att vi får ett ökat ansvarstagande, att man hjälps åt i stället för att bara säga att detta är en sak för staten att stödja.

Om jag nu får redovisa något av den diskussion som i dag förs beträffande några av de fria grupper som finns i Stockholm – vilket kan tyckas vara som att svära i kyrkan – kan jag nämna att man där från kommunalt håll anser att dessa grupper är viktiga. Därför finns det skäl att fundera över hur

fördelningsprincipen framöver skall vara för att möjliggöra för en kommun att ge bidrag till en grupp som man anser vara bra, även om kulturrådet skulle tycka att den är dålig. Vi får alltså försöka att ändå hitta någon form av avvägning och ta vara på de kommunala stöd som finns. Det är viktigt att detta byggs ut. Vi måste hjälpas åt för att argumentera för sådana stöd. Det kan vi göra genom att bl. a. se till att moderaterna inte får chansen att i år dra in 6 eller 11 miljarder kronor – det förekommer olika budgetvarianter i debatten – i form av besparingar som skulle göra att kommunerna inte har några pengar kvar att fördela. I Stockholm har landstinget genom ett särskilt regeringsbeslut fått möjlighet att disponera pengar som annars skulle ha gått till Arena Teaterbåten, en teaterinstitution vars verksamhet nu har lagts ned. Där har några fria grupper kunnat utnyttja detta.

Jag försöker inte besvärja svårigheterna genom att tala väl om dem, Alexander Chrisopoulos. Men jag har under mitt liv, både som ung och som vuxen, lärt mig att en förutsättning för de politiska besluten i grunden alltid är en opinionsbildning som klargör att det man sysslar med, det man satsar på, är meningsfullt. Man kan aldrig hoppa över det moment som innebär att faktiskt tala om att man handlar på det sätt man gör för att man tycker att något skall utvecklas, att något skall bli bättre. Därför är det förödande om diskussionen om de fria grupperna utåt uteslutande skall föras i termer av att de skall ha bidrag därför att de har det så dåligt ställt. De skall ha bidrag därför att de är bra! Detta måste upprepas gång på gång. Jag frånhänder mig därmed inte ansvaret för att verka för att de kan få de högre bidragen. Jag skall göra vad jag kan. Vi har i årets budgetproposition lagt fram ett förslag som vi ansåg vara genomförbart. Budgeten är en sammanvägning av olika poster, där vård av gamla hus liksom studiemedel och insatser på andra viktiga samhällsområden, t. ex. skolan, ingår. Allt detta har vägts samman. Det förslag som vi gick fram med den 11 januari är ett förslag som vi anser oss kunna klara att försvara utan att försämra de samhällsekonomiska förutsättningarna men samtidigt vinna rimlig enighet om.

Vi får finna oss i att andra partier och dess företrädare i riksdagen tycker annorlunda – det tillhör demokratins spelregler. Men i grunden är vi beredda att stå till svars för de bedömningar som vi har gjort, och vi tillåter oss att något kritisera dem som väljer att ta en punkt i sänder utan att se till helheten. Men jag anser att det finns anledning att vara litet kritisk, när somliga tycker att man skall finansiera litteraturstödet för att göra sig till vän med författarna och i det ögonblicket – alltså när man talar med författarna – inte bryr sig om att man snor miljonen från fria grupper.

Anf. 70 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Jag måste nog säga att kulturministern uppträdde något demagogiskt.

Vi var av uppfattningen att litteraturstödet borde ökas med 1 milj. kr. Självfallet förhöll det sig på det viset. Men vi ville samtidigt inte ta någon miljon från de fria grupperna. Vi ville i stället öka deras anslag med ytterligare 5 milj. kr. Hade kulturministern delat vår uppfattning, skulle situationen för de fria teatergrupperna ha varit helt annorlunda i dag.

Sedan något om den votering som socialdemokraterna har vunnit.

Prot. 1987/88:105
21 april 1988

*Anslag till teater, dans
och musik, m. m.*

Kulturministern försökte göra affär av att vi här uppträdde tillsammans med moderaterna. Skulle man räkna alla de gånger som regeringen har fått igenom sina förslag med stöd av moderaterna, skulle man komma upp i en anseelig summa. Jag rekommenderar kulturministern att göra en sådan undersökning. Det skulle kanske kunna bidra till att regeringen för en något annorlunda politik i fortsättningen, om man insåg vilket nära samarbete man i en rad frågor har haft med moderata samlingspartiet och för all del även med andra partier. Man får dessutom inte glömma att den seger som regeringen har vunnit genom att reservationen vann i voteringen har uppnåtts med aktivt stöd från just moderaterna. Detta får ni väl vara tacksamma för.

Anf. 71 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag är medveten om att vi inte vann under aktiv medverkan från vpk, Alexander Chrisopoulos. Det är detta jag har tillåtit mig att påpeka.

Låt mig också citera vad som står i det utskottsbetänkande som Alexander Chrisopoulos har medverkat till: "Kulturministern förordar samtidigt att anslagsposten ökas till 13,6 milj. kr. Härigenom bör kulturrådet få utrymme för ökade insatser bl. a. för barn- och ungdomsteater, anför han. — — — Med hänsyn till det behov som finns att stärka litteraturstödet anser emellertid utskottet — — — att anslagsposten bör bestämmas till ett belopp som är 1 milj. kr. lägre än det i propositionen beräknade." Det är detta som Alexander Chrisopoulos har sagt och som finns dokumenterat i utskottsbetänkandet.

Anf. 72 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Eftersom min taletid tog slut tidigare, vill jag nu återkomma för att tillägga en sak, även om statsrådet Bengt Göransson bättre än jag har svarat oppositionen beträffande t. ex. de fria grupperna.

Det är en genomgående trend hos oppositionen att blanda sig i myndigheternas inre angelägenheter och pågående förhandlingar. Vi socialdemokrater accepterar inte detta. Tack för ordet!

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärenden.

Kulturutskottets betänkande 13

Punkt 4 (anslag till Statliga museer: Vissa kostnader för utställningar och samlingar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 166 röster mot 97 för reservation 1 av Ingrid Sundberg m. fl.

Punkt 7 (anslag till Bidrag till vissa museer)

Utskottets hemställan — som ställdes mot reservation 2 av Ingrid Sundberg m. fl. — bifölls med acklamation.

Punkt 8

Mom. 1 (beräkning av medel för grundbelopp till Helsingborgs museum, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 137 röster mot 124 för reservation 3 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 2 (beräkning av medel för ytterligare grundbelopp till Göteborgs museer)

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 54 för reservation 4 av Jan-Erik Wikström m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 9 (anslag till Riksutställningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 14

Punkt 2

Mom 1 (beräkning av medel för stöd till frilansmusiker)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (beräkning av medel för stöd till fonogramproduktion)

Utskottets hemställan bifölls med 200 röster mot 62 för reservation 2 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom 3. (uttalande om stöd till fonogramproduktion)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom 1 (anslag till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (stöd till marknadsföring)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Mom. 1 (anslag till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper)

Först biträdde reservation 9 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck med 40 röster mot 15 för reservation 10 av Alexander Chrisopoulos. 205 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdde reservation 8 av Ingrid Sundberg m. fl. med 60 röster

mot 51 för reservation 9 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck. 151 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Ingrid Sundberg m. fl. – genom uppresning.

Mom. 2 (stöd till Skånska teatern)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med det tillägg till motiveringen som föreslagits i reservation 12 av Jan-Erik Wikström m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (utredning om ett stöd till bl. a. Skånsta teatern)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 7

Mom. 1 (beräkning av medel för Stiftelsen Riksskådebanan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (beräkning av medel för Arrangerande musikföreningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Punkt 8

Mom. 1 (beräkning av medel för Lokal biblioteksverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 234 röster mot 27 för reservation 18 av Karl Boo och Stina Gustavsson.

Mom. 2 (beräkning av medel för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk)

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 14 för reservation 19 av Alexander Chrisopoulos.

Mom. 3 (beräkning av medel för Arbetsplatsbibliotek)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 20 av Ingrid Sundberg m. fl., *dels* reservation 21 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (beräkning av medel m. m. för Stiftelsen Svenska barnboksintitutet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Jan-Erik Wikström m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (bibliotekslag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Punkt 9

Mom. 1 (lånecentraler och depåbibliotek m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 138 röster mot 121 för reservation 28 av Ing-Marie Hansson m. fl.

Punkt 11

Mom. 2 (anslag till Förvärv av konst för statens byggnader m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Föredrogs

kulturutskottets betänkanden

1987/88:15 om anslag till forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (prop. 1987/88:100 delvis) samt

1987/88:17 om anslag till internationellt kulturellt samarbete (prop. 1987/88:100 delvis).

Vad utskottet hemställt bifölls.

6 § Kammaren beslöt att ärendehanläggningen skulle fortsättas vid nästa arbetsplenium onsdagen den 27 april.

7 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1987/88:142 om lokalisering av kustbevakningens centrala och regionala ledning och om lagändringar med anledning av att kustbevakningen blir en egen myndighet

1987/88:Fö8 av Olle Aulin m. fl. (m)

1987/88:Fö9 av Ulla Orring och Rune Ångström (fp)

1987/88:Fö10 av Ulla Tillander (c)

1987/88:Fö11 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1987/88:Fö12 av Martin Olsson m. fl. (c,m,fp)

1987/88:Fö13 av Per-Olof Strindberg (m)

1987/88:Fö14 av Karl-Gösta Biörsmark och Anna Wohlin-Andersson (fp,c)

1987/88:Fö15 av Christer Nilsson m. fl. (s)

med anledning av prop. 1987/88:144 om musiken i svenska kyrkan

1987/88:Kr25 av Sten Svensson (m)

1987/88:Kr26 av Karl Boo och Jan Hyttring (c)

1987/88:Kr27 av Carl-Johan Wilson och Margareta Mörck (fp)

1987/88:Kr28 av Anita Bräkenhielm och Ingrid Sundberg (m)

1987/88:Kr29 av Ewa Hedkvist Petersen och Leif Marklund (s)
1987/88:Kr30 av Stig Josefson (c)

med anledning av prop. 1987/88:147 om tvångsvård av vuxna missbrukare,
m. m.

1987/88:So12 av Karin Israelsson m. fl. (c)
1987/88:So13 av Lars Werner m. fl. (vpk)
1987/88:So14 av Nils Carlshamre m. fl. (m)
1987/88:So15 av Kjell-Arne Welin (fp)
1987/88:So16 av Hans Göran Franck (s)
1987/88:So17 av Ulla-Britt Åbark m. fl. (s)
1987/88:So18 av Lena Öhrsvik m. fl. (s)
1987/88:So19 av Maj-Lis Lööw m. fl. (s)
1987/88:So20 av Daniel Tarschys m. fl. (fp)

med anledning av prop. 1987/88:149 om auktorisation av finansbolag

1987/88:N56 av Kjell Nordström (s)
1987/88:N57 av Lars Werner m. fl. (vpk)
1987/88:N58 av Hadar Cars m. fl. (fp)
1987/88:N59 av Erik Hovhammar m. fl. (m)
1987/88:N60 av Bengt Wittbom (m)
1987/88:N61 av Bengt Wittbom (m)

med anledning av prop. 1987/88:151 om lagreglering av bostadsbidragen

1987/88:Bo48 av Erling Bager m. fl. (fp)
1987/88:Bo49 av Rolf Dahlberg m. fl. (m)
1987/88:Bo50 av Agne Hansson m. fl. (c)

med anledning av prop. 1987/88:154 med förslag till lag om förbud mot
utförsel av krigsmateriel, m. m.

1987/88:U8 av Birgitta Hambræus (c)
1987/88:U9 av Margaretha af Ugglas m. fl. (m)
1987/88:U10 av Lars Werner m. fl. (vpk)
1987/88:U11 av Alf Svensson (c)
1987/88:U12 av Gunnel Jonäng m. fl. (c)
1987/88:U13 av Ulla-Britt Åbark m. fl. (s)
1987/88:U14 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

med anledning av prop. 1987/88:156 om ändringar i lagen (1983:1053) om
skatt på omsättning av vissa värdepapper

1987/88:Sk44 av Stig Josefson m. fl. (c)
1987/88:Sk45 av Lars Werner m. fl. (vpk)
1987/88:Sk46 av Carl Bildt m. fl. (m)
1987/88:Sk47 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

med anledning av prop. 1987/88:158 om ny organisation för statens invand-
rarverk

1987/88:Sf33 av Kjell Nilsson och Lars Hedfors (s)
1987/88:Sf34 av Lars Werner m. fl. (vpk)
1987/88:Sf35 av Stina Gustavsson (c)

med anledning av prop. 1987/88:160 om befruktning utanför kroppen
1987/88:So21 av Margitta Edgren och Ulla Tillander (fp, c)
1987/88:So22 av Inga Lantz m. fl. (vpk)
1987/88:So23 av Alf Svensson (c)
1987/88:So24 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)

med anledning av prop. 1987/88:161 om överföring av verksamheten vid
statens giftinformationscentral till Apoteksbolagen AB
1987/88:So25 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp)

med anledning av prop. 1987/88:162 om hyran vid andrahandsupplåtelse av
bostadslägenheter m. m.
1987/88:Bo51 av Lars Werner m. fl. (vpk)
1987/88:Bo52 av Erling Bager m. fl. (fp)
1987/88:Bo53 av Rolf Dahlberg m. fl. (m)
1987/88:Bo54 av Hans Göran Franck m. fl. (s)

med anledning av prop. 1987/88:163 om ändring i lagen (1957:262) om allmän
energiskatt, m. m.
1987/88:Sk48 av Lars Werner m. fl. (vpk)
1987/88:Sk49 av Ivar Franzén m. fl. (c)

med anledning av prop. 1987/88:166 om inrättande av högskola i Blekinge
1987/88:Ub33 av Birgitta Rydle m. fl. (m)
1987/88:Ub34 av Rune Rydén m. fl. (m)

med anledning av prop. 1987/88:167 om en femte AP-fondstyrelse
1987/88:N62 av Stig Josefson m. fl. (c)
1987/88:N63 av Carl Bildt m. fl. (m)
1987/88:N64 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

med anledning av prop. 1987/88:168 om ändring i lagen (1951:442) om
förhandsbesked i taxeringsfrågor
1987/88:Sk50 av Ylva Annerstedt (fp)
1987/88:Sk51 av Britta Bjelle m. fl. (fp)

med anledning av prop. 1987/88:169 om avgifter för bankinspektionens
verksamhet
1987/88:N65 av Erik Hovhammar m. fl. (m)
1987/88:N66 av Björn Körlof (m)

med anledning av prop. 1987/88:170 om ändrat huvudmannaskap för
tandvården vid universitetet i Göteborg
1987/88:Ub35 av Nils Carlshamre m. fl. (m)

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 20 april

1987/88:237 av *Ulla Orring* (fp) till socialministern om epilepsisjukvården:

Hälso- och sjukvårdens främsta syfte är att förebygga sjukdom och lidande och – när människor ändå blir sjuka – att bota, lindra, stödja och trösta. Sjukdomar och ohälsa är inte jämnt fördelade. Framför allt är inte fördelningen jämn vad gäller åtgärder för att bota och lindra. Det finns glömda grupper och sjukdomstillstånd som nära nog göms undan. En sådan grupp utgör landets epileptiker.

I Sverige beräknas uppskattningsvis ca 100 000 människor lida av epilepsi med olika svårighetsgrad. Av dessa torde ca 20 000–30 000 epilepsipatienter trots medicinsk behandling ej uppnå tillfredsställande behandlingsresultat. Av dessa borde ett stort antal kunna beredas en bättre hjälp och en förbättrad medicinsk eller kirurgisk behandling, om kunskap och planering även omfattade epileptikersjukvården på ett helt annat sätt än vad som sker i dag. Jag vill kalla dem den glömda sjukdomsgruppen.

Nya rön och nya metoder visar att det är möjligt att i dag utföra epilepsikirurgi med mycket gott resultat och därigenom lindra och bota. I Sverige utförs i dag enbart ca 50 epilepsioperationer årligen. Orsaken är bristande resurser, brist på utbildning av specialister inom neurologi samt brist på utbildade neurokirurger för epilepsikirurgi.

Svenska epilepsiförbundet bedömde redan 1983 epilepsivården som splittrad och oengagerad. Socialstyrelsen är väl informerad om problemen, men inga initiativ tillkommer. Det skulle behöva utföras mellan 1 000 och 3 750 operationer i Sverige för att åstadkomma en betydande förbättring för epileptikerna. Erfarenheterna visar att av de vuxna blir ca 65 % anfallsfria; beroende av den totala sjukdomsbilden, och ca 20 % avsevärt förbättrade. Alla med erfarenhet av kontakter med epileptiker vet vilket oerhört lidande som sjukdomen orsakar och vilka dramatiska konsekvenser epilepsianfall kan orsaka.

Särskilt för unga människor skulle betydelsen av en vidgad operationskapacitet i landet betyda befrielse från ett svårt handikapp. De skulle kunna umgås med andra på likvärdiga villkor. De skulle känna sig som nyttiga samhällsmedborgare och kunna gå ut i arbetslivet och göra de insatser som vi s. k. friska anser vara naturligt. Kort sagt, de skulle kunna öka den allmänna livskvaliteten och bryta arbetslivsisolering.

Olika modeller för hur denna sjukvård skulle kunna organiseras föreligger. I Norge i Sandvika finns bl. a. ett Statens Senter för Epilepsi. I Sverige har vården av epileptiker i Umeå och Göteborg sådan standard att den betraktas som riksspecialitet på dessa orter. Men totalt är de samlade resurserna i landet helt otillräckliga. Epilepsipatienterna får inte den sjukvård som de behöver. Det krävs nu mer än någonsin särskilda åtgärder

för den epilepsisjuka. Ärligen tillkommer dessutom 4 000 patienter med nya behov förutom de nu kända.

De medicinska och kirurgiska insatserna måste nu förstärkas. Det krävs ett samlat vårdprogram för epileptiker. Epilepsi är ett sjukdomskomplex med många orsaker. Det behövs därför en utredning kring mål och metoder för rehabilitering för epilepsihandikappade. Med anledning av det ovan anförda ställer jag följande frågor:

Ämnar statsrådet initiera särskilda åtgärder för att utvecklingen av epilepsisjukvården skall förstärkas, både vad gäller utbildning, läkare och övriga resurser?

Ämnar statsrådet initiera ett särskilt vårdprogram för epileptiker, och ämnar statsrådet därmed vidta åtgärder för att utveckla metoder och mål för rehabilitering av de epilepsihandikappade?

den 21 april

1987/88:238 av *Bengt Silfverstrand* (s) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om hjälpinsatser för Afghanistans folk:

I drygt åtta år har Sovjetunionen genom en hänsynslös ockupation förtryckt och förtrampat Afghanistans folk. Det ryska angreppet på detta fattiga u-land i Centralasien tillhör vår tids stora tragedier. Sovjetunionens närvaro i landet har inneburit misär och ett exempellöst lidande, förstörelse och förnedring för ett folk som dock aldrig låtit sig kuvas.

Av en befolkning på ca 16 miljoner befinner sig nära nog en tredjedel på flykt utanför landets gränser, de flesta i grannlandet Pakistan. Två miljoner afghaner är flyktingar inom sitt eget lands gränser. En miljon afghaner har dödats eller skadats svårt av den ryska krigsmaskinens brutala framfart. Splitterbomber förklädda till leksaker har gjort tusentals afghanska barn till krymplingar för livet. Byar och städer har bombats till ruiner, bevattningssystem förstörts, skördar bränts ned och civilbefolkningen massakrerats.

Efter många års förhandlingar under FN:s medling har ett fredsavtal undertecknats i Genève. Överenskommelsen innebär bl. a. ett tillbakadragande av de ryska truppstyrkorna, som uppgått till ca 115 000 man, och löfte om att de tre miljoner afghanska flyktingar som nu befinner sig i Pakistan skall kunna återvända hem. Sovjetunionens och USA:s regeringar står som internationella garanter för avtalet.

Även om avtalet kan ses som ett inte oväsentligt bidrag till ett mera avspänt förhållande mellan de båda stormakterna är vägen till verklig och varaktig fred i Afghanistan sannolikt ändå mycket lång. Den sovjetiska reträtten skall inte vara fullt genomförd förrän i februari 1989. I huvudstaden Kabul sitter fortfarande en Quislingregim, och den afghanska motståndsrörelsen är djupt splittrad. Risker för ett nytt Libanon – ett inbördeskrig i Afghanistan – kan på intet sätt uteslutas.

Men även om uppgörelsen i Genève är en fred med åtskilliga restriktioner och reservationer måste en internationell beredskap för massiva biståndsin-satser redan nu byggas upp. Detta gäller inte minst hjälpen till återvändande

Prot. 1987/88:105
21 april 1988

Meddelande om frågor

flyktingar, eftersom i första hand flyktinglägren i Pakistan kommer att avvecklas.

Sverige har alltsedan Sovjetunionens invasion i Afghanistan lämnat ett efter förhållandena omfattande humanitärt stöd till såväl de afghanska flyktingarna i Pakistan som till nödlidande afghaner inne i det egna landet. Det har skett genom FN:s flyktingorgan och genom enskilda organisationer såsom Svenska Afghanistankommittén och Lutherhjälpen. Nu är tiden kommen för vårt land att utvidga de humanitära insatserna för Afghanistans lidande befolkning. Jag vill därför fråga biståndsministern:

1. På vilket sätt är den svenska regeringen beredd att medverka internationellt och genom egna insatser för ökad humanitär hjälp till det afghanska folket?
2. Vilken beredskap har regeringen för att så snart läget medger kunna medverka i ett återuppbyggnadsarbete i det svårt sargade landet?

9 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 april

1987/88:457 av *Hugo Bergdahl* (fp) till industriministern om åtgärder för att främja sysselsättningen i Bergslagen:

Vid en regionalpolitisk konferens i Västerås fick människorna i Bergslagen kritik av industriministern. Enligt närvarande journalister gjorde industriministern bl. a. gällande att folket i Bergslagen inte är tillräckligt påhittigt när det gäller att starta småföretag och ragga nya jobb.

Vad är industriministerns recept för att förmå människorna i Bergslagen att bli mer kreativa och påhittiga när det gäller att starta småföretag och skapa fler jobb?

1987/88:458 av *Ivar Franzén* (c) till industriministern om finansieringen av borrhningar efter gas i Siljansringen:

Regeringen har nyligen avslagit Vattenfalls begäran att få avyttra 13 % av sina aktier i Dala Djupgas Produktions AB. Begärda medel avsågs användas för att finansiera fortsatta borrhningar efter gas i Siljansringen. Vattenfalls finansieringsmodell bygger på att verksamheten som hittills sker i kommanditbolagsform. Motiven för regeringens avslag anges vara den pågående översynen av skattereglerna för kommanditbolag. Regeringens beslut innebär att möjligheterna att slutföra projektet är mycket osäkra. Förberedelser för borrhningarna borde redan ha påbörjats med hänsyn till att det annars torde vara svårt att hinna genomföra fortsatta undersökningar i år.

Siljansprojektet är intressant ur många synpunkter. Det har bl. a. ett mycket bredare forskningsintresse än den eventuella förekomsten av gas i berggrunden. Enligt min mening skulle det vara djupt beklagligt om

projektet inte kan slutföras på grund av de byråkratiska motiv regeringen anför för sitt beslut.

Med anledning härav vill jag fråga industriministern:

På vilket sätt är regeringen beredd att medverka till att erforderliga medel ställs till Dala Djuggas Produktions AB förfogande för att pågående undersökningar av berggrunden i Siljansringen skall kunna slutföras som planerat?

10 § Kammaren åtskildes kl. 18.06.

In fidem

TOM T:SON TYHYBLAD

Olof Marcusson

Prot. 1987/88:105
21 april 1988

Meddelande om frågor

Torsdagen den 21 april

Ahlmark, Lars (m) 4, 7, 8
Boo, Karl (c) 5, 7, 8, 15, 24, 26
Chrisopoulos, Alexander (vpk) 18, 23, 27, 43, 45, 46, 56, 62, 68, 73
Ekholm, Berndt (s) 47, 48
Fogelberg, Margareta (fp) 28, 29, 33
Gustavsson, Stina (c) 55, 63, 71
Göransson, Bengt, statsråd 34, 64, 72, 74
Hansson, Ing-Marie (s) 6, 7, 9, 10
Lantz, Inga (vpk) 30, 33, 34, 35
Liljegren, Gunnel (m) 50, 61
Mårtensson, Ingela (fp) 48, 50
Mörck, Margareta (fp) 9, 42, 46, 53, 62, 70
Pettersson, Sylvia (s) 44, 46, 47, 48, 49
Rönnung, Catarina (s) 20, 25, 27, 29, 32, 33
Stjernlöf, Håkan (m) 41
Sundberg, Ingrid (m) 11, 23, 26, 35, 69
Svensson, Alf (c) 36
Tammenoksa, Erkki (s) 58, 63, 74
Wikström, Jan-Erik (fp) 13, 24